

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
YÜKSEKLİSANS TEZİ

YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE
ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Diyarbakır Örneği

HAZIRLAYAN

Nuray SEVİNÇ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ

DIYARBAKIR

2010

ÖZET

Araştırmanın genel amacı, *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin, öğrenci görüşlerinin Diyarbakır örneğinde değerlendirilmesidir. Bu bağlamda araştırmanın birinci bölümünde yükseköğretime hazırlık eğitimi ve özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler hakkında kuramsal çözümlenmeye yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğrenci görüşleri doğrultusunda yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı görüşlerin değerlendirildiği hipotez testi ile güncel profilin ortaya konması üzerinde durulmuştur.*

Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelere giden 1870 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırmada danışmanım Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından geliştirilen 14 maddelik ölçme aracı kullanılmıştır. Diyarbakır il merkezi olarak Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerindeki 22 özel dershanedeki öğrencilere ölçme aracı uygulanmış ve ölçme aracı ile elde edilen veriler SPSS.16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri analiz etmek için anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Hipotez testi sonucunda ulaşılan temel bulgulara göre; Diyarbakır örneğinde yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşlerinin eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşlerine göre biraz daha yüksek oranda katılıyorum şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda da toplumdaki özel dershanecilikle üniversiteye giriş arasında kurulan bağın eğitim sistemimizde bir bilinç uyanışı şeklinde olmadığı, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershaneler olmazsa olmaz şeklinde kitlesel bir koşullanma olduğu, bunun yanında özel dershanelerin üniversiteye giriş sınavına yönelik uygulamalarının ve teknolojik donanımlarının da etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Dershanecilik, Yüksek Öğretime Hazırlık, Eğitim Bilinci, Eğitim Teknolojisi

ABSTRACT

The general aim of this research is *to evaluate the student opinions concerning the factors nourishing the "private coursing fact" in preparatory education for university in Diyarbakır example. In this sense, in the first part of the research in the theoretical analysis about the factors nourishing the private coursing fact and the preparatory education for university has been featured. In the second part of the research, the hypothesis test which evaluates the opinions focused on educational consciousness and educational technology concerning the factors nourishing the private coursing fact in preparatory education for university in Diyarbakır and the display of the current profile have been emphasized.*

The research consist of 1870 student who attend to private courses in Diyarbakır city center which give priparatory education for university during 2008-2009 educational and instructional year. In the research, a data colleting device with 14 materials, which has been developed by my advisor Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ, has been used. The data colleting device has been applied to students of 22 private courses in Sur, Bağlar, Yenişehir and Kayapınar counties as Diyarbakır city center. Then the collected data have been analyzed by using SPSS.16.0 pachet programme. To analyze the data, the expressiveness average is taken as 0,05.

According to the findings reached with the help of hypothesis test results; it has been observed that the rate of the opinions of students related to educational consciousness supporting the fact of *private coursing fact* in the education of the preperation to higher education in Diyarbakır is a bit higher than the opinions of students related to education technology as 'agreed'. İn this respect; as a result, it is revealed that the relation between preparatory school and the university entrance is not a consciousness renaissance in our education system, it is only a communal condition. In addition to this, the applications of *private courses* that support university entrance examination and their technological accoutrements are also effective.

Key Words: Private Coursing, Preparation For University, Educational Consciousness, Educational Technology.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BASKAN : Prof.Dr. Hasan AĞÜNDÜZ (Danışman) Dicle Üniversitesi Ziya
Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölüm Başkanı

ÜYE : Doç.Dr. Mashar BAĞLI Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji
Bölümü Öğretim Üyesi

ÜYE : Yard.Doç.Dr. Hasan ŞENTÜRK Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim
Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2010

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖNSÖZ

Türkiye’de özel dersaneler her alanda eğitim sistemimizin bir parçası ve destekleyicisi konumuna gelmiştir. Özel dersaneler özellikle yükseköğretime hazırlıkta çok rağbet görmektedir. Bu bağlamda özel dersanede eğitim almadan üniversiteye giriş sınavının kazanamayacağı koşullaması öğrenci ve velilerde oluşmuştur. Özel dersaneler verdikleri eğitimin yanında eğitimde özelleşmenin getirileriyle öğrencilere sunduğu diğer olanaklarla da ön plana çıkmışlardır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde tez danışmanlığını üstlenerek, öğrencilik dönemimde bana yol gösteren, maddi manevi desteğini esirgemeyen danışmanım ve değerli hocam Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ’e, görüş ve önerilerinden yararlandığım sayın hocalarım Yard.Doç.Dr. Hasan ŞENTÜRK ve Yard.Doç.Dr. Abidin DAĞLI’ya, istatistiksel verilerin değerlendirilmesinde büyük emeği geçen Doç.Dr. Behçet ORAL’a, her zaman yardımcı olan Öğretim Görevlisi Yunus AVANOĞLU’na, anketlerin uygulamasında özel dersanelerinde uygulama yapmama yardımcı olan müdürlere, rehber öğretmenlere ve anketleri içtenlikle yanıtlayan tüm öğrencilere çok teşekkür ederim.

Ayrıca yüksek lisans eğitimim ve tezimin hazırlığı döneminde beni her zaman destekleyen eşim Yılmaz SEVİNÇ’e, oğullarım Furkan Tuna ile Burak Arda’ya da bana karşı sabır ve destek gösterdikleri için teşekkür ederim.

Bu araştırma ile yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak sürece bir parça da olsa katkı sunulması umulmaktadır. Araştırmada belirtilen görüş ve yorumlar araştırmacı olarak şahsıma aittir.

Nuray SEVİNÇ

Diyarbakır, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ONAY	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
GİRİŞ	1
• Konunun Sunumu	1
• Amaçlar	13
• Önem	14
• Varsayımlar	15
• Sınırlılıklar	15
• Tanımlar	15
• Yöntem	16
- <i>Araştırma Modeli</i>	16
- <i>Evren ve Örneklem</i>	16
- <i>Verilerin Toplanması</i>	19
- <i>Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması</i>	20
1. YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLER	22
1.1. Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu.....	22
1.2. Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi.....	43
1.3. Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yüksek Öğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler.....	58
2. YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ/ Diyarbakır Örneği	79
2.1. Kişisel Durum Bilgileri	79
2.2. Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Görüşler	83
2.3. Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Görüşler	94
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	107
KAYNAKLAR	115
EKLER	127

TABLOLAR

Tablo 1: Diyarbakır Örneğinde Yüksek Öğretime Hazırlık Eğitimi Veren Özel Dershaneler ve Bu Dershanelerde Eğitim Alan Öğrencilerin % Oranları	17
Tablo 2: Diyarbakır İl Merkezindeki İlçelere Göre Örnekleme Alınan Özel Dershanelerin ve Ölçme Aracı Uygulanan Öğrenci Sayıları ve % Oranları.....	18
Tablo 3: 2009 Yılı Türkiye Geneli Ortaöğretimde Sayısal Durum.....	25
Tablo 4: Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi Gelişimi.....	29
Tablo 5 : Yükseköğretim Giriş Sınavlarına Başvuran ve Yerleşen Öğrenci Sayıları.....	36
Tablo 6 : Türkiye’de İllere Göre 2009 Yılı Dershane Sayıları	57
Tablo7: Diyarbakır Merkezdeki Özel Dershanelerin Programlarına Göre Dağılımı.....	78
Tablo 8: Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Özellikleri.....	79
Tablo 9: Programlarına Göre Öğrencilerin Özellikleri.....	81
Tablo 10: İkametgâhlarına Göre Öğrencilerin Özellikleri.....	82
Tablo 11: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Genel Öğrenci Görüşleri.....	83
Tablo 12: Eğitim Bilinci Emeline İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri.....	87
Tablo 13: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri.....	90
Tablo 14: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri.....	92
Tablo 15: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Genel Öğrenci Görüşleri.....	95
Tablo 16: Eğitim Teknolojisi Emeline İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri	99
Tablo 17: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri	102
Tablo 18: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri ...	104
Tablo 19: Eğitim Bilinci ve Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Öğrenci Görüşleri ...	111

KISALTMALAR

M.E.B.	Milli Eğitim Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Konunun Sunumu

Eğitim karmaşık ve kapsamı geniş bir yapıya sahiptir. Eğitim kavramı içinde öğretim, öğrenme, kültürleme gibi daha birçok kavram anılmakta ve bu da eğitimin kapsamını genişletmektedir. Ayrıca eğitim insanın varoluşuyla başlayan, zamanla gelişen, genişleyen, değişen bir olgudur. Bu boyutuyla eğitim yaşam boyu meydana gelen bir süreçtir diyebiliriz.

Birçok düşünür eğitimi bireysel özellikleri ile ele almışlardır. Örneğin Kant' a göre eğitim, insanın mükemmelleştirilmesidir. T.S. Mill'e göre, bireyin kendisi ve başkaları için bir mutluluk aracıdır. H. Spencer'a göre de iyi yaşama olanakları sağlayan etkinliklerin tümüdür (Tezcan,2006:96).

Eğitimin bireyselliğinden yola çıkarak bilgilendirme ve aydınlatma da eğitimin içeriğinde oluşur yani bilgilendirme sonucu, çevresinde yeni bir şeyler kazanan insan, eğer kendine has bazı değişme ve yenilikler meydana getirebiliyorsa yapıcı ve dinamik dediğimiz toplumsal süreç başlamış olur ki bu da toplumu aydınlatmaya yol açar. Bireysel anlamda kendini eğitmiş insanın bilgilendirme ve aydınlatmayla toplum içinde de varlığını ve benliğini yansıtmaya sağlanır.

Eğitim, özgürleşmedir. Bu sürecin birinci alt kategorisi, düşünce benliğinin ve buna bağlı her türlü koşullanmanın insan varoluşundaki belirleyici gücünün ortadan kalkmasıdır. İkinci alt süreç, özü itibariyle bilge ama toplumsal baskı sonucu yozlaşmış olan içgüdü/ bilinçaltı/ dürtü benliğinin, insan varoluşundaki belirleyici gücünün sınırlanması ve doğal ritmine kavuşmasıdır. Özgürleşmenin son aşaması ise saf bilinçlilik dediğimiz mutlak bene ulaşma yolculuğudur (Akgündüz,2008:21).

Eğitim, yalnızca ondan doğrudan doğruya yararlanan kişiyi değil, aynı zamanda bütün toplumu etkilemektedir. Bazen bir toplumda meydana gelen sosyal değişimin birdenbire hızlanması, eğitim sistemindeki değişikliklerde kendini gösterir. Süratle değişen kültürün ve süratle değişen toplumun değişik ihtiyaçları önünde eğitim sisteminin de duyarlılığı mevcuttur (Brown ve Thornton,1965:1). Toplumda ve eğitimde değişim birlikte olduğu için kalkınma eğitim sisteminin diğer sistemlerle uyumu ölçüsünde olur. Bu nedenle eğitim düzeyi her toplumun gelişmişlik derecesinin başlıca göstergesi olarak kabul edilir (Durgun,2002:28).

Eğitim – ğretim kavramları çoğu zaman yanlış olarak birbirleri yerine kullanılmakta ve anlamları birbirine karıştırılmaktadır. Oysa bireyin yaşam boyu süren eğitiminin; okulda planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğretimini oluşturur. Bu, birey açısından dile getirildiğinde öğrenim olur (Varış,1981:20). Eğitim ğretim devletin görevleri arasındadır. Bu görevlerin yerine getirilmesinde, devlete bir tekel kurma yükümlülüğü veya hakkı verilmemişse özel teşebbüslerinde faaliyette bulunması mümkündür (Ata,2006:8).

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’de eğitime ayrılan kamu kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle eğitime ayrılabilir kaynakları devlet politikasına uygun bir denetim altında, özel ğretim kurumlarının imkânları ile artırmak, ülkemiz açısından rasyonel bir zm yolu olarak görülmüştür (Doğan,2002:31). Özel kesimin eğitim ğretim işlevi ticari nitelikte olsa bile yerine getirilmeye çalışan faaliyetin niteliği değişmez ve kamu hizmeti olarak kalmayı sürdürür (Ata,2006:8).

Günümüzde eğitimde nitelik arayışının gitgide artması, özelleşme sürecini daha da hızlandırmış ve kaçınılmaz bir hal almıştır. Artık eğitimin nereden alındığı değil nasıl ve hangi nitelikte olduğuna bakılmaya başlanmıştır (Memduhoğlu, 1999:133).

Eğitimde toplum merkezli yaklaşımdan birey merkezli yaklaşıma geçiş, resmi, ulusal ve kitlesel eğitimin yerini özel ve sivil eğitime bırakması ile paralel bir süreçtir (ğreten,2008:10).

Eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesi tüm dünyada hızla sürmektedir. Gelişmiş batı ülkeleri bu sürecin önderliğini yapmışlar ve ülkemiz de özellikle 1980’li yıllardan itibaren bu sürece katılmıştır. Eğitimin doğrudan insana yönelik bir hizmet olması ve ‘‘En iyi yatırımın insana yapılan yatırım olduğu gerçeği hkmetleri eğitimi devlet tekelinden çıkarıp, özel kesimde de bu hizmetin sunumuna ortak etme ve hizmetin daha etkin ve kaliteli olarak verilmesine ortam hazırlama yönünde teşvik etmiştir (Alpman,2002:II,III).

Eğitimde zelleşme Türk eğitim sistemi içerisinde özel okulların açılması ile kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle ortaöğretim düzeyinde kolej tarzı okullar

açılmıştır. Bir süre sonra bu okullar verdikleri eğitim ve sundukları olanaklar ile devlet okullarının eğitim ve öğretim düzeyini geçmiş ve tercih edilen kurumlar haline gelmiştir. Tercih edilme oranının artmasıyla özel okulculuk oluşmuştur.

Özel okulculuk ilk bakışta devletin kontrolü altında resmi sistemin eksiklerini telafi girişimi olarak gözüke de özü itibariyle yönlendirici bir eğitim stiline karşıt yönlendirici stillerle yer değiştirmesi kendini örtülü ifade biçimi olarak karşımıza çıkar (Akgündüz,2008:63).

Özel okullar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de tartışmalı kurumlardır. Bu tartışmalara rağmen özel okullara ilgi Türk eğitim tarihinde her zaman var olan bir olgu olarak değerlendirilebilir (Uygun,2003:115).

İnsanımızın daha iyiyi yakalama daha fazla başarılı olma, buldukları seviyeyi yükseltme ve yarışmada önde olma isteği, okul ortamında yapılan eğitimle bağlantılı olarak onu destekleyici nitelikte yeni kurumların oluşmasına neden olmuştur (Şahin,2002:1).

Daha çok öğrenme isteği okul sistemi dışında ücretle ders alma "özel ders" ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Özellikle bazı sanat dallarında (müzik, resim gibi) eskiden beri bazı tanınmış isimlerden özel ders almak bir ayrıcalık olarak görülmüştür. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Okul yolu ile öğrenme sistemi geliştikten sonra da, daha çok öğrenme, daha iyi öğrenme isteği ile beraber, ücretle ders alma ihtiyacı gene devam etmiştir (www.ozdebir.gov.tr, 2009).

Yerli ve yabancı, gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altında bir ücret karşılığında hizmet veren öğretim kurumlarının hepsine birden özel öğretim kurumu denilmektedir.

Türkiye’de faaliyette bulunan özel öğretim kurumlarını, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda, özel öğretim kurumları “*okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüt merkezleri, biçki dikiş kursları vb.*” kurumlar olarak ifade edilmektedir. Bu kurumların amaçları ise aynı kanunun ikinci maddesinde “*Bu kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin*

kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar yapmak üzere gelir sağlayabilirler.” denilmek suretiyle belirlenmektedir.

Türk eğitim sistemi içinde özel öğretim kurumları örgün ve yaygın eğitim kurumları içinde yer almaktadır. Özel örgün eğitim kurumları olarak özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları mevcuttur. Özel yaygın eğitim kurumları ise özel dershaneler, özel kurslar ve özel eğitim merkezleridir.

Özel dershaneler, yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre serbest piyasa koşullarında eğitim-öğretim faaliyetleri yürüten ücretli kurumlardır. Ülke genelinde faaliyet gösteren özel dershaneler, öğrencilere sunmuş oldukları hizmetleri, mali yapıları ve hedefleri açısından belirledikleri fiyatlar doğrultusunda belirli bir standarda ulaşmıştır. Ülkemizde faaliyet gösteren dershanelerin tamamının özele ait olması ve ilgili mevzuat gereği hizmetlerin ücretlerini belirleyebilme yetkisini kullanmaları sonucunda, kamuoyunda ücretsiz eğitim anlayışı kırılarak, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasını oluşturan özel dershanecilik oluşmuştur (Coşkun,2005:51).

Pek çok sosyal kurum gibi, özel dershaneler de toplumun ihtiyacından doğmuştur ve bir ihtiyacı karşıladıkları için de varlıklarını sürdürmektedirler. Özel dershaneler, belirli bir ücretle öğrencilere hizmet verirken, bir taraftan da sosyal görevler üstlenmektedirler. Bu nedenle özel dershanelerin sosyal yapı içerisinde yerinin olduğu gerçektir (Özsoy,2003:25).

Özel öğretim kurumu olan özel dershanelerin Türkiye’de ortaya çıkışı cumhuriyet öncesi dönemlere rastlamaktadır. Başlangıçta yetişkinler için yabancı dil, sanat, ticaret, ev ekonomisi alanlarında kurslar düzenleyen özel dershaneler, 1930’lu yıllardan sonra öğrenci yetiştirmeye yönelik kurslar da düzenlemişlerdir. 1950’lerden sonra eğitim sisteminin her kademesinde giderek artan öğrenci sayısı ile dengeli biçimde okul ve öğretmen sayısının artırılmayışı eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri olarak ortaya çıkınca talebin çok artması üzerine özel dershaneler tümüyle öğrencileri yetiştirme çalışmalarına yönelmişlerdir (Akyüz,2005:341).

Açıldıkları ilk dönemlerde fen, dil ve sanat öğrenimi amacıyla açılan ve bir “özel okul” olarak düşünülen Özel Dershaneler 1965 yılından sonra daha çok okula destek ve takviye olan kurslar şekline gelmiştir. Özel Dershaneler günümüzdeki

durumlarına 08.06.1965 tarih ve 625 sayılı yasa ile kavuşmuşlardır. Bu tarihten itibaren, merkezi sınavlarında yaygınlaşmasının etkisiyle özel dershaneler de gelişmişlerdir. 1970'li yıllardan itibaren dershaneler, birçok ilde hızla varlıklarını göstermeye başlamışlardır (www.ozdebir.gov.tr,2009).

12 Eylül 1980 ihtilâlinden sonra özel dershanelerin kapatılması gündeme geldi. 1981 yılından 1983 yılına kadar konu kamuoyunda tartışıldı. 1983'te özel dershanelerin kapatılması ile ilgili bir yasa tasarısı kurucu mecliste gündeme getirildi. Uzun tartışmalardan sonra yasa tasarısı reddedildi. Ancak Milli Güvenlik Kurulu bu kararı veto ederek, 625 sayılı yasanın bazı maddelerini değiştirerek 16.06.1983 tarih ve 2843 sayılı yasayı kabul ederek, özel dershanelerin bu yasanın yürürlüğe giriş tarihinden bir yıl sonra, yani 31.07.1984 tarihinden itibaren kapatılmasına karar verdi (www.ozdebir.gov.tr,2009).

1983 yılında yapılan seçimler sonucunda kurulan Özal Hükümeti'nde bu konu yeniden tartışmaya açıldı. O sıralarda Türkiye genelinde faaliyet gösteren 174 özel dershane, bir taraftan tasfiye işlemleri yaparken, bir taraftan da bu kapatma işleminin haksızlığını dile getirmek için bir araya geliyorlardı. Eğer yeni bir yasa çıkmasaydı özel dershaneler 31 Temmuz 1984 tarihinden itibaren kapanacaktı. Bu ortamda, Özal Hükümeti, özel dershanelerin faaliyetlerini sürdürmesini sağlayan, 11 Temmuz 1984 tarih ve 3035 sayılı yasayı kabul etti. Bu yasa ile yine 625 sayılı özel öğretim kurumları yasasının bazı maddeleri değiştiriliyor ve bir yıl önce 2843 sayılı yasa ile getirilen kapatma hükmü iptal ediliyordu. Böylece özel dershaneler fiilen kapanmadan (kapanmalarına 20 gün kala çıkan 11.07.1984 tarih ve 3035 sayılı yasa ile) faaliyetlerine devam etme olanağı buldu (www.ozdebir.gov.tr,2009). 2009 yılında 81 ilde toplam 4.262 özel dershane mevcuttur.

11.01.2010 tarihi güncel verileri itibariyle 1984 sonrasında açılan ve açıldıktan sonra kapatılmış 44 özel dershane, hala açık olup eğitim öğretime devam eden ise 47 özel dershane mevcuttur. 1974 yılında kurulan Dicle Üniversitesi'nin Güneydoğu'nun en köklü üniversitesi olması ve Diyarbakır Belediyesi'nin 504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 28.12.1993 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi statüsüne dönüştürülmesi

Diyarbakır'ı özel dersanelerin açılması ve eğitim öğretim hizmeti vermesi için uygun bir konuma getirmiştir.

Türkiye'de sayısı 4000'i geçen özel dersaneler çok çeşitli alanlarda hizmet vermektedir. Özellikle günümüzde eğitim sisteminde meydana gelen birçok değişiklik doğrultusunda özel dersaneler SBS, ÖSS, KPSS, KPDS, ÜDS gibi sınavlara yönelik hazırlık eğitim programları uygulamaktadırlar. Bu programların içinde en fala üniversiteye hazırlık kursları rağbet görmektedir.

Özel dersanelerin yalnız Türkiye'de var olduğu şeklinde görüşler ifade edilerek özel dersaneler suçlanmaktadır. Yine bu görüşe göre, yalnız Türkiye'de üniversite giriş sınavları vardır ve özel dersaneler bu sınavdan dolayı bir fırsatçılık sonucu doğmuştur. Birçok ülkede özel dersanelerin olmadığı, yine birçok ülkede üniversite giriş sınavlarının olmadığı bir gerçektir; ama üniversite giriş sınavları ve özel dersanelerin olduğu da bir başka gerçektir. Almanya gibi bazı ülkelerde, öğrencilerin üst okullara geçişi bilimsel bir yönlendirme ile yapılmaktadır. Bu gibi ülkelerde, özel dersane türü kurumlar azdır. Ama Japonya, Yunanistan ve İsrail gibi ülkelerde, hatta Amerika Birleşik Devletleri'nde bile özel dersane türü kurumlar vardır. İnsanların okul sistemi dışında kendilerini daha iyi yetiştirme, daha iyi öğrenim yapma gereksinimlerinden doğan özel dersaneler pek çok ülkede vardır (www.ozdebir.gov.tr,2009).

Lise öğrencilerinin çok büyük bir kısmı için üniversiteye girmenin yolu özel dersanelerden geçmektedir. Üniversite sınavı ise bir sıraya koyma aracıdır. Kendi başına masum sayılabilecek bu araç eğitim sisteminin tamamını etkilemekte, zaten sorunlarla dolu olan ortaöğretimi ise neredeyse işlevsiz hale getirmektedir (Gök,2006:102) .

Sınav sistemi uygulamasıyla üniversiteye girişin her yıl bir öncesine göre daha zor hale gelmesi ve üniversiteye girişin tek ölçütü haline gelen "puanı" yükseltici yol, yöntem ve tekniklerin ana-baba ve gençler için hayati bir önem kazanmıştır. Bu amaçla öğrenciler özel dersane özel okul gibi kurumların kapısını çalmaktadır. Özel dersaneye gitmenin tek nedeni yarışın zor olması değildir. Aynı zamanda bu kurumlara devam eden öğrencilerin sınavda sergiledikleri

performanslarının da yüksek oluşudur. Hatta özel dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavından yüksek puan alınamayacağı ve üniversiteye gidilemeyeceği koşullaması oluşmuştur.

Toplumda oluşan bu koşullama doğrultusunda özel eğitim kurumları olması sebebiyle kar getiren kurumlar olarak özel dersane sayılarının artışı özel dershanecilik olgusunu oluşturmuştur. Araştırmada yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler, özel dersanelerin uyguladıkları eğitim programları ve sundukları olanaklar doğrultusunda eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi başlıkları altında ele alınmıştır.

Özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenleri kapsamında; özel dersanelerin öğrencilerine verdiği eğitiminin niteliği, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmaları, koşullayıcı bir bilgi birikimi sağlamaları, özel dersanelerin bireysel ve toplumsal yönleri, özelleştirilmiş eğitim anlayışı doğrultusunda yaptıkları çalışmaları betimleyebiliriz.

Eğitim teknolojisi etmenleri olarak ise özel dersanelerin nitelikli eğitim verdikleri yönündeki koşullanmalar, üniversiteye girişte özel dersanelerin sunduğu cazip olanaklar, özel dersanelerde gerçekleştirilen ölçme değerlendirme işlemleri, üniversite sınavını kazanmada özel dersanelerin vaatleri, sınav odaklı yaklaşımları ve rehberlik hizmetleri, bu kapsamda ifade edilebilir.

Yurt dışında bazı ülkelerde de özel dersane olgusu olmasına rağmen özel dersaneler ile ilgili olarak yurt dışında yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türkiye’de ise özel dersanelere ilişkin bilimsel çalışmalar son dönemlerde artmıştır. Geçmişten günümüze kadar konu ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar incelenmiştir. Özel dersaneler ile ilgili çeşitli yönleri öğrenci görüşleri alınarak değerlendiren araştırmalar ve bu araştırmalarda ortaya çıkan kritik bulgular kısaca şöyle özetlenebilir:

Özel dershanecilik üzerine yapılan ilk araştırma 1977 yılında Özgüven’in “*Özel Dersanelerin Üniversiteye Girişte Etkileri*” konulu araştırmasıdır. *Özgüven özel dersanelere devam ederek ve etmeyerek 1976-1977 öğretim yılında üniversite giriş sınavını kazanmış, Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitelerinin çeşitli fakültelerine*

girmiş 266 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada dershaneye devamın giriş puanlarını önemli derecede arttırdığı sonucuna varmıştır. Öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına hazırlanma yöntemleriyle, özel dershanelerin giriş sınavlarına hazırlık programları incelenmiş ve özel dershanelere devam etmenin üniversite giriş sınavlarına hazırlanma yöntemleri arasında önemli yer tuttuğu görülmüştür.

Duman, “Özel Dershaneler ve İşlevleri” konusunda 1980 yılında bir araştırma yapmış, özel dershanelerin doğuşunu, gelişimini, işlevlerini ve etkilerini süreç içerisinde genel bir değerlendirmesini yapmıştır. Araştırma sonucunda dershane ve okula takviye kurslarına devam eden öğrenciler ve aileleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı gözlenmiş, kursa ya da dershaneye devam etmenin ders ve sınav başarısına etkisinin olup olmadığı bulunmaya çalışılmıştır. Buna göre kurslarda daha çok okul derslerinin tekrarına yönelik bir uygulama yapıldığı anlaşılmıştır. Dershanelerde ise daha çok test tekniği öğretilerek bunu sınavda kullanma becerilerinin kazandırılması yönünde çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Sonuçta dershaneye devam eden öğrencilerle etmeyenlerin üniversiteye giriş puanları arasında belirgin bir fark olduğu ortaya konulmuştur.

Duman ve Avcı 1990 yılında, Türk Milli Eğitim Sisteminin önemli kademelerinden biri olan ortaöğretimdeki eğitim ve öğretim problemlerini tespit etmek amacıyla “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri” ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma ile 72.881 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda özel dershaneler ile ilgili olarak; dershaneye devam eden öğrenciler, özel dershaneye gitme sebeplerini şöyle sıralamışlardır: Okul yeterli olmadığı için, test tipi sınava hazırlık için, problemlere pratik çözümler öğrenebilmek için, sınavda zamanı iyi kullanabilmek için ve çok küçük bir bölümü ise ailesi istediği için özel dershaneye gittiğini belirtmişlerdir.

Tunay’ın 1992 yılında yaptığı, “Lise Öğrencilerini Özel Dershanelere İten Faktörler” adlı araştırmasında, genel lise öğrencilerinin özel dershaneleri tercihlerinde diğer lise öğrencilerine göre daha fazla tercih ettiklerini belirtmektedir. Öğrencilerin özel dershaneleri tercih etmelerinin başında kurs programlarının, öğrenci seçme ve yerleştirme sınav sistemine (ÖSYS) uygun olarak çeşitlenmiş olması, kapsamlı olması ve öğretici kadro tarafından uygulanması dershaneye olan

talebin en önemli sebepleridir. Ayrıca özel dersanelerde: seviye tespit sınavı sonuçları, mesleki rehberlik sonuçları, öğrencinin tespit ettiği yükseköğretim programı türü, öğrencinin öğrenim gördüğü lisenin türü ve öğrencinin sınıfı durumlarının dikkate alınmasıyla homojen öğrenci gruplarının oluşturulması özel dershanenin başarısını arttıran bir unsur ve özel dershaneye olan talebin bir diğer nedeni sayılmıştır.

Köksalan'ın "Özel Dersanelerin, Üniversiteye Hazırlık Kurslarına Devam Eden Öğrencilerin Başarısını Etkileyen Faktörler" isimli 1993 yılında yaptığı araştırmasında, üniversiteye hazırlık sürecinde bulunan öğrencilerin dersanelerden aldığı eğitim hizmetinin etkinliğini hakim kılacak faktörler üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda üniversite sınavlarına hazırlanmak amacı ile dershaneye devam eden öğrencilerin kendilerini sınava daha fazla motive ettikleri ortaya çıkmıştır.

Şirin'in Ankara ilinde 1998 yılında, 33 dersane ve 1000 öğrenci ile yaptığı "Özel Dersanelerin Genel Görünümü ve Öğrenci Görüşleri, Ankara İli Örneği" isimli araştırmasında, öğrenciler üniversiteye hazırlık programı uygulayan özel dersanelere zayıf oldukları derslerden yetişmekle birlikte test tekniği kazanma, sınavı kazanmak için dershaneye gitmeyi zorunlu olarak gördükleri ve okuldaki öğretimin üniversite sınavı için yetersiz olarak algılaması nedenlerine dayalı olarak gittikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öztürk'ün 2001'de yapmış olduğu "Üniversite Sınavını Kazanamayan Özel Dersane Öğrencilerinin Ortak Özellikleri ve Özel Dersanelerin Bu Öğrencilere ÖSS'deki Puan Getirisi (Kayseri Örnekleme)" araştırmasında, yükseköğretimin önündeki artarak devam eden öğrenci yığılmalarıyla beslenen özel dersanelerin ve bu kurumlara devam eden öğrenci sayılarının sürekli arttığını belirtmektedir. ÖSS kapsamındaki derslere karşı olan ilgi ile puan türleri arasında önemli düzeyde uyumluluk tespit edilmiştir. Buna göre genellikle sayısal öğrenciler sözel dersleri, sözel öğrenciler de sayısal dersleri sevmediklerini belirtmişlerdir.

Kutluer'in 2001 yılında yaptığı, "Üniversite Giriş Sınavındaki Sistem Değişikliğinin Ortaöğretim Kurumları ve Özel Dersanelere Etkileri Üzerine Bir

İnceleme” adlı araştırmasında, 1999 yılında uygulanmaya başlanan üniversite sınav sistemindeki değişikliklerin, hem ortaöğretim kurumlarındaki hem de özel dershanelerdeki etkilerine ilişkin istatistiksel sonuçlarını hem de öğretmenlerin sınavın etkileri üzerine düşüncelerini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın sonucunda, üniversiteye giriş sınav soruları ile müfredat programları arasında uyum olmadığı tespit edilmiştir. Ortaöğretimin tek amacının yükseköğretime öğrenci hazırlama olmadığı için, müfredat programlarının her sınav sistemine göre değiştirilmesinin doğru olmayacağı vurgulanmıştır.

Özsoy’un 2003’te yapmış olduğu “Özel Öğretim Kurumları Olarak Dershaneler ve Sorunları (Denizli İli Uygulaması)” araştırmasında, özel dersanelerin eğitimdeki yerini ve karşılaştıkları sorunları öğrenci görüşleri ile tespit etmeye çalışmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; Türkiye’de özel dersanelerin, lisede verilen eğitim-öğretimin üniversite sınavını kazandırmasında yeterli görülmediği için ortaya çıktığı görülmüştür. Özel dersanelerin; eğitimde fırsat eşitsizliğini gidermeye çalışmaları, oluşturdukları ekonomik hareketlilik, yapmış oldukları kültürel etkinlikler açısından eğitim sistemi içerisinde öneminin olduğu görülmüştür.

Cenk, özel dersanelerde verilen eğitimin niteliği ile ilgili olarak 2005’te yaptığı “Öğrencilerin Özel Dersanelere Gitme Nedenleri İle Özel Dersanelerde Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara İli Sincan İlçesi Örneği)” araştırmasında, öğrencilerin özel dersanelere gitme nedenleri ve bu özel dersanelerde aldıkları eğitime ilişkin görüşlerin saptamıştır. Araştırmanın başlıca bulgularına göre, öğrencilerin gittikleri dersanelerden memnun oldukları; üniversite sınavını kazanamama durumunda ise yine dershaneye gideceklerini belirtmişlerdir. Özel dersanelere giden öğrenciler üniversite sınavını kazanmak için test tekniği ve dershaneye gitmeyi zorunluluk olarak görmekte-dirler. Ayrıca özel dersanelerdeki rehberlik servislerinin kendilerine her türlü konuda yardım ettiklerini belirterek, lisedeki eğitime göre, dersanelerde verilen eğitimin daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

Türk Eğitim Derneği (TED) tarafından 2005 yılında yapılan “Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması ve Çözüm Önerileri” araştırmasının ilk

kısımında üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin yaptıkları her türdeki giderler göz önüne alındığında ailelere ve topluma maliyeti incelenmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında ise üniversiteye giriş sistemi lise öğrencileri, lise mezunu öğrencileri, üniversiteyi yeni kazanmış öğrenciler, öğrenci velileri ve eğitimciler açısından inceleyerek bir karşılaştırma yapmıştır.

Duru, 2007 yılında yaptığı “Ankara Şehrinde Dershanelerin Dağılışı” araştırmasında özel dershanelerin Ankara’da yerleşim yeri olarak dağılımını incelemiş ve bu dağılımların sebeplerini öğrenci görüşleri ile değerlendirmiştir. Araştırmada Dershane sayılarının hızla artmasında; dershane kurmanın kolay olması, öğrenci/velilerin büyük bir bölümünün dershane olmadan sınavların kazanılmayacağına inanmaları ve genç-işsiz öğretmen sayılarının fazla olması etkili olmuştur sonucuna varılmıştır.

Yukarıda ifade edilen özel dershaneler ile ilgili yapılmış araştırmalarda, öğrencileri özel dershanelere iten faktörler, dershanelerin üniversite giriş sınavına etkisi, dershanelerin işlevleri, öğrencilerin dershanelere gitme sebepleri, dershanelere gitmesine karşı üniversiteye giriş sınavını kazanamama sebepleri, gibi çeşitli durumlara göre tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Ancak özel dershaneler bir olgu olarak betimlemesi ve bu olguyu besleyen etmenlerin, özel dershanelerin uyguladıkları program doğrultusunda verdikleri eğitim ve sundukları olanaklar yönüyle ele alınması bu araştırmayı diğer araştırmalardan özgün kılan yöndür.

Türkiye genelinde bölgeler bazında değişik illerde özel dershaneler ile ilgili araştırmalar mevcuttur. Ancak daha önce yapılan araştırmaların çoğu Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde yapılmıştır. Batıdaki araştırmalarda ise il olarak Denizli ve İzmir örneği mevcuttur. Karadeniz’de Kastamonu, doğuda ise Kayseri örneği yapılmıştır. Güneydoğu’da veli görüşleri alınarak yapılan Kahramanmaraş örneği olsa da Diyarbakır örneğinde öğrenci görüşlerinin betimlemesi ile yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde yükseköğretime hazırlık eğitimi ve özel dershanelerlik olgusunu besleyen etmenler hakkında kuramsal çözümlemeye yer verilmiştir. Araştırma konusu ilgili literatür taraması yöntemi ile incelenmiştir.

Taramada gerekli literatür gözden geçirilmiştir. Özel dershaneler alanında yapılmış tezler, araştırmalar, yayınlar incelenmiştir. İncelenen konular “Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu”, “Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi” ve “Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler” başlıkları altında sunulmuştur.

İlgili literatür taramasında “Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu” başlığında eğitimin doğası, yükseköğretime hazırlık eğitiminde etkili olan faktörler ve yükseköğretime hazırlık eğitiminin boyutları ele alınmıştır. Daha sonra “Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi” başlığında ise yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusu eğitimde özelleştirme uygulamaları doğrultusunda incelenerek yasal boyutuyla ele alınmıştır. Yükseköğretime hazırlık programlarıyla özel dershaneler daha fazla ön plana çıkmışlardır. Bu nedenle yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler “Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler” başlığı altında betimlenmiştir. Özel dershanelerin verdikleri eğitim doğrultusunda özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenleri eğitim bilinci etmeni olarak, sundukları teknolojik olanakları doğrultusunda da eğitim teknolojisi etmeni olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda da özel dershaneciliğin Diyarbakır güncelindeki durumu da ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğrenci görüşleri doğrultusunda öğrencilerin kişisel durum bilgileri ile yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı görüşlerin değerlendirildiği hipotez testi ile güncel profilin ortaya konması üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin kişisel durum bilgilerinin ardından öğrenci görüşleri eğitim bilinci etmeni boyutunda önce genel olarak daha sonra da cinsiyet, program ve ikametgaha göre betimlenmiştir. İkinci boyut olarak öğrenci görüşleri eğitim teknolojisi etmeni olarak genel, cinsiyet, program ve ikametgaha göre betimlenmiştir.

Bu araştırmaıyla yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusu hakkında nitelikli ve kapsamlı bir çözümleme yapılmıştır. Tüm bu çözümlemeler ışığında araştırmanın *yükseköğretime hazırlık eğitimi boyutuıyla ele alınmasııyla özel dershanecilik olgusuna vizyon ve yöntem olarak farklı bir bakış açısı getireceği, Diyarbakır ili örneğinde ortaya konulan yükseköğretime hazırlık pratiğinin bu dersanelerdeki programlara tabi olan öğrencilerin görüşleri bağlamında güncel eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenine yönelik uygulamalara yn göstereceği umulmaktadır. Buna göre araştırmanın temel önermesi; yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin ğrenci görüşlerinin betimlenmesi şeklindeıdir.*

Amaç

Araştırma, Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelere giden öğrencilerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenlerine ilişkin görüşlerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu genel amaca bağlı olarak cevabı aranan iki alt amaç/soruyyle belirtilmiştir

- Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelere giden öğrencilerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin görüşleri nelerdir? Eğitim bilinci etmenine ilişkin ğrenci görüşleri onların cinsiyetlerine, programlarına ve ikametgâhlarına göre farklılık göstermekte midir?
- Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelere giden öğrencilerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenlerine ilişkin görüşleri nelerdir? Eğitim teknolojisi etmenine ilişkin ğrenci görüşleri onların cinsiyetlerine, programlarına ve ikametgâhlarına göre farklılık göstermekte midir?

Önem

Eğitim yaşamı ve evreni algılamada öğrenciye yeni bir kapı açması ve yeni bir bakış açısı kazandırabilmesi oranında kıymet ifade eder. Eğer eğitim bunu sağlayamıyorsa devletin ve bireylerin eğitime yaptığı yatırımı savunmak zordur (Özden,2005:5).

Sürekli değişme ve gelişme içerisinde olan eğitim kurumları, toplumsal yapı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Değişim toplumda sürekli hissedilen bir olgu olup, ülkemizde de son yıllarda hız kazanmıştır. Özel eğitimin giderek daha fazla yaygınlaştığı bu yeni dönemde, eğitim kurumları da bu değişimden etkilenmiştir. Devletin eğitime yeterli kaynağı sağlayamaması sonucunda, arz-talep dengesizliği oluşmuş ve sorunların çözümünde devreye özel eğitimgirmiştir. Özel dersaneler, bu süreç içerisinde ortaya çıkan kurumlardır (Coşkun,2005:101).

1960'lı yıllardan bu yana özel dersaneler Türk eğitim sistemindeki varlığını sürdürmektedir. Dönem dönem verdikleri eğitimin niteliği hakkında eleştirilere maruz kalmış, kapatılmaları yönünde söylemlerde bulunulmuş hatta kararlar alınıp uygulamalarda bulunulmuştur. Ancak tüm bunlara rağmen özel dersanelerin sayısı gün geçtikçe artmış ve dersane olmazsa sınav kazanılmaz koşullaması oluşmuştur. Özellikle yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dersaneler hem öğrencilere verdiği eğitim hem de sundukları olanaklar ile ön plana çıkmışlardır.

Öğrencilerin ortaöğretim kurumlarında almış oldukları eğitime ilave olarak özel dersanelerde eğitim almaktadırlar. Öğrenciler, özel dersanelerde eğitim alan konumunda olduğundan, talepleri doğrultusunda özel dersanelerde etkili ve yönlendirici olmaktadır. Bu nedenle, özel dershaneciliğin verdikleri eğitim yönünden mi yoksa sundukları olanaklar yönünden mi beslendiğine ilişkin eğitim ve öğretim sürecinin merkezinde yer alan, eğitim kararları ve uygulamalarından en çok etkilenen öğrencilerin görüşlerini ortaya koymaya çalıştığından önem arz etmektedir.

Ayrıca öğrenci görüşleriyle değerlendirilerek araştırma sonucunda elde edilecek bulgular özel dershanecilik olgusuna farklı bir bakış getirecektir. Ayrıca özel dershaneciliğin Türkiye ve Diyarbakır ili güncelinde yeniden yapılandırılması

ve Türk eğitim sisteminin bütünsel bir bakış açısıyla geliştirilmesi hususunda rehberlik edebileceğinin düşünülmesi bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Varsayımlar

Araştırmada;

- Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlerin betimsel yaklaşımla değerlendirilebileceği,
- Seçilen örnek kitlenin çalışma evrenini temsil yeterliliği taşıdığı,
- Ölçme aracını cevaplayan öğrencilerin, konuyla ilgili görüşlerini içtenlikle yansıttıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

- Özel dershanelerin içinde yükseköğretime hazırlık eğitimi uygulayan özel dershaneler,
- Özel dershaneleri yükseköğretime hazırlık eğitimi işlevi itibariyle kaynak taraması ve ölçme aracı ifadelerinin çözümlenmesi,
- 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır İl Merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde ölçme aracı uygulanan öğrenciler ve ölçme aracındaki ifadeler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Yüksek öğretime hazırlık eğitimi: Öğrencilerini sınavla alan yükseköğretim kurumlarının giriş sınavlarına hazırlamak amacıyla özel dershaneler tarafından verilen eğitimidir.

Özel Dershanecilik: Yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel öğretim kurumları olarak özel dershanelerin öğrencilere eğitim-öğretim hizmeti verme işidir.

Eğitim bilinci: Yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin öğrencilerine verdiği eğitimin niteliği, kalitesi, öğrenciye katkısı, sonuçları ile eğitim anlayışı ve tarzıdır.

Eğitim teknolojsi: Yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin öğrencilerine sunduğu deneyim düzeneği ve teknolojik donanımlar toplamıdır.

Yöntem

Araştırma Modeli: Bu araştırma genel tarama modeli içinde yürütülmüştür. Genel tarama modelleri Karasar'ın da belirttiği gibi "Evrende yer alan elemanlar hakkında bir yargıya varabilmek için evrenin tümü veya evrenden alınacak örnek veya örneklere bağı olarak yapılan tarama düzenlemeleridir" (Karasar, 2005:79) .

Araştırma literatür taraması ve lme aracı uygulaması içeren betimsel bir modele dayandırılmıştır. Taramada gerekli literatür gözden geçirilmiştir. Özel dershaneler alanında yapılmış tezler, araştırmalar, yayınlar incelenmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gereksinim duyulan yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin ğrenci görüşlerinin alınmasında lme aracı uygulanmıştır. Araştırmada temel olarak ilgili kaynaklardan, konuya ilişkin benzer araştırmalardan faydalanılarak analizler yapılmış, daha sonra bunlar betimsel analiz modeline uygun olarak sunulmuş, elde edilen analizler lme aracından elde edilen veriler ile yorumlanmıştır.

Evren ve rnekleme: Araştırmanın evreni Türkiye'de yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerdeki öğrencilerdir. Çalışma evrenini ise 2008-2009 eğitim-ğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya esas olan özel dershaneler ve ğrenci sayıları ile ilgili istatistik bilgiler Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik şubesi'nden 22.12.2008 tarihinde araştırmacının ziyareti sonucu elden alınan yazıyla belirlenmiştir. Ayrıca Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü zel ğretim Bölümünden araştırmacı tarafından alınan Diyarbakır il merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershaneler hakkındaki 'Dershaneler Bilgi Formu' doğrultusunda da özel dershaneler ve ğrenci sayılarında

son düzenlemeler yapılmıştır. Böylece çalışma evrenini Diyarbakır il merkezinde, Bağlar, Sur, Kayapınar ve Yenişehir olarak dört merkez ilçe bağlı yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren toplam 44 özel dershanede eğitim alan toplam 9350 öğrenci oluşturmaktadır. Diyarbakır il merkezinde dört merkez ilçeye bağlı yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerin sayıları ve eğitim alan öğrencilerin toplam sayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Diyarbakır Örneğinde Yüksek Öğretime Hazırlık Eğitimi Veren Özel Dershaneler ve Bu Dershanelerde Eğitim Alan Öğrencilerin % Oranları

Diyarbakır Merkez İlçeleri	Yüksek Öğretime Hazırlık Eğitimi Veren Özel Dershane Sayıları ve % Oranları		Bu Dershanelerde Eğitim Alan Öğrenci Sayıları ve % Oranları	
	N	%	N	%
BAĞLAR	7	15	1370	15
SUR	2	5	665	7
KAYAPINAR	13	30	2875	30
YENİŞEHİR	22	50	4440	48
TOPLAM	44	100	9350	100

Diyarbakır İl MEM Özel Öğretim Müdürlüğü ve İstatistik Bölümü Verileri, 2009.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Diyarbakır il merkezinde yükseköğretime hazırlık eğitimi veren 44 özel dersane ve bu özel dersanelerden eğitim alan 9350 öğrenci mevcuttur. Çalışma evrenindeki özel dershanelerin ve bu dersanelerde eğitim alan öğrencilerin %50’si Yenişehir ilçesinde, % 30’u Kayapınar ilçesinde, %15’i Bağlar ilçesinde ve % 5’i de Sur ilçesindedir.

Örnekleme giren yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersaneler tesadüfî yöntemle seçilmişlerdir. Diyarbakır il merkezindeki Sur, Yenişehir, Bağlar ve Kayapınar olarak dört merkez ilçeye bağlı yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerin %50’sinde ölçme aracı uygulanmıştır. Bu özel dersanelerde eğitim alan 1900 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla Diyarbakır il merkezindeki yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dersanelerde eğitim alan öğrencilerin % 20’si örnekleme alınmıştır.

Örnekleme alınan özel dershanelerin isimleri ve ölçme aracı uygulanan öğrenci sayıları ilçelere göre aşağıda Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Diyarbakır İl Merkezindeki İlçelere Göre Örnekleme Alınan Özel Dershanelerin ve Ölçme Aracı Uygulanan Öğrenci Sayıları ve % Oranları

İlçe	Örnekleme Alınan Özel Dershane Sayısı	Örnekleme Alınan Özel Dershaneler in İlçeye Göre Oranı	Örnekleme Alınan Özel Dershaneler	İlçede Uygulama Yapılan Toplam Öğrenci Sayısı	Uygulama Yapılan Öğrenci Sayısının İlçeye Göre Oranı
Bağlar	4	%50	1. Özel Batıkent Sınav D. 2. Özel Diyar Fen Zafer D. 3. Özel Yeni Birey D. 4. Özel İlk Güven D.	275	% 20
Sur	1	%50	1. Özel Yıldız Eksen D.	135	% 20
Kayapınar	6	%50	1. Özel Dik Açık D. 2. Özel Diyar Modern Eğitim D. 3. Özel Öz Pıanalitik D. 4. Özel Final Dergisi D. 5. Özel Sodem D. 6. Özel Yeni Birey D.	580	% 20
Yenişehir	11	%50	1. Özel Diyar Hedef D. 2. Özel Diyar Kültür D. 3. Özel Diyarbakır Tümay D. 4. Özel Diyarbakır Uğur D. 5. Özel Karacadağ D. 6. Özel Kavram D. 7. Özel Aşama Dergisi D. 8. Özel Değişim D. 9. Özel Yeni Birey D. 10. Özel İntegral D. 11. Özel Seçenek ABC Der. D	890	% 20
T	22	% 50	22	1900	%20

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Diyarbakır il merkezindeki dört ilçedeki toplam 44 özel dershanenin %50 oranıyla, her ilçedeki özel dershanelerin % 50’sine ulaşılacak şekilde, 22 tanesi seçilmiştir. Evreni temsil etmesi amacıyla Diyarbakır il merkezindeki dört ilçedeki özel dershanelerde eğitim alan 9350 öğrencinin %20

oranıyla, her ilçedeki öğrenci sayısının % 20'si olacak şekilde, 1900 öğrenci örnekleme alınmıştır.

Verilerin Toplanması: Verilerin toplanması için ilk önce ilgili literatür taranmış, her türlü belge, rapor, doküman, ve kaynak incelenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili kanunlar, telif eserler ve süreli yayınlar da takip edilerek gerekli veriler toplanmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme aracında kullanılacak ifadeler tez danışmanı ile tartışıldıktan sonra tez danışmanı Prof Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından 14 maddelik ölçme aracı hazırlanmıştır (Ek:2). Ölçme aracının oluşturulmasında eğitimde tarihsel temeller konusunda uzmanlığı, deneyimi ve tecrübesi ile tez danışmanı Prof Dr. Hasan AKGÜNDÜZ'ün görüşleri uzman görüşü olarak yeterli sayılmıştır.

Ölçme aracı taslağı Özel Final Dershanesi Yenişehir şubesinde ön uygulama yapıldıktan sonra ölçme aracının güvenilirliği hesaplanmış ve Cronbach Alpha değeri 60 bulunmuştur. Ölçme aracının ön uygulamasından ve güvenilirlik hesaplamasından sonra ölçme aracının uygulanması için Dicle Üniversitesi Rektörlüğü ve Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmıştır (Ek:1).

Ölçme aracı 'Araştırmanın Konusu', 'Kişisel Bilgiler' ve 'Anket İçeriği' başlıklı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde araştırılmak istenen tez konusu, açıklama ve araştırmacıya ait bilgi verilmiştir. İkinci bölümde öğrencilerin kişisel durumlarına ilişkin cinsiyet, program ve ikametgâh ile ilgili üç bilgi alanı verilmiştir. Cinsiyet durumunda kız ve erkek alt maddeleri, program durumunda da sayısal, sözel ve eşit ağırlık alt maddeleri verilmiştir. İkamet durumunda ise her hangi bir alt madde verilmemiştir. Ölçme aracı uygulanırken öğrencilerden ikamet bilgisi olarak oturdukları ilçe isimlerini yazmalarının yeterli olacağı araştırmacı tarafından söylenerek belirtilmiştir. Üçüncü bölümde ise "öğrencilerin yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin görüşlerin" değerlendirilmesine yönelik 14 adet yargı belirten ifadeler yer almıştır.

Ölçme aracı iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlardan biri eğitim bilincine ilişkin etmenler diğeri ise eğitim teknolojisi etmenleri olarak iki boyut altında yargı belirten ifadeler olarak ölçme aracında ele alınmıştır. Eğitim bilinci

etmenine ve eğitim teknolojisi etmenine ilişkin yargı ifadeleri ölçme aracında karışık sıra ile düzenlenmiştir. Eğitim bilincine ilişkin öğrenci görüşlerinin betimlendiği ifadeler 7 adet olup 1, 5, 7, 10, 11, 13 ve 14 nolu sıralarda, eğitim teknolojisine ilişkin öğrenci görüşlerinin betimlendiği ifadeler de 7 adet olup 2, 3, 4, 6, 8, 9 ve 12, nolu sıralarda verilmiştir.

Verilerin ölçme aracı ile toplanması amacıyla Ocak-Şubat 2009 aylarında çalışma alanındaki örnekleme alınan özel dersanelere araştırmacı tarafından gidilerek, özel dersanelerde çalışan rehber öğretmenlerin yardımıyla rehberlik ve test çözüm derslerinde ölçme aracı öğrencilere bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulamadan önce anketlerin doldurulmasına ilişkin gerekli açıklamalar öğrencilere araştırmacı tarafından yapılmış, öğrencilerin ölçme aracını doldurmaları beklenmiş ve ölçme araçları toplanmıştır. Bazı dersanelerde tüm sınıflarda aynı anda uygulama yapılması amacıyla ölçme aracının uygulanmasında dersane öğretmenlerinden de faydalanılmıştır. Bu durumda uygulama öncesinde öğretmenlere uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda araştırmacı tarafından bilgi verilmiştir.

Güvenilirlik çalışmaları için, *Cronbach Alpha* güvenilirlik katsayısı kullanımında Özdamar'ın alpha katsayısının değerlendirilmesinde uyulan kriterler esas alınmıştır. Bu kriterler şu şekildedir (Özdamar,1997:500) :

$,00 \leq \alpha \leq ,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$,40 \leq \alpha \leq ,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$,60 \leq \alpha \leq ,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$,80 \leq \alpha \leq ,1$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Ölçme aracı toplamda 1900 adet uygulanmıştır. Ancak bazı anketler eksik ya da hiç doldurulmadan iletilmiştir. Bu nedenle 30 adet ölçme aracı değerlendirmeye alınmadan 1870 adet ölçme aracı ile değerlendirme yapılmıştır. 1870 adet ölçme aracının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,68 olarak hesaplanmıştır, böylece ölçme aracının oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu: Uygulanan ölçme aracından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social

Science 16.0) programında gerekli istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. Araştırmada kullanılan istatistiksel işlemler şunlardır: İki değişkenli bağımsız değişkenlerin (cinsiyet) karşılaştırılması durumunda t-testi, ikiden fazla değişkenin bulunduğu bağımsız değişkenlerin (program ve ikametgâh) karşılaştırılması durumunda ise tek yönlü (One-Way) varyans analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca elde edilen istatistiksel veriler tablolar halinde verilmiş ve tablo sonunda araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

“Yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin cinsiyet, program ve ikametgâh değişkenlerine bağlı olarak eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenine göre herhangi bir farklılığın olup olmadığını belirlemek” amacı ile veri analizinde istatistiksel teknik olarak; aritmetik ortalama, “t” testi ve “f” varyans analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0.05 alınmıştır. Tabloda bulunan p değerinin 0.05 den küçük olduğu ($p < 0.05$) durumlarda gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. Tabloda bulunan p değerinin 0.05 den büyük olduğu ($p > 0.05$) durumlarda ise gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo üzerinde gösterilen aritmetik ortalamaların yorumlanmasında, bu ortalamaların elde edildiği üçlü derecelendirme ölçeği; “Katılıyorum, Kısmen katılıyorum, Katılmıyorum” kullanılmıştır. Bu ortalamaların elde edildiği üçlü derecelendirme ölçeğindeki 1-3 arası, üç eşit parçaya bölünerek bulunan

- 1.00 – 1.66 aralığı “Katılmıyorum”,
- 1.67 – 2.33 aralığı “Kısmen katılıyorum”,
- 2.34 – 3.00 aralığı “Katılıyorum”,

biçiminde değer aralığı olarak kullanılmıştır.

1. YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLER

Araştırma konusu olan yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler, ilgili literatür taraması yöntemi ile bu bölümde incelenmiştir. İncelenen konular “Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu”, “Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi” ve “Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitimi ve Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

1.1. Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminin Doğası ve Vizyonu

Günümüzde eğitim denince hem bireysel farklılıkların dikkate alınıp geliştirildiği hem de toplumsal faydalarının gözetilip değiştirilmeye çalışıldığı bir alan anlaşılmaktadır. Bu düşünceden hareketle eğitimi sosyalleşme süreci olarak gören bir yaklaşımla ele aldığımızda eğitimi insanların diğer insanları belli bir maksatla kültürlenmesine yarayan kasıtlı kültürlenme süreci olarak görebiliriz. Eğitim yoluyla kültürlenme planlı, programlı eğitimle yani öğretim yoluyla yapılmaktadır.

Eğitim, insan kişiliğini besleme süreci ve insana yapılan yatırım, en genel anlamda da istendik davranış oluşturma ya da istendik davranışı değiştirme süreci, toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlak standartlarının, bilgi beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılmasıyla ilgilidir (Senemoğlu,2005:9).

Eğitim bu süreçte öğrenme ve öğretme kavramlarını da kapsamaktadır. Eğitim ve öğretim çoğu zaman yanlış olarak birbirleri yerine kullanılmakta ve anlamları birbirine karıştırılmaktadır. Oysa bireyin yaşam boyu süren eğitiminin; okulda planlı, ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğretimini oluşturur. Bu birey açısından dile getirildiğinde öğrenim olur. Öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümü öğretimdir (Varış,1981:21). Eğitim kapsamında öğretime farklı yaklaşımlarda da bulunulmuştur;

Öğretisel eğitimin insan doğasını deforme eden koşullayıcı bir mekanizma olduğu söylenebilir. Çünkü gerçek öğrenme içselleştirme değil, dış etkileşimlerle içsel niteliklerin dışsallaştırılmasıdır. Öğretim, gerçekte imkânsızdır çünkü hiçbir doğal niteliğin insandan insana aktarılması söz konusu olamaz. Öğretim yoluyla aktarılan bilgi, insanda nitelik oluşturmaz. En iyimser tahminle beyinsel, mecazi öğrenme dediğimiz koşullanma yaratabilir. Bir bilginin hafızaya yüklenmesi ve anlaşılması, o bilginin ait olduğu gerçeğin deneyimlenme ihtimalini ortadan kaldırır. Bir başka deyişle zihin temelli koşullama hacmi ve kaplayıcılığı arttıkça, insanın gerçekle bağı kesilmiş, aydınlanma değil cahilleşme süreci pekiştirilmiş olur (Akgündüz,2008:3).

Eğitim ve öğretim etkinlikleri, kültürlenme yani koşullama yoluyla bir sistemin parçasıdır. Bu bağlamda eğitim sistemi, genel amaçların, özel amaçların, yasaların, tüzüklerin, yönetmeliklerin, okulların, yöneticilerin, eğitim uzmanlarının, öğrencilerin, öğrenci velilerinin, eğitim araç ve gereçlerinin, hizmetli personelin içinde yer aldığı, çok çeşitli özelliklere sahip elemanların bulunduğu alt ve üst sistemleriyle büyük bir sistemdir. Aynı zamansa eğitim sistemi açık, sosyal bir sistemdir ve çevresindeki toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel sistemlerle sürekli bir ilişki ve etkileşim içindedir. Bu sistemlerdeki değişme ve gelişmeler doğrudan eğitim sistemini etkilemekte ve eğitim kurumlarının rollerinde değişmeler olmaktadır (Cicioğlu:1985:79).

Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile toplumun eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Ekonomik büyümeyi, sosyal değişmeyi ve siyasal gelişmeyi kapsayan kalkınma süreci bir eğitim sorunudur. İnsan davranışlarını dolayısı ile insanı, eğitim yoluyla değiştirmeden hiçbir sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmeyi başarmak mümkün değildir. Bu sebeple eğitim yalnızca kişiyi değil, eğitilen kişinin ailesinden başlayarak bütün toplumu etkiler (Bulut,2002:1).

Dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerin eğitim sistemi, ilk, orta ve yüksek öğretim olmak üzere üç kademededen meydana gelmektedir. Bu üç kademenin ortaya çıkmasında insanın biyolojik ve sosyal özellikleri ve toplumun insandan beklentileri etkili olmuştur. Bu sebeple her kademe diğer kademelerle uyumludur, fakat kendine has eğitim, görev ve sorumluluklara sahiptir (Başar,1996:65).

Genç bir nüfusa sahip olması dolayısıyla, Türkiye için en önemli, en yaygın hizmet alanı eğitimidir. Eğitim sistemimiz, yıllardır sürdürülen fırsat eşitliğini göz

ardı eden politikalar sonucu tam bir sorun yumağı haline gelmiş, okul öncesi eğitimden üniversite sistemine kadar tüm eğitim düzeyleri, en temel işlevlerini dahi yerine getiremez bir durumdadır. Türkiye’de yıllardır kalıcı bir eğitim politikası oluşturulamamış, aksine her hükümet, her bakan değiştiğinde eğitim politikaları da siyasal iktidarların görüşlerine ve ihtiyaçlarına göre değiştirilmiştir (Yıldız,2005:40).

Öncelikle eğitim sistemimizin oturmuş felsefi bir temeli yoktur. Bu temel noksanlığından kaynaklanan sorun ise sistemin sürekli değiştirilmesidir. Kurulan her yeni hükümetle birlikte eğitim sistemi de yıkılmakta yeniden kurulmakta, kurulmaya çalışılmaktadır. Ya da yapılan ufak bir değişiklik sistemi sarsmakta, diğer değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. Sistem yeteri kadar denenmeden ya da buna zaman bulamadan değiştirilmektedir. Örneğin; 1980’de özel dershaneler kapatılmıştır. 1983 yılı seçimlerinde anavatan partisi döneminde dört bakan Türk milli eğitimine yön vermeye çalışırken, birinin yenilik olarak getirdiği uygulamayı diğeri kaldırmakla “icraat” yapılmıştır. Bu dönemde özel dershaneler yeniden açılmıştır. Yine her biri bir öncekinin yaptığı yenilikleri kaldırmakla görev yapmıştır. Hasan Celal Güzel okullarda yabancı dili zorunlu ders olmaktan çıkarırken, Avni Akyol ise tekrar zorunlu hale getirmiştir. Avni Akyol tarafından uygulamaya konan “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” Nevzat Ayaz tarafından kaldırılmıştır. Eğitim felsefesi ve eğitim politikası belirlenmeli, eğitim açılımları bunlar etrafında gerçekleştirilmelidir. Değişen Milli Eğitim Bakanlığıyla birlikte eğitimde değişiyorsa bu noktada milli bir eğitimden değil ancak siyasi bir eğitimden söz edilebilir (Çolak,2006:45).

Sık yapılan değişiklikler sebebiyle, Türk millî eğitiminin sistem olma özelliğini dahi kaybettiği bilinmektedir. Bu değişikliklerden en çok etkilenen de ortaöğretimdir. Yapılan ani değişikliklerle milyonlarca öğrencinin geleceği ile oynanmakta, yüz binlerce öğretmen ve eğitim yöneticisi şaşkına döndürülmektedir. Bu gibi durumlardan, genellikle bakanlar sorumlu tutulmaktadır. Fakat bakanlar değiştiği hâlde, geliş güzel değişiklik yapma geleneğinin sürmesine dikkat çekmek gerekir. Aslında sorun kişilerde değil, sistemden kaynaklanmaktadır (DPT,2001:39).

Türk Eğitim Sistemi de genel olarak ilk, orta ve yüksek öğretim alt sistemlerinden oluşan bir biçimde teşkilatlanmıştır. Geçmiş yıllarda bu alt sistemlerin her biri değişik ve çeşitli bölümlerden oluşmuş ve zaman zaman farklı boyutlarda gelişmiştir. Her bir alt sistemde meydana gelen değişiklikler kendinden sonra geleni olumlu ya da olumsuz yönde etkilemiştir. Şu anki sistemde sırasıyla okulöncesi eğitim, 8 yıllık zorunlu ilköğretim, 4 yıllık genel ve mesleki ortaöğretim ve önlisans/lisans/ lisansüstü eğitimi kapsayan yüksek öğretim alt sistemleri mevcuttur.

İlköğretimi bitiren öğrenciler sınavla ya da sınavsız ortaöğretim kurumlarına gidebilmektedir. Herhangi bir ortaöğretim kurumuna gidemeyen öğrenciler de mevcuttur. Ortaöğretim mezunları da yine aynı şekilde sınavsız geçiş hakkı ve ya sınava girerek istediği üniversiteye gidebilmektedirler.

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci ortaöğretime devam etmek ve orta öğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir (MEB,2010:41). Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir.

Tablo 3. 2009 Yılı Türkiye Geneli Ortaöğretimde Sayısal Durum

	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı	Derslik
		Toplam	Erkek	Kız		
Genel Ortaöğretim	4.053	2.271.900	1.186.244	1.085.656	106.138	65.859
Mesleki Ortaöğretim	4.622	1.565.264	893.697	671.567	88.924	43.183
Ortaöğretim Toplam	8.675	3.837.164	2.079.941	1.757.223	196.713	109.042

MEB İstatistik,2010.

Tablo 3’de görüldüğü üzere ortaöğretim genel ve mesleki ortaöğretim olarak iki bölümde ele alınmaktadır. Genel ortaöğretimin mevcut sayıları tüm alanda mesleki ortaöğretime göre daha fazladır ancak burada göz ardı edilmeyecek bir şey de mesleki ortaöğretimde de sayıların yüksek olduğudur. Mesleki ortaöğretimde kurum sayısı daha fazla iken öğrenci sayısı genel ortaöğretimden daha azdır. Öğrencilerin cinsiyetine bakıldığında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre Türkiye’de ortaöğretimde okullaşma oranı daha yüksektir. Toplamda 8.675 ortaöğretim kurumu, bu kurumlarda görev yapan 196.713 öğretmen ve 109.042 derslik mevcuttur.

Ortaöğretimin amacı ve görevleri Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973) :

- *Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,*
- *Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgili, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.*

Milli Eğitim Temel Kanununa göre (1973);

“Lise ya da dengi okulları bitirenler yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olmaya hak kazanır.”

Yükseköğretim, orta öğretime dayalı en az iki yıllık yükseköğrenim veren, en üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanları yetiştiren eğitim kurumlarının tümünü kapsar (MEB,2010:42).

Genel olarak bir yüksek öğrenim sistemi üç temel unsurdan oluşur (YÖK ve toplum çalışma grubu,2001:47);

- *Yükseköğrenim kurumları (özel ve devlete ait, kar amaçlı ya da değil akademik mesleki, yerinde ve uzaktan eğitim vb.) ve öğretim elemanları, öğrenciler, fiziksel koşullar, kurullar ve stratejik planlar;*
- *Pek çok özel ve kamusal birimi kapsayan yükseköğretim kurumlarının finans, yönetim ve işletim mekanizmasında doğrudan yer alan kurumlar;*
- *Kurumsal ve bireysel davranışlar ile kurum içi ve kurumlar arası etkileşimlerde yol gösterici resmi ve gayri resmi kurallar*

Bir toplumda yüksek öğretim; bireylerin yeteneklerini üst düzeyde geliştirme, bilgi ve kavramayı artırma, ekonominin gereksinimlerine hizmet etme, demokratik ve çağdaş bir toplum oluşturma amaçlarına hizmet etmelidir (Laurillard, 2002:2).

Üniversiteler, toplumların gelişmesi ve kalkınmasında öncülük eden; kültürel, ekonomik, siyasal ve bilimsel hayatında en etkin rol oynayan kuruluşlardır (Ataunal,1993:15). Bunun bir gereği olarak da yarışan bir dünyada üniversiteler, yeni hedeflerini ve eğilimlerini saptamışlardır. Üniversitenin bilim üretme ve yayma işlevi yanında, diğer bir görevi de çağa uygun, değişen koşullara uyumlu ve her alanda rekabete açık, üstün nitelikli insan gücü yetiştirmektir (Ataunal,1994:112).

İstatistikî çalışmalar, durum çalışmaları ve genel gözlemler yüksek öğrenimin kalkınma açısından önemine işaret etmektedir. Yüksek öğrenimden sağlanan kamusal çıkarın önemli bir unsuru da yüksek öğrenimin en iyi siyasi liderler, memurlar, doktorlar, öğretmenler, avukatlar, mühendisler ile iş adamları ve sivil toplum liderleri yaratmadaki rolüdür. Bu kişiler genellikle en iyi eğitilmişler arasından seçilir. En yetenekliden ziyade en zenginler arasından seçilmeleri halinde ekonominin kalkınma olasılığı düşüktür. Çalışma komisyonu, yüksek öğrenime yönelik devlet yatırımının sosyal adalet içermediği anlayışa karşı çıkmaktadır. Bu anlayış, üniversite mezunlarının toplumun gelecekteki seçkinleri olacağı ve zaten genelde durumu iyi olan ailelerden geldikleri dolayısıyla da devlet yardımını hak etmedikleri sava dayanmaktadır. Bu sav kendi kendini doğrulayan iki eğilimi görmezlikten gelmektedir. Eğitilmiş ve yetenekli bir tabaka yalnızca eğitilmişlere değil bütün bir topluma yararları olduğundan modern toplumun ekonomik ve sosyal kalkınması açısından vazgeçilmezdir. Bunun yanı sıra, yüksek öğretim pek çok ülkede yetenekli bireylere sosyal kökenlerine bakmaksızın yükselme şansı tanıyarak güçlü bir terfi mekanizması oluşturmaktadır(YÖK Çalışma Grubu,2001:40).

Başlangıçta üniversiteler, akademisyen yetiştiren kurumlar olarak doğmuştur; ama sonradan çok yönlü bir kültür kurumu haline gelerek kilise ve devletin istihdam edeceği nitelikli insan gücü yetiştiren birer kurum niteliği kazanmıştır (Bulut, 2002:7,8). Yüksek öğretimin Türkiye’de doğuşu ve bu alanda yaşanan gelişmelere de kısaca değinmek gerekir.

31 Temmuz 1933 tarihinde çıkarılan 2252 sayılı kanunla İstanbul Darülfünun’u kapatılmış ve bunun yerine 1 Ağustos 1933’te İstanbul Üniversitesi açılmıştır. 1944 yılında İstanbul Üniversitesinin yeniden düzenlenmesi bir bakıma yeniden kurulması ve 1946 yılında Ankara’da Ankara Üniversitesinin oluşması

yükseköğretimin ve üniversitelerin daha iyi bir konuma gelmesini sağlamıştır (www.yok.gov.tr,2010).

1946 yılında çıkarılan 4936 sayılı ve 1973'te çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu modern üniversite gayretlerinde yeni atılımlar niteliği taşımıştır. Ancak bu düzenlemelere rağmen 1981'lere kadar yüksek öğretim sistemimizdeki çeşitliliğini devam ettirmiştir (Kaptan,1986:7,9).

Yükseköğretim, 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Böylece, söz konusu kanun hükümleri ve Anayasa'nın 130. ve 131. maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluş olan Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir (www.yok.gov.tr,2010).

1981 yılında, Merkez, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10. ve 45. maddeleriyle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı ile Yükseköğretim Kurulunun bir alt kuruluşu haline getirilmiştir (www.osym.gov.tr,2010).

ÖSYM, 19 Kasım 1974 tarihinde, Üniversitelerarası Kurul tarafından, 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52. Maddesine göre, "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM)" adıyla kurulmuştur. 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlanarak "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)" adını almıştır (www.osym.gov.tr,2010).

Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye'de üniversitelerin nicel değişimlerde gözlenmiştir. Tablo 4'te yıllara göre üniversite sayısındaki değişiklikleri tarihi süreç içinde görebiliriz (www.yok.gov.tr,2010):

Tablo 4:Türkiye’de Üniversitelerin Tarihi Gelişimi

Yıllar	Üniversite Sayısı		
	Devlet	Vakıf	Toplam
1927	1	-	1
1950-1973 arası	16	-	16
1975	18	-	18
1982	27	-	27
1996	53	3	56
2002	53	23	76
2009	95	51	146

(www.yok.gov.tr. Erişim Tarihi:30.05.2010)

Tablo 4’te de gösterildiği üzere 1981 yılına kadar 27 olan üniversite sayısı, bu yıldan sonra Yüksek Öğretim Kanununun da etkileri ile altı yıl içinde iki katına ulaşmıştır.

T.C .1981 Anayasası’nda üniversiteler ile ilgili madde şöyledir:

Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur. Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir. Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Anayasa’da yer alan hükümlere uygun olarak getirilen yeni yasal düzenleme ile kar amacı gütmeyen vakıfların özel yükseköğretim kurmalarına da imkan sağlanmıştır. Halen Türkiye’de 95 devlet, 51 vakıf olmak üzere toplam 146 üniversite bulunmaktadır (www.yok.gov.tr,2010).

2003-2009 yılları arasında 41’i Devlet, 22’si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 63 yeni üniversite kurularak, 81 ilimiz üniversiteye kavuşturulmuştur. Yeni

kurulan 41 üniversiteye 81.066 kadro tahsis edilmiştir. 2003-2009 yılları arasında yeni kurulan üniversitelerin dışında 160'ı Devlet, 143'ü vakıf olmak üzere toplam 303 fakülte, 58'i Devlet 25'i vakıf olmak üzere 83 yüksekokul, 99'u Devlet 53'ü vakıf olmak üzere 152 enstitü ilave edilmiştir (MEB,2010:12) .

Yükseköğretimde 2002-2003 eğitim öğretim yılında %14,65 olan net okullaşma oranı, 2008-2009 eğitim öğretim yılında %27,69'a yükseltilmiştir. Brüt okullaşma oranı ise 2002-2003 eğitim öğretim yılında %27,12 iken 2008-2009 eğitim öğretim yılında %44,27'ye ulaşmıştır (MEB,2010:12).

Üniversite sayısında görülen sürekli artışa rağmen, ülkemizde yükseköğretim, arzı sınırlı buna karşılık talebi yüksek bir sektördür. Üniversite sayısındaki bu artışın yükseköğretime olan talebi karşılayabilme açısından gerekli olduğu düşünülebilir (Tunay,1992:8).

Yükseköğretime girişe ilişkin usul ve esaslar, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. Maddesi ile düzenlenmiştir (YÖK:1981):

a. Öğrenciler Devlet Yükseköğretim Kurumların, esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilen sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim kurumlarını birincilikle bitiren adaylar kendileri için yükseköğretim kurumlarında ayrılacak kontenjanlara, tercih ve puanları göz önünde tutularak yerleştirilir.

Yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçiminde, adayların ortaöğretim süresindeki başarıları Yükseköğretim Kurulunun uygun göreceği şekilde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından geliştirilecek bir yöntemle ek bir puan olarak tespit edilir ve yükseköğretim kurumlarına giriş sınav puanlarına eklenir.

Bir mesleğe yönelik programlar uygulayan liselerin mezunları, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenecek aynı alanda bir yükseköğretim kurumuna girerken, başarı notları ayrıca tespit edilecek bir katsayı ile çarpılmak suretiyle değerlendirilerek giriş sınavı puanlarına eklenir.

b. Yükseköğretim Kurulunca düzenlenen esaslara göre belli sanat dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler, ilgili dalda eğitim yapmak kaydıyla yine bu esaslar içerisinde belirlenecek özel yöntemlerle yükseköğretim kurumlarına alınabilirler.

c. (Mülga : 29/5/1991 - 3747/5 md.)

d Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ödül kazandıkları alanlarda Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca müştereken belirlenecek yükseköğretim kurumlarından seçtiklerine sınavsız girerler.

e. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilirler. Sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanır. Bununla ilgili esas ve usuller, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu işbirliği ile çıkartılacak yönetmelikte belirlenir.

f. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından herhangi birini bitirip de mesleki ve teknik eğitim bölgeleri kapsamı dışındaki bir yükseköğretim programına girmek isteyen öğrenciler, üniversite giriş sınavlarına başvurabilirler.

Türkiye’de üniversiteye giriş kendi tarihi içinde bazı değişikliklere uğramıştır. Bu süreçle ilgili olarak dikkat edilebilecek en önemli nokta seçme ve yerleştirme sınavlarının ortaya çıkması ve üniversiteye girmenin her geçen gün zorlaştığıdır (Doğan,1999:4).

1950’lere değin çeşitli fakültelere girmek için sadece pekiyi ya da iyi derecede bitirilen lise diplomasını göstermek yeterliydi. Fakat 1955’ten sonra başvuran adayların sayısının üniversitelerin kapasitesini aşmaya başlamasıyla birlikte her fakülte ve yüksekokul kendi adaylarını sınavlarla kabul etmeye başladı. Kontenjanlarını aşan bir taleple karşılaşan fakülteler seçme işini, genellikle şu yolların birini izleyerek yapmıştır (Kaya,1984:225):

(a) Başvuru sırasını dikkate alma ve ihtiyaç kadar adayı kabul ettikten sonra kayıtları durdurma,

(b) Fakültede verilen eğitimin niteliğini dikkate alarak liselerin fen ya da edebiyat kolu mezunlarını kabul etme,

(c) Başvuranları lise bitirme derecesine göre sıralayarak bu sıraya göre öğrenci alma.

Lise mezunlarının artması ve lise dengi okul mezunlarına da yükseköğretime başvurma hakkı verilmesiyle, yukarıda özetlenen öğrenci seçme yöntemleri ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiş; fakülteler kendi amaçlarına uygun giriş sınavları düzenlemeye başlamıştır. Bu son durumda öğrenciler, sınavlara katılabilmek için ülke içerisinde şehirden şehre koşuşturmak zorunda kalmışlar; aynı gün ve saatlere rastlayabilen sınavlardan birine katılıp diğerine katılamama durumlarıyla karşı

karşıya kalmışlardır. Bu durum, adaylar ve velileri arasında önemli yakınmalara yol açmıştır (Kaya,1984:225).

1960'lı yıllarda, önce bazı üniversiteler kendileri için giriş sınavları düzenlemeye başlamışlar; sonra bazı üniversiteler bu amaçla birlikte hareket etme yoluna gitmişlerdir. Aday sayılarındaki artış, sınavlarda çok sorulu ve objektif tip testlerin hazırlanmasını, başvurma, puanlama, seçme ve yerleştirme, sonuçları bildirme gibi işlemlerde bilgi işlem yöntem ve araçlarından yararlanılmasını gerektirmiştir (www.osym.gov.tr,2010).

1974 yılında, Üniversitelerarası Kurul, üniversiteye giriş sınavlarının tek merkezden yapılmasını uygun bulmuş ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52. Maddesine dayanarak 19 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezini (ÜSYM) kurmuştur. Üniversitelere öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri, 1981 yılına kadar bu merkez tarafından yürütülmüştür (www.osym.gov.tr,2010).

1981 yılında üniversitelere öğrenci seçme sınavı ÖSS (Öğrenci seçme Sınavı) ve ÖYS (Öğrenci Yerleştirme Sınavı) olarak iki aşamalı şekilde yürütülmüştür. Seçme, genel olarak, başvuranlar arasından belirli becerilere istenen düzeyde sahip olan adayların belirlenmesi işidir. Yerleştirme ise, genel olarak, bir iş ya da bir öğretim programında başarılı olma olasılığı diğerlerine göre daha yüksek olan adayları belirleme işidir (Ata,1994:79).

1999 yılında iki basamaklı sınavın ikinci basamağı kaldırılmış, sınav ÖSS adı altında tek basamaklı bir sınav haline getirilmiştir. Aynı yıl ayrıca ortaöğretimdeki alanlardan mezun olanların aynı alandaki yükseköğretim programlarına yerleştirilmelerinde ÖBP'nin daha yüksek bir katsayı ile çarpılması uygulamasına da geçilmiştir (www.osym.gov.tr,2010).

1999 yılındaki değişiklikte önceki yıllarda uygulanan ÖSS'de herhangi bir değişiklik yapılmamış, sınavda sorulara temel teşkil eden bilgilerde temel eğitim müfredatının üstüne çıkılmamıştır. 2006-ÖSS'de yapılan değişiklikle sınavın bir basamakta uygulanmasına devam edilmiş, ancak soruların bir kısmı önceki yıllarda

olduğu gibi ÖSS tipinde sorulmuş, bir kısmı ise tüm lise müfredatı göz önünde tutularak hazırlanmıştır (www.osym.gov.tr,2010).

2005 yılında alınan kararla 2006 yılında uygulanılacak sınavın Üniversiteye giriş sınav sistemi değiştirilmiş ve tek oturumda olmasına karşılık, ikili sınav sistemi bir arada uygulanmaya başlanmıştır. Yine gerekli alt yapı oluşturulmadan uygulamaya konulan yeni sınav sistemi, öğrencilerin başarısızlığıyla sonuçlanmıştır. Sınav hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan çok sayıda öğrenci kendi bölümlerinden sıfır puan almışlardır (Çolak,2006:57).

2008-2009 eğitim öğretim yılı için 2009-ÖSS'ye giren adaylara tek oturumluk ve iki bölümden oluşan bir sınav uygulanmıştır. Birinci bölümde ortak derslerle ilgili Türkçe Testi (Tür), Sosyal Bilimler-1 Testi (Sos-1), Matematik-1 Testi (Mat-1), Fen Bilimleri-1 Testi (Fen-1); ikinci bölümde ise liselerin alan dersleri ile ilgili Edebiyat-Sosyal Bilimler Testi (Ed-Sos), Sosyal Bilimler-2 Testi (Sos-2), Matematik-2 Testi (Mat-2) ve Fen Bilimleri-2 Testi (Fen-2) yer almıştır (OSYS Kılavuzu 2009:10). 2010 yılına gelindiğinde ise ÖSS yine değişmiştir. Bu yıl sınava girecekler adaylar ilk oturum olarak YGS'na (Yükseköğretime Giriş Sınavı) girerek barajı aşarsa daha sonrasında LYS'ye (Lisans Yerleştirme Sınavları) girme hakkı kazanacak. LYS ise matematik, fen, edebiyat, sosyal bilimler ve yabancı dil için beş ayrı sınav olarak ve beş ayrı puan olarak hesaplanarak programlarına uygun sınav türüne göre de öğrenciler tercih yapacaktırlar.

Üniversiteye giriş sınavlarıyla yükseköğretime girebilecek öğrenciler seçilmektedirler. Bu da yüksek öğretime olan talep ile üniversitelerin kontenjanlarının denk olmamasından kaynaklanmaktadır.

Seçmeye tabi tutma eskiden orta dereceli okullar çerçevesi içinde yapılan seçme usulüne bağlı kalmış olan memleketler için yeni bir tecrübe olduğundan, bu memleketlerin kayıt kabulle ilgili olarak karşılaşmakta olduğu problemler, dünya eğitim sistemleri içinde müşahede edilen en ivedi nitelikteki problemler arasındadır. Bunlar, gerekli orta dereceli okul belgesi alan adaylar sayısının, yüksek öğrenim kurumlarının öğrenci alma kapasitesini aştığı milletlerde bilhassa göze batan ve acil olan bir durum arz etmektedir. Bu şartlar altında, yüksek öğrenim, orta dereceli okul

programını memnuniyet verici bir tarzda ikmal etmek zorunda bırakıldığından daha ağır şartlar empoze etmeye mecbur kalmıştır. Şartlar genel olarak iki yoldan artırılmış veya ağırlaştırılmıştır. Ya orta dereceli okulların geleneksel olan okulu bitirme sınavlarına ek olarak yüksek öğrenim kurumları tarafından uygulanan giriş imtihanları kabul edilmiş veya orta dereceli okulu bitirmek için açıkta tespit edilen temel şartlar muhafaza edilmiş fakat bunlar daha iyi bir seçme için faydalanılmak üzere tadil edilmiştir. İkinci usulde, orta dereceli okul imtihanlarının zorluğu artırılabilir veya yüksek öğrenim için kabul şayan olan imtihan notu yükseltilebilir; ya da bu notlar, münhaller donduruluncaya kadar, adayların ehliyet ve seçme sırasına göre derecelendirilmesi için kullanılabilir. Tabii bu usulün sonucu olarak ta öğrenci yarışma esası ortaya çıkmıştır (Bowles,1967:7).

Üniversiteye girişte uygulanan sınav sisteminin kurallarına göre, bir lise veya dengi okulun son sınıf düzeyinde bulunan ya da böyle bir okuldan mezun her T.C. vatandaşı, başka bir kısıtlama olmaksızın üniversite giriş sınavına başvurma hakkına sahiptir. Bu şekilde belirlenen kitle “üniversiteler için potansiyel talep” olarak adlandırılabilir. Potansiyel talebi şu alt gruplar altında inceleyebiliriz (MEB ve YÖK Başkanlığı,1991:13):

- *Liselerin son sınıf öğrencileri,*
- *Daha önce üniversite sınavına katılmış ve bir yükseköğretim programına yerleşmemiş lise mezunları ve son sınıf öğrencileri,*
- *Açık öğretime olan talep ve devlet memuru statüsündeki lise mezunları,*
- *Meslek liselerinin yukarıdaki üç kategoriye paralel durumda bulunan öğrenci ve mezunları,*
- *Daha önce bir yükseköğretim programına yerleştirilmiş bulunanlar,*
- *Daha önce bir yükseköğretim programından mezun olanlar.*

Öğrencilerin adaylıklarını yıldan yıla devam etmelerine müsaade eden bazı ülkelerde ilk teşebbüste girişi kazanamayanların büyük bir kısmı bir yıl veya daha fazla çalışarak, imtihana hazırlık durumlarını geliştirmeye gayret ederler. Bunu ya kendi orta dereceli okullarında veya bu maksatla kurulan özel yetiştirme okullarında yapabilirler. Bu, bazen başarılı olan fakat yeniden en az iki problemin ortaya çıkmasına sebep olan bir süreçtir. Bu şekilde hazırlık yapmayı düşünen öğrenciler iktisadi nitelikte olan bir seçme şeklinin kurbanı olurlar. Zira bu işin gerek zaman ve

gerekse para itibariyle pahası ağırcaadır; bu ise sonuçları şüpheli bir teşebbüs üzerinde kumar oynamaya mali kudretleri müsait olmayanların kendi kendilerini elemeleri ihtimaline yol açmaktadır. Teşebbüslerinde ısrar edenler (ki bunlar esasen başarısızlar damgasını yemişlerdir ve çok defa kabiliyetleri ve kendilerini ileri tahsile tahrik eden saikleri düşük seviyede olanlardır) kendilerinden daha küçük öğrencilerin okul, yer, zaman ve ilgisinden yoksun kalmalarına sebep olurlar. Kısacası bu gün yüksek öğrenime giriş zamanında faydalanılan seçme metotlarına büyük bir endişe ile bakılmaktadır (Bowles,1967:8).

“İnanıyorum ki; ulusumuzu bunalımlı bir toplum yapmak için çareler aransa, üniversite giriş sistemi geçerli ve güvenilir çarelerden biri olabilirdi. Kuşkusuz bu sistemin oluşturduğu psikolojik ve ahlaki sonuçları sebep-sonuç ilişkileri, bilimsel çalışmalarla belirlenmiş değildir. Ancak, sınav öncesi ailece, yaşananların ağır yükünün genç kişiliklerde yıkımlara varan etkiler yaptığı, sınavı kazananların çoğunun yerleştirildiği programdan memnun olmadığı; kazanamayanların ise, büsbütün bunalıma girdiği ve hayatının karardığı bir gerçektir. Birkaç kez sınav kazanamayan gençlerin birikimi ise, sosyal yapıda korkunç bir kangren bölgesi oluşturmaktadır. Bu sebeple üniversite seçme sınavı kaldırılmalıdır. Üniversite giriş sistemi yeniden düzenlenmelidir”(DPT,2000a:66).

ÖSYM tarafından yürütülen merkezi nitelikteki bu sınavı bu denli önemli kılan nedenlerin en önemlisi, orta ve yükseköğretim kademeleri arasındaki öğrenci arz-talep dengesizliğidir. Türk eğitim sisteminde ortaöğretimi bitiren öğrencilerin sayısı ile yükseköğretimin ve özellikle de dört yıllık örgün yüksek öğretim programları sunan üniversitelerin alabilecekleri öğrenci sayısı arasında aşırı bir arz-talep dengesizliği mevcuttur. 1970’li yıllardan sonra ortaya çıkmış olan ve her geçen gün artarak devam eden orta ve yüksek öğretim arasındaki öğrenci arz-talep dengesizliği, hem öğrenciler ve aileleri ve hem de eğitim-öğretimden sorumlu resmi yetkililer için önemli bir kaygı ve gerilim kaynağı oluşturmaktadır (Köse,1999:52).

Türkiye ve dünyada, üniversite önündeki yığılmayı önlemeye yönelik iki tip planlama önlemi alınmaktadır. Birincisi yükseköğretimin öğrenci alım kapasitesini arttırmak için yeni kurumlar kurma amacını güden ‘genişletici’ önlemlerdir. Diğeri ise ‘kısıtlayıcı’ önlemler olup üniversite eğitimi yapamayacak olan öğrencileri ilköğretimden sonra ülke ekonomisinin gereksinme duyduğu iş alanlarına hazırlayan okullara yöneltilmeleri biçiminde kendini göstermektedir. Gelişmiş ülkeler daha çok ikinci önlemi kullanırken, Türkiye’de birinci önlemin uygulandığı görülmektedir (Akgöl,1997).

31 Aralık 2009 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusu 72.561.312 kişidir. 2009 yılında Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı binde 14,5 olarak gerçekleşmiştir (TUİK,2010). Bu verilere göre nüfusumuz hızlı artmaktadır ve bu nüfusun çoğunluğu da genç nüfustur. Sayısı hızla artan genç nüfusu 1974-2009 arasındaki yıllara ait yüksek öğretim giriş sınavlarına başvuran ve yerleşen öğrencilerin sayılarını Tablo 5'te bakarak görebiliriz.

Tablo 5 : Yükseköğretim Giriş Sınavlarına Başvuran ve Yerleşen Öğrenci Sayıları

YIL	BAŞVURAN	YERLEŞEN	YIL	BAŞVURAN	YERLEŞEN
1974	229 906	37 271	1992	979 602	260 303
1975	280 504	40 468	1993	1 154 571	414 732
1976	316 279	40 849	1994	1 249 695	370 826
1977	357 425	36 639	1995	1 265 103	383 974
1978	373 717	37 428	1996	1 399 061	412 260
1979	434 095	40 622	1997	1 349 518	445 290
1980	466 963	41 574	1998	1 359 579	425 612
1981	420 850	54 818	1999	1 479 326	414 315
1982	408 573	72 983	2000	1 414 872	414 647
1983	361 158	105 158	2001	1 473 908	477 355
1984	436 175	148 766	2002	1 823 098	662 336
1985	480 633	156 065	2003	1 596 877	554 316
1986	503 481	165 817	2004	1 902 132	574 867
1987	628 089	174 269	2005	1 851 618	607 994
1988	693 277	188 183	2006	1.646.234	601.765
1989	824 128	193 665	2007	1.776.443	634.232
1990	892 975	196 253	2008	1.644.073	833.515
1991	876 633	199 735	2009	1.451.350	586.314

Tablo 5'teki veriler; yükseköğretimin kontenjan bakımından çok sınırlı olduğunu ve giriş sınavlarına başvuran adayların büyük bir kesiminin yükseköğrenim görme imkânından yararlanamadığını göstermektedir. Bunun sonucunda, yükseköğretime girebilmek için özel dersanelere ve ek derslere talebin büyük oranda arttığı ve üniversite önlerinde büyük bir yığılmanın yaşandığını görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle, Türkiye’de üniversiteye giriş büyük bir sorundur. Lise öğrencisinin başlıca kaygısı, birinci amacı ilgi duyduğu ya da saygın, hiç olmazsa herhangi bir fakülteye, yükseköğretim programına girebilmektir. Ne var ki, bugün üniversitelerimizde liseyi bitirenlerin ancak yaklaşık onda birini alabilecek kadar yer vardır (Yıldız,2005:92).

Sınava giren öğrenci sayısındaki bu artış her geçen gün üniversitelere giren öğrencilerin ÖSS’de daha çok soru yaparak, daha yüksek puan alarak sınavı kazanması demektir. Üniversiteye giriş sınavlarının daha zor hale gelmesi ve üniversiteye girişin tek ölçütü haline gelen “puanı” yükseltici yol, yöntem ve tekniklerin ana-baba ve gençler için hayati bir önem kazanmaya başlamıştır.

Sınavda başarılı olmak, sağlam bir bilgi temeline bağlıdır. Bu nedenle öğrencilerin aldıkları eğitim-öğretim yeterli ve temel bilgileri sağlayıcı nitelikte olmalıdır. Bir başka ifadeyle müfredat programları bu temeli oluşturacak nitelikte hazırlanmalıdır. Sonuçta eğitim ve öğretim faaliyetleriyle öğrencilerin üniversite sınavlarında başarılı olabilmeleri için sınav sorularının müfredat programıyla uyumuna dikkat edilmelidir (Melanlıoğlu,2005:1).

Ortaöğretimin amacına tam olarak hizmet edebilmesini sağlamak için üniversiteye giriş sınav sorularının ortaöğretim ders programlarının içeriğine uygun hazırlanması gerekmektedir. Üniversiteye giriş sınavlarıyla ilgili bazı derslerin durumunu belirleyen bazı çalışmalar yapılmıştır.

Üniversiteye giriş sınavında müfredat programı kapsamında coğrafya sorularının konulara göre eşit dağılmadığını, özellikle bir alandan soru yöneltildiğini tespit edilmiştir (Köşker,2003). Bir başka araştırma sonucunda ise müfredat programının üniversiteye giriş sınavında yöneltilen sorularla örtüştüğü, ancak Biyoloji öğretmenlerinin ve ders kitaplarının bazı konularda yetersiz olduğu ortaya konmuştur (Sülün,2002). ÖYS’de bazı kimya konularına ait soru bulunmaması konusu ele alınmıştır. ÖYS’de sorusu çıkmayan konuların, tekrar sınav kapsamına alınmasının yükseköğretimdeki başarıyı artıracaklarını ifade etmektedir (Ünal,2000). Dershane ve resmî ortaöğretim kurumlarında çalışan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin bir kısmı liselerde verilen Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminin

üniversiteye giriş sınavını kazanmak için yeterli olduğu görüşünü savunmaktadırlar (Melanoğlu,2005).

Bunun yanında ÖSS kapsamının sadece genel lise müfredatına uygun olması da ayrı bir sorundur. Bundan en büyük zararı mesleki ve teknik lise mezunları görmüştür. Genel lise müfredatına göre yapılan giriş sınavları, yüz binlerce mesleki ve teknik lise mezununu bir ümit peşinde koşar hale getirmiştir. Bu sayıya, psikolojik nedenlerle en az bir o kadar da genel lise öğrencisi katıldığında, yıllık miktarı yüzlerce trilyon liraya bulan bir rant alanı doğmuştur. Üniversite adaylarının üniversite tercihleri de para karşılığında yapılır hale gelmiştir (Öztürk,2001:38).

Açıkça ifade edilsin veya edilmesin, öğrencilerin üniversite giriş sınavlarında göstermiş oldukları başarı düzeyi, sınav öncesi eğitim öğretim sürecine doğrudan veya dolaylı olarak eklenmiş tüm kişi ve kurumların başarı veya başarısızlıklarının en somut göstergesi olarak algılanmaktadır. Başka bir deyişle, öğrencilerin üniversite giriş sınavlarında göstermiş oldukları başarı düzeyi, mezun oldukları lisenin başarı ve verimlilik düzeyinin de en önemli ölçütü olarak değerlendirilmektedir. Mezunlarının üniversite giriş sınavlarındaki başarı veya başarısızlık düzeyi, orta öğretim kurumlarının ve özellikle liselerin, yegane övgü ve yergi kaynağını oluşturmaktadır (Köse,1999:52).

Ortaokullarda, nicelik ve nitelik yönünden önemli bir tıkanıklık ortaya çıkmış durumdadır. Bu kademedeki öğrenci öğretmen oranlarında sınırlı bir iyileşme olmasına rağmen verim düşmüştür. 1960'da yüzde 70 olan sınıf geçme ortalama oranı 1965'te yüzde 50 ye düşmüştür (DPT,1970:161). Buna ek olarak öğrenciler, dersanelere devam ederek, kalıplara dayalı çoktan seçmeli problem çözme üzerinde yoğunlaşmakta ve lisede aldığı formasyonu önemli ölçüde yitirmektedir (YÖK,1999:3)

1970'li yıllara girerken gerek okul gerekse öğretmen ve öğrenci sayısında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak daha sonraki yıllarda öğrenci sayısındaki artış okul ve öğretmen sayısındaki artışı çok geride bırakmıştır. Artan öğrenci sayısı karşısında ilkokullarda olduğu gibi ortaokullarda da çift tedrisata gidilmiştir. Çift tedrisat yapan büyük şehir ve kasaba ortaokullarında eğitimin kalitesinde önemli düşüşler olmuştur. Bu durumdan en çok büyük şehirlerdeki okullar etkilenmektedir (Önsoy,1991:9,10).

Ortaöğretim kurumları ÖSS'ye hazırlık noktasında ana fonksiyonları olan eğitim açısından, öğrencilerin sağlıklı tercihte bulunmalarını temin noktasında ise mesleki rehberlik ve danışma hizmetleri açısından yetersizdir. Kamu eğitim kurumlarının bu durumu, bu kurumların aktörü öğretmen ve yöneticiler tarafından da teyit edilmektedir. Öte yandan, yetersizlik öğrenciler ve aileleri nezdindeki psikolojik bağlanmayı da zayıflatmıştır (TED, 2005:278).

Öğrenci Seçme Sınavı'' etrafında şekillenen Türk üniversite giriş sistemi, tüm kademelerini teslim aldığı eğitimi temel işlevlerini yerine getiremez hale gelmiştir. Üstelik elemeye dayalı tek bir sınav, eğitimin, tüm parçalarını kendi etrafında toplamakla kalmamış, sadece kendisiyle işler hale getirerek tahrip etmiş, diğer yandan da sistem bütünlüğünü bozmuştur. Türk milli eğitimi parçaları itibariyle da bütün olarak üniversite giriş sistemi yüzünden adeta dumura uğratılmıştır (TED,2005:5).

Nüfusun eğitim düzeyi yükseldikçe işsizlik oranları düşme, işgücüne katılma oranları ise yükselme eğilimindedir. Çeşitli ülke deneyimleri, düşük düzeyde eğitim görmüş olanların yüksek düzeyde eğitim görmüş olanlardan daha yüksek oranda işsiz kaldıklarını göstermektedir. Özellikle, ilk ve ortaöğretim mezunlarının yükseköğretim mezunlarından daha fazla işsiz oldukları gözlenmektedir. Türkiye'de eğitim kademelerine göre toplam işsizliğin en yoğun olduğu gruplar ortaokul ve lise mezunlarıdır. Üniversite mezunlarının işsizlik oranları ise, kadınlarda %8.9, erkeklerde %5.6'dır (Kavak,1997:24). Bu durumda gençlerin iş bulma amacıyla üniversite eğitimi almak isteği de artmıştır. Günümüzde artık üniversite eğitimi almak da tek başına bir iş bulmada yeterli değildir.

Öğrencilerin meslek seçimi konusunda en büyük sıkıntıyı liseyi bitirip, yükseköğretime geçişte yaşamaktadırlar. Bu sürece gelinceye kadar mesleğe yönlendirmenin tam anlamıyla yapılmadığı, öğrencinin kendi yetenekleri ve ihtiyaçlarının dışında tercihlere yöneldiği bilinmektedir. (Şahin,2002:79).

Günümüz Türkiye'sindeki ortaöğretim çağlarındaki öğrencilerin en önemli ve gerilimli yaşam olaylarından biri ortaöğretimden yüksek öğretime geçerken girmeleri gereken merkezi nitelikteki Üniversite Giriş Sınavıdır. Üniversite Giriş Sınavı, Türkiye'deki ortaöğretim çağındaki gençlerin üniversite eğitimi almalarının ve alanın bu eğitime dayalı saygın bir meslek ile iyi bir gelir düzeyine sahip olmalarının önündeki en önemli engeli oluşturmaktadır (Köse,1999:51).

Bireysel, ailesel ve toplumsal yönleri, nedenleri ve doğruları açısından çok yönlü ele alınıp tartışılan üniversiteye giriş sınav sistemi ülkemizde güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyen bir konudur. Çünkü sınava hazırlanmak kısa bir zaman dilimini kapsamakta ve sadece sınava giren kişileri değil ailelerini de etkilemekte, kaygılandırmaktadır. “Kuşkusuz sınava hazırlık programının yılları kapsamı gerekir. Çünkü lise başarı puanı üniversiteye girişi etkilemektedir. Ayrıca sınavda başarı son birkaç ayda sıkı çalışma ile mümkün değildir. Bu nedenle “sınava hazırlık” aşağıdakilerin tümünü kapsar (Özdemir,2005:24):

- *Lise eğitimi boyunca etkin çalışma yöntemlerini kullanarak kendini geliştirme*
- *Tüm derslerini düzenli ve planlı olarak çalışma*
- *Test alma becerilerini geliştirme*
- *Sınav başarısını etkileyen bazı yetenekleri kazanma*
- *Yapacağı tercihler konusunda karar verme*
- *Sınav kaygısını azaltma*
- *Sınava başvuru, form doldurma vb. işlemleri zamanında ve eksiksiz yerine getirme*
- *Sınav yerini önceden öğrenme*
- *Sınavda yanında bulunduracaklarını hazırlama*

Bu metotlar, yüksek öğrenim için ne derece pratik, zaruri ve kabule şayan olursa olsun, çok defa arzu edilmeyen eğitsel ve sosyal sonuçlar doğurduğu açıktır. Bu sonuçlar arasında en önemlisi, okula devam eden bütün öğrencilerin menfaatlerine en iyi hizmet etmek için planlanmış muntazam bir okul programından ziyade, ister ikinci ister üçüncü öğrenim kademesinde uygulansın, yüksek öğrenim imtihanlarına hazırlık işine önemle kuvvet verilmesidir. Bu şartlar altında, orta öğrenim kademesinde yapılan öğretimin imtihanlara hazırlık yapan programlarla (özel kurslar ve dershaneler) sınırlanmış bir hale gelmesi kaçınılmaz olmuştur (Bowles, 1967:9).

Adaylar bilgi ve becerilerin ölçüt olarak alındığı bu yarışma sınavlarına, hazırlanmak amacıyla çeşitli çalışma yollarına başvurumaktadırlar. Bu yollar; kendi kendine çalışma, arkadaşlarıyla birlikte çalışma, , sınavlara hazırlayıcı nitelikteki

basılı yayınları izleme, özel öğretmenden ders alma, okulda açılan kurslara devam etme ve özel dershaneye devam etme ya da bunlardan birkaçını birlikte izlemedir (Tunay,1992:10)

Bu durum, öğrencileri ve ailelerini önemli ölçüde etkilemekte, üniversitelere girebilmek için her türlü maddi ve manevi güç harcanmaktadır. Özel dershanelerin açılıp yaygınlaşmasının bir nedeni de öğrenci ailelerinin her türlü fedakârlığı yapıp, çocuklarının daha iyi yetişerek, emsallerini geride bırakmalarını sağlamak yarışdır, denilebilir (Kutluer,2001:1).

Karadeniz, öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmasında; öğrencilerin sınavı kazanamaması durumunda planlarında ilk sırayı “asıl istediğim olmasa da puanımın yettiği diğer bölümlere gitmek”, ikinci sırayı ise “dershaneye gidip şansımı tekrar denemek” yer almaktadır (Karadeniz,2005:199). Buradan da anlaşılacağı gibi üniversite sınavı kazanılmadığında dershaneler önemli bir alternatif oluşturmuştur.

Öğrenci mevcut sınav sisteminde başarılı olabilmek için belirli bir bilgi birikimine gereksinim duyar. Aslında öğrenciler bu bilgilerin tümünü ortaöğretim sürecinde elde etmelidirler. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan bilgi birikimi eksiklikleri özel dershanelerde verilen türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimlere ait derslerde giderilmekte ve öğrenciler uygulanan sınav sisteminde başarı gösterecek duruma gelmektedirler. Ülkemizde Yükseköğretime girişte sınav sisteminin uygulanmasına paralel olarak; öğrencileri sınava hazırlamayı kuruluş amacı olarak kabul eden özel dershaneler eğitim sistemimizin bir parçası olmuşlardır. Sınav sistemini başarmaya yönelik uygulamalarda özel dershanelerde türkçe, matematik, tarih, coğrafya, felsefe, fizik, kimya ve biyoloji dersleri ortaöğretim programlarına uygun olarak verilmektedir. Dersler uygulamalar ve sınav sorularına benzer testlerle pekiştirilmektedir (Morgil ve Diğer,2000:97).

Öğrencilerin ÖSS'ye hazırlanmada en çok kendi kendine çakışma yolunu kullandıkları, bunu dershaneye gitme izlemektedir. Dershaneye gitme yolunu en çok lise 3. sınıfların tercih ettiği görülmüştür. Öğrenciler ÖSS' ye hazırlanmada bu yollardan sonra, sınava hazırlayıcı gazete kitap ve dergilerden yararlanma yolunu tercih etmektedirler. Okuldaki dersleri izleme, yukarıda sıralanan yollardan sonra

tercih edilmektedir. Bu yolla ÖSS'ye hazırlanma lise 2. daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu durum, lise 2. sınıf öğrencilerinin ÖSS'yi okuldaki dersleri ile daha fazla ilişkili bulmalarının bir sonucu olarak görülebilir. Öğrenciler, özel öğretmenden ders alma ve arkadaşlarıyla birlikte çalışarak sınava hazırlanma yollarını çok az tercih etmektedirler (Kellecioğlu,2002:143)

Öğrenciler, ÖSS'ye hazırlanmada kendi kendine veya arkadaş gruplarıyla çalışma, özel dershanelere devam etme ve sınavla ilgili basılı yayınları izleme yollarını kullanmaktadır (Baykul,1990:91).

Özel dershanelerin uyguladıkları öğretim programlarının ağırlık merkezini hazırlık kursu verdikleri bir üst okulun giriş sınavlarında çıkan sorular oluşturmaktadır. Dolayısıyla sınavlarda en çok soru hangi konulardan çıkıyorsa programların ağırlığını o konular oluşturmaktadır. Düzenledikleri seviye tespit sınavlarıyla öğrencilerde belirledikleri öğrenme eksiklikleri doğrultusunda sınıflar oluşturularak öğretim yapılmaktadır. (Büyükbaş,1996:17).

Temelde bu kurumlar arz-talep dengesine göre çalışmaktadır. Öğrencinin amacı, kurumun kendisine sunacağı hizmetten büyük ölçüde faydalanmak ve gerekli bilgilerle donatılarak istediği Yüksek öğretim programından birine yerleşmektir. Bunun için öğrenciler bu kurumlara giderken çok seçici davranmakta ve kendilerine yararlı olacağına inandıkları kurumları tercih etmektedirler. Öğrencilerin bu seçici davranışları, dershaneleri uzmanlaşmaya ve eğitim kalitesini artırmaya yönlendirmektedir (Morgil ve Diğer,2000:102).

İşte yukarıda bahsedilen ülkemizdeki eğitim sistemi, ortaöğretim ve yükseköğretimin yapısı, yükseköğretime giriş, üniversitelerin durumu, üniversiteye giriş sistemi, ülkemizde üniversiteye girişteki nicel durum, ortaöğretim ve üniversiteye giriş sistemi arasındaki bağ ve öğrencilerin ortaöğretimdeki eğitimlerine ek olarak sınava hazırlık amacıyla özel dershanelere gitmesi yükseköğretime hazırlık eğitimini etkilemektedir. Her bir alanda meydana gelen değişiklik öğrencilerin yükseköğretime hazırlık eğitimini de o yönde değiştirmektedir. Tüm bu alanların etkisiyle özellikle 1960'lı yıllardan sonra en çok tercih edilen yükseköğretime hazırlık yöntemi özel dershaneye gitmek olmuştur.

1.2. Türkiye’de Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunun Özgeçmişi

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde önemli bir yeri olan özel dershanelerin Türkiye’de eğitim sistemine girmesi eğitimde özelleştirme uygulamaları kapsamında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda özel eğitim uygulamalarını ele almakta fayda vardır.

Dünyada özel mülkiyetin doğuşu ve yöneten sınıfın ayrıcalıklı haklara sahip olması ile ‘özel ders’ de ortaya çıkmıştır. Alfabe bulunmadan önce yetenek ve davranış gelişimiyle ilgili özel ders verilmiştir. Yöneten sınıf diğerlerini (halkı) yönetebilmek için hem ekonomik hem siyasal olarak güçlü olmak zorundaydı. Bunu sürdürebilmek için halktan bilgi ve bilinçli olmak durumundaydı. Bunun yolunun da eğitimden geçtiğini biliyordu. Buna ulaşabilmek ve çocuklarının daha iyi yetiştirilebilmesi amacıyla çevredeki bilgilerden ders almasını sağlıyordu. Yalnız ayrıcalıklı, yöneten bir sınıfa özgü olarak ‘özel ders’ doğmuştur. Bundan dolayı egemen sınıflar toplumun eğitimine hep karşı çıkmıştır. Toplumun doğmalarla yetinmesini savunmuş, yaygın eğitimi savunanları cezalandırmış, susturmuş hatta öldürmüşlerdir. Dünya tarihi bu örneklerle doludur. Avrupa da orta çağ karanlığı bu anlayıştan dolayı yaşanmıştır. İslam dünyası XV. yüzyıldaki Rönesans hareketlerine bu nedenle uyum sağlayamamıştır (Küçük,2006:1).

Herkese kabiliyetleri oranında eşit şekilde eğitim ve öğretim verme, bütün devletlerin temel görevleri arasındadır. Gelişmekte olan bir ülke olarak yurdumuzda, eğitime ayrılan kamu kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle eğitime ayrılacak kaynakları devlet politikasına uygun bir denetim altında, özel öğretim kurumlarının imkânları ile artırmak, ülkemiz açısından rasyonel bir çözüm yolu olarak görülebilir (Duman,1984:1,2).

Ülkemizde de eğitimin en iyi şekilde uygulanabilmesi amacıyla eğitim devlet eliyle uygulanıp daha yüksek başarı hedeflenmiştir. Uzun yıllar hedeflenen başarıya da ulaşılmıştır. Ancak bir süre sonra gerek devlet kaynaklarının yetersizliği gerek toplumdan gelen talepler eğitimde özel öğretim kurumları ihtiyacını doğurmuştur (Gürkan,2007:1). Eğitimin özelleştirilmesini savunanların temel vurgusu, yüksek

umutlar için iyi bir eğitim sloganı, olurken iyi bir eğitimin aynı zamanda oldukça maliyetli olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir (Alpkaya,1999:84) .

Türkiye'nin yaklaşık olarak bir buçuk asırdan beri devam eden batılılaşma ve modern bir toplum olma yönündeki çabaları içerisinde, yeni eğitim kurumları açma ve yaygınlaştırma işine büyük önem verildiği görülür.

Resmi belgelerde özel öğretime ilk kez 1856 Islahat Fermanı'nda yer verilmiştir. 1869 yılında yayımlanan "maarifi umumiye" nizamnamesinde özel öğretimin daha geniş bir düzenlemesi yapılmıştır. 1876 tarihli kanuni esasının 15. maddesinde "öğretim işini herkes özgürce yapabilir, belirli kanuna uymak şartı ile her Osmanlı genel ve özel öğretim yapmaya izinlidir" denmekte idi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında özel eğitim uygulamalarına Atatürk'ün 1925 yılı T.B.M.M. açılış nutkündeki söylemleri yön vermiştir (M.E.B., 1997:298):

"Büyük Millet Meclisi'nin ve Hükümet-i Cumhuriyet'in azami vesait ve gayret sarf ettiği müsellemlerle beraber, ilim ve tahsilin feyiz ve nuruna olan iştiyak, umumi tatmin edebilmekten çok uzaktır. Önümüzdeki sene için Devletçe yapılabilecek azami fedakârlığı rica ederken, erbab-ı yesardan olan vatandaşlarımıza da sayan-ı sahabet olan çocuklarımızı hususi teşebbüslerle okutup yetiştirmelerini ehemmiyetle tavsiye ederim."

Müteakiben 1926 yılında, yürürlükte bulunan Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi ve o güne kadar yayımlanan genelgelerin ana hükümlerini kapsayan diğer bir genelge ile özel okulların sıkı bir denetime tabi tutulacağı bildirilmiştir. Müteakiben 1935 ve 1938 yıllarında çıkarılan 2584 ve 2/542 sayılı genelgelerde özellikle yabancı okullarının işleyiş ve denetimleri üzerinde ayrıntılı düzenlemeler yapılmış, özellikle Türkçe'nin öğretilmesi ile ilgili ciddi yaptırımlar getirilmiştir (Vahapoğlu, 1990:153-157).

1950'li yıllardan sonra okula devam eden öğrenci sayıları nüfus artışı ile birlikte artmıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) Devlet eğitime öne vermiş ve eğitimi kurumsal bir hizmet olarak görmüştür. Bu nedenle özel sektör eğitim kurumları ile ilgili bir çalışma planı hazırlanmıştır (DPT,1963).

Bu dönemdeki Türklerin giriştiği özel öğretimde gelişmeler birkaç büyük kentte kalarak genellikle sağladıkları daha iyi öğretim imkânları nedeniyle varlıklı

ailelerin çocuklarını göndermek için tercih ettikleri kurumlar olmuştur (Akyüz, 2005:339).

Tarihsel süreç içinde eğitim toplumun bilinç evrimine paralel olarak çeşitli formlarda ama daima önemini sürekli artan bir eğilimde devam ettirmiş ve özel öğretim kurumları Türk Eğitim Sistemi içindeki eğitim uygulamaları arasında yerini almıştır (Yiğit,2009:48).

1961 yılının Ocak ayının sonunda toplanan “*Özel Okullar Komitesi*”nin verdiği raporda; özel okullar adı altında toplanan Türk Özel, Azınlık Özel, Yabancı Özel Okulların, Dershanelerin, Yurtların ve Kursların hala 1915 Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi ve Bakanlığın verdiği emirlerle yönetilmekte olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu yönetmelik sisteminin ise günümüzün ihtiyaçlarına cevap verecek yeterli ve güvenli bir yol olmadığı kanısına varıldığı ifade edilmiştir. Yine aynı raporda, 1960-1961 yılı istatistiklerine göre, her dereceden 299 okul, 183 kurs ve dersane, 514 Biçki Dikiş Yurdu olmak üzere 996 adet öğretim ve eğitim kurumunun mevcut olduğu ve okul hüviyetindeki özel öğretim kurumlarında 47.229 öğrenci olduğu belirtilmektedir (M.E.B.,1961:3,5).

Bu nedenle ihtiyaca cevap verecek yeni bir düzenleme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 1965 yılında uygulamaya konacak 625 sayılı “*Özel Öğretim Kurumları Kanunu*” na esas olmak üzere başlıca 14 kısımdan oluşan kanun tasarısı hazırlanmıştır (MEB,1961:6,7).

Ülkede meydana gelen sosyo-ekonomik değişme ve nüfusun hızla artması mevcut okulların öğrencileri karşılayamaması, öğretmen açığı ve teknik donanım eksikliği eğitim öğretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu sıkıntılarla İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) özel eğitim kurumlarına karşı bu dönemde özellikle şüpheli bir biçimde yaklaşmış, her ne kadar özel girişimcilerin eğitime yönelmesinin yanlış olduğu açıkça belirtilmemişse de, teşvik edilmeleri açısından da net bir ifade kullanılmamıştır (DPT,1968).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977), yalnızca özel anaokullarından bahsedilmiş olup özel sektörün eğitim faaliyetlerinin ilköğretim öncesi için uygun olduğu izlenimi verilmiştir (DPT,1973). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma

Planında (1979-1983), ise devlet yönetimi özel sektörün eğitim faaliyetlerini eleştirmiştir. Bir başka ifadeyle devlet kendi eğitim hizmetlerinin desteğe ihtiyacı olduğunu yadsımaktadır (DPT,1979).

Devletin her alanda özelleştirmeye önem vermesiyle birlikte Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989), özel sektörün eğitim faaliyetine katılmasının gerekliliği, teşvik edilmesinin faydalı olacağı ortaya konulmuştur (DPT,1985). Özel sektör bu teşviklerle eğitim öğretim de başarı göstermiştir. Devlet okulları ise bu gelişmenin yanında geride kalmıştır. Bu gelişmelerle Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994), özel sektörün ülkenin toplam eğitim faaliyetlerinin içindeki önemi belirtilmiş ve yeni eğitim metot teknolojilerinin geliştirilmesi için özel sektörden faydalanılması gerektiği belirtilmiştir (DPT,1990).

Beşinci ve altıncı kalkınma planlarında devletin özel okullarla ilgili faaliyetlerinden dolayı okul öncesi ve genel lise alanlarında özel eğitimde neredeyse %100 yakın artışlar olmuştur. Özel lise artışları özellikle üniversiteye girişteki etkileri nedeniyle daha belirginlik kazanmıştır. Bunun nedeni ise klasik devlet okullarının üniversite sınavlarında yeterli başarı düzeyini elde edecek eğitimi verememeleridir (Şahin,2002:24).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) döneminde eğitimle ilgili ciddi sorunları varlığı kabul edilmiştir. Devlet bu dönemde özel sektörü teşvik edici çalışmaların gerekliliğini düşünmektedir. Ancak eğitimde mevcut rejimin bozulmaması içinde bazı denetleme ve kısıtlama mekanizmalarına ihtiyacın olduğunu belirtmiştir. Zorunlu eğitimin dışında eğitim hizmetlerinin paralı olacağı, fırsat eşitliğini geliştirici önlemleri geleceği belirtilmiştir (DPT,1996).

2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca, özel sektörün eğitim alanına yatırım yapmasının teşvik edilmesi, daha çok vatandaşın özel öğretim kurumlarından yararlanmasının sağlanması, özel öğretim kurumlarındaki eğitim, öğretim ve yönetim kalitesinin yükseltilmesi, özel öğretim kurumlarında sürekli iyileştirmeyi sağlamak için denetim sisteminin (rehberlik anlayışıyla) yol gösterici bir yaklaşımla geliştirilmesi hedeflenmiştir (MEB,2010:75).

Tüm bu eğitimde özelleşme politikaları ve uygulamaları doğrultusunda eğitim sistemimiz içerisinde özel öğretim de yer almaktadır.

Türk Millî Eğitim Sistemi, Milli Eğitim Temel Kanunu, 18nci madde uyarınca *bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve bir bütünlük içinde “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki ana bölümden oluşur.* Örgün eğitim, belirli yas grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Nitelikli insan gücü yetiştirmek için eğitim sistemi yaygın ve örgün eğitim olarak ikiye bölünmüştür. İki eğitim türü birbirine alternatif değil birbirlerinin tamamlayıcısı olarak kabul edilmiştir. Yaygın eğitim, sistemin üzerine oturtulmuştur. Örgün eğitim özellikle yaşamın ilk yıllarında zorunlu tutulmuştur. Eğitim yaşı içinde bir defada başarıya ulaşamayan kişileri gözden çıkarıp eğitimsiz bırakmamak için yaygın eğitim sistemi kurulmuştur (Durgun,2002:76).

Özel yaygın eğitim kurumları şöyle gruplandırılmaktadır (MEB,2010:80);

- özel dershaneler,
- özel çeşitli kurslar,
- özel motorlu taşıt sürücülere kursları,
- özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri,
- hizmetiçi eğitim merkezleri,
- uzaktan öğretim yapan kuruluşlar
- özel öğrenci etüt eğitim merkezleri.

Özel yaygın eğitim kurumları içerisinde özel dershaneler yükseköğretime hazırlık eğitiminde üniversiteye hazırlık programı uygulamaları ile yer almaktadırlar.

Bugünkü anlamda ilk özel dershanenin temelleri de Yunanistan da atılmıştır. Matematik araştırma seminerleri veren kurumlar Yunanistan’da dersane olarak adlandırılmıştır. 1903’te Atina Üniversitesinden uzaklaştırılan matematik doktoru Panagiotis Zervos, geçimini sağlayabilmek amacıyla 1905’te matematik dershanesi açmış ve öğrencilere toplu olarak ders vermeye başlamıştır. 1916’da politeknik üniversite sınavlarıyla dershanelerin sayısı artmış orta sınıfın çocukları da buralarda ders almaya başlamıştır. Böylece öğrencilerin sınıfsal statüleri değişmiştir. Daha doğru bir deyişle dershaneler belli oranda sosyal adaleti sağlamış ve ihtiyaç sonucu ortaya çıkmıştır (Küçük,2006:1,2).

1800'lü yıllardan beri özel dershaneler, Türk milli eğitim sisteminin içinde yer almaktadır. Osmanlı imparatorluğu döneminde açılan “Mülkiye Mühendis Okulları”, günümüzün özel dershanelerine benzetilmektedir (Coşkun,2005:24).

Osmanlı döneminde de özellikle bazı sanat dallarında tanınmış hocalardan özel ders almanın gelenek halini alarak bir ayrıcalık olarak görülmesi, özel dershanelerin doğmasında önemli rol oynamıştır. Türk toplumunun bu geleneksel özelliği halen devam etmektedir. Okuldaki eğitimin yanında, daha çok ve daha iyi öğrenme isteği ile özel dershanelere olan ilginin artması, özel dershaneciliğin bir sektör olarak doğup gelişmesine neden olmuştur (Coşkun,2005:24).

1915 yılında kabul edilen “Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi” ile özel dershaneler yasal statü içine alınmıştır. Talimatname'nin içeriği adından da anlaşılacağı gibi, "Özel Okullar" ile ilgili olmakla beraber, Talimatname'nin 1'nci ve 16'ncı maddelerinde "dershaneler" den de söz edilmektedir. Bu "Talimatname"de "dershane" sözü geçen ilgili maddelerin bölümleri aşağıda belirtilmiştir (www.ozdebir.org.tr,2009):

Madde 1- "... Bir veya birkaç fen, lisan veya sanat tahsiline mahsus olarak bu veçhile açılan dershaneler dahi mekâtibi hususiyeden maduttur."

Madde 16- "... Açılacak mekâtip hakkında hükümeti mahalliye ve Maarif İdarelerince yapılması lâzımgelen tetkikat ve tahkikat salifüzzikir dershaneler hakkında işbu esaslar üzerine icra edilerek ruhsatnamesi ita kılınır."

Cumhuriyetin ilanından 10 yıl kadar sonra Milli Eğitim Bakanlığı yayınladığı, 13.01.1934 tarihli genelgesi ile kimlerin kimlere, nerede ve nasıl özel ders verebileceğini açıklayarak, bu genelgeye ek olarak bir de “Özel Ders Verme Beyannamesi” yayınlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı 26.07.1943 tarihli genelgesinde; “bazı derslerden zayıf olan, bütünlemeye kalan talebeyi yetiştirmek veya dışarıdan ilkokul, ortaokul, lise ve olgunluk imtihanlarına girecekleri hazırlamak maksadıyla hususi akşam ve tatil kurs ve dershaneleri açılmak istendiği takdirde, tetkikini kolaylaştırmak gayesi ile iç talimatnamenin aşağıdaki esaslara ve sıraya göre tertiplenmesi lazımdır.” ifadesi yer almıştır.

MEB ÖÖGM Bilgi İşlem kayıtlarına göre ilk özel dersane, Ankara'da 1962 yılında 30077 kurum koduyla Özel Geleceğe Pusula Dergisi Dershanesi olarak açıldı. İstanbul'da ise 30307 kurum koduyla Özel Gökşen Dershanesi olarak Fatih semtinde açıldı. Görüşülen MEB yetkilisi (ÖÖGM Bilgi İşlem Sorumlusu Abdullah Kurtoğlu) 1962 yılından önce, kayıtlarda gözükmeyen özel dersanelerinde olduğunu ifade etmektedir. 1960 yılında Ankara'nın Cebeci semtinde Özel Büyük Dershanesi, aynı tarihlerde İstanbul'un Cağaloğlu semtinde Özel Unkapanı Dershanesi olarak faaliyette bulunmalarına karşın, bu dersanelerin resmi kaydı, ancak 1970 yılında gerçekleştirilmiştir (Yıldız,2005:72).

Bu dönemde, büyük şehirlerin dışında pek çok ilde dersane bulunmamaktaydı. Dersane bulunan illerin başında İstanbul, Ankara ve İzmir gelmektedir. Türkiye'de, 1965 yılında 12 ilde toplam 43 dersane bulunmaktadır (ÖZ-DE-BİR, 2005: 10).

1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planıyla özel dersaneler ile ilgili en somut bilgiye ulaşılması mümkündür. II. Beş Yıllık Kalkınma Planına göre:

Özel dersaneler çeşitli öğretim kademelerinde kamu sektörüne ek olarak kapasiteler yaratmaları, belirli bir gelir grubundaki öğrencilere eğitim imkânı sağlayarak kamu eğitim kurumlarının üzerindeki talebi azaltması bakımından faydalı olmaktadır. Ancak bu özel öğretim kurumlarının düşük nitelikte hizmet sağlamaları, kamu eğitim kurumlarının niteliğini düşürücü yönde gelişmeleri, özellikle yüksek öğretim kademesinde insangücü politikasını bozucu ve sonucunda istihdam sorunları doğuracak kapasiteler yaratmaları tüm eğitim sistemini bozucu bir sorundur. Bu gibi gelişmelere meydan verilmeyecek ve devamlı bir izleme düzeni kurulacaktır (DPT, 1970: 159).

Bu dönemdeki özel dersanelere yönelik yaklaşım, sayıca artan özel dersanelerin nitelik ve verimliliği düşürdüğü yönündedir. Bu nedenlerle de özel dersanelerin denetimine önem verilmiştir. Ancak bu yaklaşıma rağmen merkezi sınavların yaygınlaştırılması ve yüksek öğretime olan talebin artması özel dersaneleri de nitelik ve nicelik yönünde geliştirmiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planıyla, 1979–1983 arasındaki dönemdeki görüşlere göre (DPT, 1979: 159):

“Geçmişte eğitime ayrılan kaynakların sınırlı olabilmesi, sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini gerçekleştirecek bir araç olarak kullanılmaması ve eğitim içeriğinin ekonominin ve toplumun değişen koşullarına uyacak biçimde geliştirilememesi gibi sınırlamalar III. Plan döneminde de eğitimin tüm toplum kesimlerine dengeli ve verimli bir biçimde yaygınlaştırılmasını engellemeye devam etmiştir.

Bu olgu okul öncesi eğitimden başlayarak üniversitelere girişe kadar bulunan özel eğitim kurumları ve özel dersanelerdeki artışla kanıtlanmaktadır.

Ortaokul ve lise düzeyinde devlet okullarında başarı oranı yüzde 70'in altında iken, kolejler ve özel okullarda bu oran yüzde 90'm üzerindedir. Yükseköğretime geçişte paralı eğitim görme, kurslara katılma, baba mesleği ve geliri başarı sağlayıcı etkenlerdir. Yükseköğrenim sınavlarına girebilme umudu bir çiftçi çocuğu için 1 iken, işçi çocuğu için 2,8, esnaf sanatkâr çocukları için 4,7, serbest meslekle uğraşanların çocukları için 6,9, memur çocukları için 34,3'tür."

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, özel dersane sayılarında gözlenen artış olumsuz karşılanmaktadır. Bu dönemde dersanelerin fırsat eşitsizliğine neden olduğu anlaşılmaktadır (MEB,1996: 38).

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi'nden sonra özel dersanelerin kapatılması gündeme gelmiştir. Bu konu, 1981 yılından 1983'e kadar sürekli olarak tartışılmıştır. 1981 yılı Hükümet Programı'nın genel ortaöğretimle ilgili tedbirler bölümünün 15. Maddesinde, eğitimde fırsat eşitliğini bozan özel dersanelerin, kısa dönemde kontrol altına alınması, uzun dönemde ise kapatılması ve bu fonksiyonun Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında açılan hazırlama kurslarınca yerine getirilmesi yönünde bir direktif yer almaktadır (Doğan:2002,60).

Müdahaleci kamu ekonomi politikasından vazgeçip serbest piyasa ekonomisine geçilen 80'li dönem ve sonrasında bireylerin tercihlerinin ön plana çıkması ve taleplerin piyasada doyurulması gerekmiş ve özel dersaneler, özellikle bu dönemde kurumsallaşmaya, rekabeti tanımaya ve tüketici yönlü düşünmeye başlamış, eğitim hizmetlerini çeşitlendirmişlerdir. Serbest piyasa ekonomisinin de elbette olumsuz etkileri vardır. Yinede, özellikle eğitim gibi ekonominin, toplumsal kültürün zenginleşmesini orta vadede etkileyecek önemli bir hizmet için yavaş yavaş, özellikle özel dersanelerin toplumsal düşüncenin değişmesinde yerini almaya başladığı düşünülebilir (Özsoy,2003:24).

Türkiye'de meydana gelen siyasi değişiklikler ile birlikte 1981 yılında kabul edilen yeni T.C. Anayasası'nda özel öğretim ile ilgili düzenlemeler de yapılmıştır:

Madde 42: *Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve İnkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. (T.C. Anayasası,)*

T.C.1981 Anayasası kararları doğrultusunda, 31.01.1981 tarih ve 1068 sayılı Genelge ile özel dershanelerin valiliklerce yapılan her türlü işlemleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetki alanına alınmış, öğretmen ve yöneticilerin ders saatleri ile sınıf mevcutları azaltılarak sınırlandırılmıştır.

1983'te özel dershanelerin kapatılması ile ilgili bir yasa tasarısı kurucu mecliste gündeme getirildi. Uzun tartışmalardan sonra yasa tasarısı reddedildi. Ancak Milli Güvenlik Kurulu bu kararı veto ederek, 625 sayılı yasanın bazı maddelerini değiştirerek 16.06.1983 tarih ve 2843 sayılı yasayı kabul ederek, özel dershanelerin bu yasanın yürürlüğe giriş tarihinden bir yıl sonra, yani 31.07.1984 tarihinden itibaren kapatılmasına karar verdi.

16.06.1983 tarih ve 2843 Sayılı Kanunun, özel dershanelerin kapanmasını öngördüğü, 1 Ağustos tarihinin yaklaştığı günlerde çıkarılan; 11.07.1984 tarih ve 3035 Sayılı Kanunla, mevcut özel dershanelerin varlığını sürdürmelerine ve yenilerinin açılmasına yeniden imkan sağlanmıştır.

1983 yılında yapılan seçimler sonucunda kurulan Özal Hükümeti'nde bu konu yeniden tartışmaya açıldı. O sıralarda Türkiye genelinde faaliyet gösteren 174 özel dershane, bir taraftan tasfiye işlemleri yaparken, bir taraftan da bu kapatma işleminin haksızlığını dile getirmek için bir araya geliyorlardı. Eğer yeni bir yasa çıkmasaydı özel dershaneler 31 Temmuz 1984 tarihinden itibaren kapanacaktı. Bu ortamda, Özal Hükümeti, özel dershanelerin faaliyetlerini sürdürmesini sağlayan, 11 Temmuz 1984 tarih ve 3035 sayılı yasayı kabul etti. Bu yasa ile yine 625 sayılı özel öğretim kurumları yasasının bazı maddeleri değiştiriliyor ve bir yıl önce 2843 sayılı yasa ile getirilen kapatma hükmü iptal ediliyordu. Böylece özel dershaneler fiilen kapanmadan (kapanmalarına 20 gün kala çıkan 11.07.1984 tarih ve 3035 sayılı yasa ile) faaliyetlerine devam etme olanağı buldu (www.ozdebir.org.tr,2009).

3035 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, yasa hükümleri gereğince özel dershanelerle ilgili olarak pek çok yönetmelik, yönerge ve genelge yayınlanmaya başlandı. Türk Milli Eğitim Sistemi içinde gerçek yerini almaya başlayan özel dershaneler, hızlı bir gelişme süreci içine girdiler. Bu süreç içerisinde, özel dershanelere kimlik kazandıran ve kısa adı ÖZ-DE-BİR olan Özel Dershaneler

Birliği Derneği kuruldu. Bundan sonra, özel dershaneler hem nicelik olarak hem de nitelik olarak gelişmeye başladı (www.ozdebir.org.tr,2009).

13.05.1985 tarih ve 3900 sayılı genelge ile de özel dershanelerdeki işlemler her yönüyle okul disiplini paraleline getirilmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, Özel dershaneler teşvik edilecektir. Eğitim kalitesinin teftiş ve denetim mekanizmasının geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır (DPT,1985:142).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre, bir özel dershanenin açılabilmesi için, kurum açma ve öğretime başlama izinlerinin alınması gerekir. Adı geçen yönetmeliğin 5'nci maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişilikleri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilikler, kurum açma izni alabilirler. Kurum açma izni verilebilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'nın çeşitli birimlerince düzenlenen, bina ve kurucuya ait çok sayıda belge ve raporun hazırlanması gerekir. Aynı yönetmeliğin 9'ncü maddesine göre de kurum açma izni alan kurucu veya kurucu temsilcisi, öğretime başlama izni alabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'nın istediği diğer belgeleri hazırlar. Bu belgeler üzerinde ilköğretim müfettişleri ve bakanlık müfettişlerinin incelemeleri sonucunda nihâî rapora göre Milli Eğitim Bakanlığınca izin verilir (www.ozdebir.org.tr,2009).

Özel dershanelerin kuruluş amacı, Özel Dershaneler Tip Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde şöyle ifade edilmektedir:

“ Öğrencileri;

- a. Zayıf oldukları derslerden yetiştirmek ve bilgi seviyelerini yükseltmek,
- b. Bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlamak,
- c. Belli alanlarda ilerlemek amacıyla araştırma ve inceleme yapmak, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uzmanlaşmak isteyen öğrencilere gerekli olanak ve ortamı sağlamak, bu gibi öğrencileri tespit ve teşvik etmek.”

Belirlenen amaçlara göre, açılışını tamamlayan özel dershaneler; çok geniş bir mevzuata göre iş ve işlemlerini yürütmek durumundadırlar. Başta 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ve Özel

Dershaneler Tip Yönetmeliği olmak üzere, pek çok yasa, yönetmelik, yönerge, genelge ve yazılara göre faaliyet yürütmektedirler (www.ozdebir.org.tr,2009).

Dershanelerde, öğrencilerin öğrenim seviyesine göre okullarda uygulanan öğretim programları takip edilmektedir. Bu kurumlarda görevlendirilecek yönetici ve öğretmenlerden de kurumun hitap ettiği öğrencilerin düzeyine uygun okullarda görev yapma nitelik ve şartları aranmaktadır (MEB,2010:81).

Özel dershanelerde yapılan öğretim etkinlikleri, aslında bir okulda yapılan öğretim etkinliklerinden çok farklı değildir. Öğrencilerin daha başarılı olma isteğiyle devam ettikleri özel dershanelerdeki öğretim, okula paralel yürütülen tamamlayıcı ve pekiştirici bir öğretim şeklidir. Yapılan öğretim şekli; öğrencinin ara sınıfta kendisini daha iyi yetiştirmesi, okula takviye sağlaması ve bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlanması amacıyla göre, elbette değişmektedir. Ara sınıf yetiştirme kurslarında daha çok konu anlatımı yapılırken, üst okulların giriş sınavlarına hazırlama kurslarında konu anlatımı yanında test türü soru çözümüne önem verilmektedir (www.ozdebir.org.tr,2009).

Özel dershaneler, okullarda uygulanan programların varsa eksikliğini tamamlamakta, yoksa verileni pekiştirmektedir. Bunu yaparken okulların veremediği teknik yapılanmayı sağlamakta, benimsetmekte ve hedef olan başarıya yönlendirmektedir. Bu yönüyle, özel dershanelerde aslında kavramaya yönelik bir öğretim vardır denilebilir. Test uygulamalarının olması bu kavramayı zayıflatmaz, güçlendirir. Özel dershaneler programlarını uygularken planladığı öğretimi kesintisiz ve metodik olarak yürütür. Gerekli olanı verir, yöneldiği amaçta odaklaşır (www.ozdebir.org.tr,2009).

Eğitim ve öğretimde ilköğretimin ikinci kademesinden başlamak üzere etkin bir yönlendirme sisteminin kurulamayışı, ortaöğretimden mezun olan her öğrencinin yükseköğretime devam etme arzusunu doğurmakta ve üniversite önünde yığılmalara neden olmaktadır. Üniversitelerdeki kapasite yetersizliği de buna eklenince yığılmalar her geçen yıl daha da artmaktadır. Üniversiteye girme ümidiyle bir kaç yılını özel dershanelerde harcayan öğrenci üniversiteye de giremediği takdirde

herhangi bir mesleğe sahip olmadan hayata atılmaktadır. Bu durum kaynak ve zaman israfına sebep olmaktadır (DPT,1996:25).

Eğitim sisteminin yapılanmasından ve işleyişinden kaynaklanan sorunların çözümü ihtiyacı önemini korumaktadır. Herkese eğitim ve öğretim imkanı sunulabilecek ortamı yaratıcı, her eğitim kademesinde ve özellikle yükseköğrenime girişteki yığılmaları önleyici, fırsat eşitliğini olumsuz şekilde etkileyen sistem dışı özel kurslara duyulan gereksinimi ortadan kaldıracı, zorunlu eğitim dışında her kademedeki hizmetten yararlananların maddi güçleri ölçüğünde eğitimin finansmanına katılımını sağlayıcı ve her eğitim kademesinde özel öğretim kurumlarının artırılmasına yönelik yeni düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır (DPT,1996:25).

1999 yılından itibaren YÖK tarafından geçmiş yıllardaki uygulamalara bazı temel değişiklikler getirilmiştir. Birinci değişiklik; iki basamaklı olarak yürütülen sınav sisteminin tek basamaklı sınav durumuna getirilmesidir. İkinci değişiklik ise sisteme uzun zamandır katkıda bulunan Ortaöğretim Başarı Puanının (OÖBP) ağırlıklandırılmasıdır. Sınav sistemine getirdiği değişikliklerle YÖK aşağıdaki noktalarda belirtilen amaçlara ulaşılacağını düşünmüştür:

- *Ortaöğretimde okuyan öğrencilerin dersleriyle ve okullarıyla daha çok ilgilenmelerini sağlamak.*
- *Dershanelere olan bağımlılığı azaltarak öğrencileri okul eğitimine yönlendirmek ve sınıftaki öğrenmelerini canlandırmak.*

Eğitimin hemen her kademesinde, ayrılan kaynaklarla öncelikle artan öğrenci sayılarının doğurduğu zorunlu ihtiyaçlar karşılanabilirken, eğitimde nitelik sorunu önemini korumaktadır. VIII. Plan döneminde eğitim yatırımlarına özel sektör desteği önemli boyutlara ulaşmış, okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmış ve müfredat geliştirme çalışmalarına hız verilmiştir. Eğitimde kalitenin artırılabilmesi için yenilenen müfredat programları ve öğretim yöntemlerine uyumlu olarak fiziki altyapı, donanım ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ihtiyacı devam etmektedir (DPT,2006:40).

12. Milli Eğitim Şurası çalışmaları sonucunda alınan kararlar arasında dershanelerin teşvik edilmeleri kararı alınmıştır (MEB,1988:15).

Türk eğitim sistemine girdiği ilk yıllarda, sadece lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye hazırlık için tercih ettikleri kurumlar olan özel dershaneler, bugün eğitimin hemen her kademesine yönelik hizmet veriyor. Anadolu ve Fen Liselerine giriş sınavı ve Öğrenci Seçme Sınavı hem ilköğretim hem ortaöğretim öğrencilerine yönelik kurslar açan özel dershaneler, şimdi de üniversiteye girmesinde aracı oldukları işsiz üniversite mezunları için Kamu Personeli Seçme Sınavı kursları düzenliyor.

Eğitim kurumu olma iznini alan dershaneler ve kurslar yeteri ölçüde hukuki yeterliliğe ulaşmamış düzenlemelerle yönetilmekte ve denetlenmektedir. Yazılı kanun, genelge ve yönetmelikler özel dershane ve kurslarda sürdürülen eğitim faaliyetlerini tam olarak etkin kılamamakta, her dershane ve kurs kendi bünyesinde şekillendirdiği eğitim politikasını kursiyer ve öğrencilerine sunmakta ve benimsetme çabası içerisine girmektedir. Bu durum özel dershane ve kurslar arasında birçok yönden farklılıklar ortaya çıkarmakta, neredeyse her özel dershane ve kursun farklı bir eğitim politikasının oluşmasına neden olmaktadır (Çakır,2007:5).

Mevcut dershane yapılanması özellikle ekonomik güçten yoksun öğrenciler aleyhine bir durum yaratmaktadır ve bu durumda yükseköğretim sistemindeki eşitlik ve verimlilik ile ilgili kaygıları güçlendirmektedir (Türkmen,2009:62).

Sistemsizlik sonucunda özel dershaneler adeta eğitimde ikinci bir sektör olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Neredeyse liseler sadece diplomayı kotarmak için gidilen okullar, dershaneler ise üniversitenin anahtarı konumuna gelmiştir. 1970'li yılların ortalarından itibaren de bu gücü kimse kıramamaktadır. Böylece, parası olan dershanelere giderek, özel öğretmenler tutarak, ne kadar doğru ölçtüğü tartışılabilir olan, 3,5 saatlik sınavın gereklerine göre hazırlanmakta, parası olmayan ise parası olanlardan kalan kontenjanlara veya onları istemedikleri yükseköğretim kurumlarına mecbur olmaktadır. Böyle bir durumla Anayasa'nın ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nun "Eğitimde İmkan ve Fırsat Eşitliği" nasıl bağdaştırılabilir (Arslan,2004:41,42)?

Özel dershaneler eğitimde fırsat eşitliği sağlaması bakımından toplumun her kesimsinden gelen öğrencilere hitap etmek amacıyla zaman içerisinde kendilerini bu yönde geliştirmişlerdir. Aksöz, özel dershaneler üzerinde sosyolojik açıdan bir

inceleme yapmış ve özel dersaneleri kuruluş amaçlarına, sosyolojik yapılarına göre dört farklı alanda değerlendirmiştir (Aksöz,2001:40,41,42,43):

- *1984 yılından sonra dersaneler, genel liselerde alanında prestij kazanmış öğretmenleri-yüksek ücretler ödeyerek- kadrolarına dahil ettiler. 1980 yılına kadar bazı dersaneler giderek büyüyerek kar amacıyla üniversite sınavına öğrenci hazırlayan çok sayıda öğrencinin devam ettiği "kitle dersanelerine" dönüştüler.*
- *Devletin eğitimden küçülme gerekçesiyle, giderek çekilmesi diğer sınıfların eğitime müdahalesini kolaylaştırdı. Özel liselerini de kurmuş olan "cemaatler" özellikle çiftçi-kırsal işçi, kentli, küçük tüccar, zanaatkar ve kamu görevlisi kökenli imam hatip liselerinde okuyan öğrencilere de hizmet verebilmek için ÖSYS'lerine öğrenci hazırlamaya başladılar. Böylece "cemaat dersanelerinin" çoğu eğitim sektöründe prestij kazandılar.*
- *Aynı alt kültürden gelen kurucu öğretmenlerin bir araya gelerek açtıkları "hemşehri dersaneleri" aynı kültürden gelen öğrencilere "biz duygusuyla" beraber daha ucuza eğitim vererek hemşehrilerinin nezdinde statü saygınlığını da kazanmayı tasarlamayı başladılar. Bu dersaneler, kentin çevresinden gelen genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin, kent merkezinde kentle ilişkiye geçebildiği mekanlar oldu.*
- *1990'lardan sonra kitle dersanelerinin prestiji yüksek öğretmenleri çalıştırdıkları dersanelerden ayrılarak çok ortaklı küçük dersaneleri kurdular. Babaları kentli profesyonel, büyük tüccar-sanayici ve kamu görevlisi olan çoğunlukla özel lise ve Anadolu lisesi öğrencilerine hitap eden bu küçük "büro tipi dersaneler" verdikleri kaliteli eğitimle öğrencilerini çoğunlukla Bilkent, Koç, Boğaziçi, ODTÜ, Ankara, Hacettepe Üniversitesi gibi üniversitelere yönlendirmeye başladılar.*

Özel dershanecilik olgusu, genç nüfusu, başta AB ülkeleri ve diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça fazla olan ülkemizde, son 30 yılda toplumun hemen her kesimini bir şekilde etkilemiştir. Hemen hemen her aileden bir veya birkaç kişi özel dersanelere devam etmiştir ya da etmektedir.

Buna paralel olarak dersanelerin sayısı her geçen gün artmaktadır. En küçük ilçelerde bile farklı veli beklentilerine cevap verecek nitelikte rehberlik, birebir ders çalışma, sınav teknikleri gibi etkinlikleri ön plan çıkaran farklı dersaneler açılmaktadır. Pek çok veli çocuklarını büyük şehirlerdeki daha büyük dersanelere yollamaktadırlar. Dershaneye gitmek adeta, eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Dağlı,2006:72).

Türkiye'de tüm illerde, ilçelerinin de hemen hemen %90'da özel dersane mevcuttur. Türkiye genelinde özel dersane sayılarını Tablo 6'da görebiliriz.

Tablo 6: Türkiye’de İllere Göre 2009 Yılı Dershane Sayıları

İl- Dershane Sayısı		İl- Dershane Sayısı		İl- Dershane Sayısı		İl- Dershane Sayısı	
İstanbul	678	Eskişehir	49	Elazığ	29	Niğde	13
Ankara	277	Sakarya	49	Uşak	26	Edirne	13
İzmir	225	Tekirdağ	47	Nevşehir	25	Yalova	12
Adana	154	Mardin	46	Kastamonu	25	Hakkâri	12
Bursa	148	Malatya	45	Giresun	23	Ağrı	12
Antalya	136	Gaziantep	41	Yozgat	22	Erzincan	12
Mersin	130	Sivas	41	Burdur	20	Bitlis	11
Konya	102	Ordu	39	Batman	20	Sinop	11
Kocaeli	85	Zonguldak	38	Rize	18	Bilecik	10
Hatay	83	Adıyaman	37	Van	18	Kars	10
Manisa	82	Erzurum	35	Bolu	18	Düzce	9
Balıkesir	80	Osmaniye	35	Kırıkkale	17	Bartın	8
Denizli	75	Isparta	35	Bingöl	16	Çankırı	8
Kayseri	71	Çanakkale	35	Karabük	16	Siirt	8
Aydın	71	Kırklareli	32	Aksaray	15	Iğdır	6
Samsun	69	Tokat	24	Artvin	15	Gümüşhane	5
Muğla	54	Amasya	28	Muş	15	Kilis	4
Trabzon	53	Çorum	34	Karaman	13	Tunceli	4
Diyarbakır	52	Afyon	32	Kırşehir	13	Ardahan	2
Ş. Urfa	50	Kütahya	30	Şırnak	13	Bayburt	2
K.Maraş	50						

MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü İstatistikleri (ookgm.meb.gov.tr 15.04.2010).

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkiye’de 81 ilde ve bu illere bağlı ilçelerdeki özel dershaneler dâhil toplam 4.178 derslane faaliyet göstermektedir, böylece özel dershanelerin tüm Türkiye’ye yayılmış durumdadır.

Özel derslane sayılarının her geçen gün artarak Türkiye geneline yayılması ve daha nitelikli bir eğitim verdiği düşüncesiyle kendini geliştiren bir olgu olması sebebiyle özel dershanecilik üzerine dikkatleri çeken ve çok tartışılan bir olgu haline gelmiştir. Bu bağlamda da hemen her dönemde özel dershaneler çeşitli kesimlerin olumlu ya da olumsuz hedefi olmuştur.

Dershaneler, kişilerin, mesleklerin, birliklerin ve özel ve resmi kuruluşların özel ilgi ve alanlarına göre farklı yorumlamalara tabii tutulduğu görülmektedir. Bu farklılık, özel dershanelerin özelliği ve konumu yanında; kişi ve kuruluşların amaç ve ilkelerindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; önemli bir boşluğu doldurmasına rağmen Milli Eğitim Camiası, kendisine alternatif bir kuruluş olarak, DPT eğitimindeki plan ve projeler açısından; Maliye, vergi açısından; siyasi liderler oy kaygısı bakımından; aileler ise çocuklarının geleceği açısından özel dershanelere bakmaktadırlar. Elbette ki herkesin görüşü farklı olacaktır (Öztürk,2001:48).

1.3. Türkiye ve Diyarbakır Güncelinde Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenler

Yüksek öğretime hazırlık eğitiminin önemli bir boyutunun özel dershaneye gitme olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki özel dershanecilik özellikle yükseköğretime hazırlık eğitimi verme adına özel öğretimde bir sektör haline gelmiştir. Özel dershanecilik olgusu 2009 Türkiye'sine gelene kadar birçok etmenlerden beslenmiştir. Bu etmenleri iki ana alanda toplayabiliriz. Bunlar eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenleridir.

Eğitim bilinci, özel dershanecilik olgusunu yüksek öğretime hazırlık olarak dershanelerin verdiği eğitimi, bu eğitimin niteliğini ve devlet okullarının verdiği eğitim ile ilişkisini kapsamaktadır. Özel dershaneler yüksek öğretime hazırlıkta verdikleri eğitimin niteliği ve kalitesi ile fark yaratmakta ve ön plana çıkmaktadırlar.

Özel dershanelerde yapılan öğretim etkinlikleri, bir okulda yapılan öğretim etkinliklerine benzememektedir. Özel dershaneye devam eden öğrenciler daha başarılı olma isteği ile özel dershanelere devam etmektedirler. Özel dershanelerde verilen öğretim okullarda verilen öğretime paralel olarak devam ettirilen tamamlayıcı ve pekiştirici bir öğretim şeklidir. Dershanelerde verilen öğretim şekli öğrencilerin buldukları seviyeye göre değişmektedir. Örneğin ara sınıflardaki öğrencilere okul derslerine takviye amaçlı ders anlatılırken, bir üst okulun giriş sınavına girecek olan öğrencilere ise sınavlara yönelik ders anlatılmaktadır. Ara sınıflarda daha çok konu anlatımına değinilirken, sınavlara hazırlanan sınıflarda konu anlatımı yanında test çözümüne de ağırlık verilmektedir. Özel dershanelerde okullarda verilen eğitimin varsa eksiklikleri tamamlanılmakta eğer eksikliği yoksa verilen pekiştirilmektedir. Bunu yaparken öğrencileri belirlenen hedefe, başarıya yönlendirmekte, motive etmektedir. Özel dershane öğretiminde öğrenciler seviyelerine göre gruplanmaktadır ve öğrenciler gruplarıyla, kendileriyle ve dershanedeki diğer öğrencilerle yarış halindedir. Özel dershanelerde uygulanan programlar, okul dersleriyle paralel bir şekilde hazırlanmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayı ile devam ettirilmektedir (Özel Dershaneler Birliği 2005:1).

Dershane eğitimi, sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlığın yoğunlaştığı lise son sınıfa ait bir olgu olmaktan çıkıp, ilköğretimin ilk sınıfından, üniversiteye girişten ümidin kesildiği döneme kadar-ki bu süre ortalama lise mezuniyeti sonrasındaki üçüncü yıla kadar uzanmaktadır- devam eden bir süreç haline gelmiştir. Dershaneler, kurdukları eğitim ve rehberlik sistemi ile müşterilerinin (öğrenci ve veliler) memnuniyetini sağlama yönünde de büyük ilerleme kaydetmişlerdir (TED,2005:281).

Herhangi bir yükseköğretim kurumuna giremeyenlerin böylesine çok olduğu bir sistem kendi içerisinde yeni kurumlar türetmiş; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarına rağmen, yine Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel öğretim kurumlarından; özellikle özel dershanelerin sayıca artmalarına neden olmuştur (Öztürk,2001:31).

Özel dershanelerin sayıca artmalarına en önemli sebeplerinden biri de şüphesiz ortaöğretim kurumlarının özel dershanelerin gerçekleştirdiği bazı işlevleri yerine getiremeyişleridir. Üniversiteye hazırlama yönünden özel dershaneler, öğretim süreci ve kaynak öğrenme materyali sağlama yönünden okullardan farklılık göstermektedirler. Söz konusu farklılıklar özel dershaneleri tercih edilir duruma getirmektedir (Öztürk,2001:37).

Özel dershanelerin işlevlerini yerine getirdiği ancak; özel dershanelerin sınavlara hazırlayıcı işlevlerinin aynı sıra eğitimin diğer amaçlarına yönelik düzenlemeleri de sağlamalıdır. Ayrıca özel dershanelerin sayıları, aldıkları ücretler ve sınavlara hazırladıkları öğrenci sayısının her geçen gün artması nedeniyle gittikçe eğitimde kurumsallaşmaya başladıkları görülmektedir (Büyükbaş,1997:160-161).

Üniversiteye girişin tek ölçütü olan puan yükseltmeye verilen önemin de artması öğrencileri zayıf oldukları derslerden geçmeye veya yetersiz oldukları dersleri öğrenmeye yöneltmiştir. Bu amaçla, okul bitirme sınavlarına hazırlık ve okul derslerine takviye kursları düzenleyen dershanelerde pek çok öğrenci eğitim görmeye başlamış ve dershanelerin sayılarında da artış olmuştur.

Özel dershanecilik olgusunda özelleşmenin getirdiği bir etki ile özel dershanelerin sayısının artması daha nitelikli eğitim veren kurumların oluşmasının yanı sıra niteliğin düşmesine ve eğitimin ticarileşmesine de yol açmıştır.

Temel eğitim ve ortaöğretim öğrencilerini yetiştirmeye ve onları her düzeydeki okulların giriş sınavlarına hazırlamaya yönelik kurslar düzenleyen, aynı zamanda birer ticari kuruluş olan özel dershanelerin sayılarının giderek artarak eğitim sistemi içerisinde yerini aldığı görülmektedir (Yıldız,2005:82).

Özel eğitim öğretim kurumlarının ticari yanı bulunmaktadır. Ticaretin amacı kar sağlamadır. Ticaretin amacı yapılan faaliyetin konusunu yerine getirmek değil artı değer sağlamaktır. Para eşittir artı para mantığı ile yatırım yapılır. Faaliyetin içeriğinin gerçekleşmesini sağlamak içinse devlet kurumları tarafından denetim yapılır. Eğitim öğretim gibi bir faaliyette olsa bu hizmetin sunulmasında özel teşebbüslerinde devreye girmesi faaliyetin mutlaka ticari nitelik kazanmasına yol açacaktır (Ata,2006:9,10).

1980'lerden itibaren küreselleşme adı altında sermaye grupları özellikle eğitimi materyal, özel okul ve dershaneciliği bir kar sektörü olarak görmeye başlamışlardır. Eğitim sosyal bir yatırımdan ziyade kazanca yönelik çaba olarak görülmeye başlandı. Bu bakış açısı “okullar kar amaçlı kuruluşlar değildir” anlayışına ters düşmektedir. Anayasasında eğitimi sosyal bir görev olarak gören Türkiye de bu küreselleşme anlayışı ile çok uluslu sermaye gruplarının dikkatini çekmekte eğitimde fırsat eşitliği dar gelirli vatandaşın aleyhine bozulmaktadır (Kartal,2008:135).

Özel dershaneciliğin son iki yıl içerisinde kontrolsüz ve hızlı bir büyüme gösterdiğini ve Türkiye'de 15-16 milyon öğrencinin, 900 bin ile 1 milyonunun dershanelere gittiğine dikkat çekelim. Ancak dershaneler öğrenci potansiyelinin çok üzerine çıktı ve bu nedenle de öğrenci bulamamaktalar. Önümüzdeki eğitim-öğretim yılında 500'e yakın dershanenin kapanmasının bekleniyor. Kontrolsüz şekilde açılan dershaneler umduğunu bulamadı. Bu durum da haksız rekabeti doğurdu. Öğrenci kapasitesini doldurmak isteyen dershaneler fiyatlarıyla beraber eğitim kalitelerini de düşürdü. Öğrenci bulabilmek için ücretle rekabet eder hale geldi (Köprülü,2007).

Ancak dershanelerin bu fonksiyonları yerine getirmesi eleştiri oklarına maruz kalmasına engel olamamıştır. Dershanelerin eğitim sistemimizde sorun olarak

görülmesinin en temel nedenlerinden biri ticari bir kurum olma özelliği taşımalarıdır. Özel dersaneler, parası olan öğrenciyi sınavlarda daha başarılı yapma işlevi görmesi bağlamında eleştirilmektedir.

Sayısı artan özel dersanelerin aslında ticari kurum olmalarından dolayı ekonomi piyasasından da etkilenecek maddi krize girip bir o kadar da kolay kapatıldığı görülmektedir. Dersanelerin kapasitelerinin yalnızca %25'ini, bir başka deyişle dörtte birini kullanmalarının altında yatan temel sebep, araştırma yapılan işletme yönetimlerinin işletme biliminin temel gereklerinden bihaber olmaları ve bunun sonucu olarak da talep ve kapasite yönetiminin temel esaslarını yerine getirmemeleridir (Alpman,2002:89).

Uygulanan sınav ile kişilerin ortaöğretim müfredatı boyunca öğrendikleri arasındaki ilişkinin giderek uzaklaşması neticesinde özel dersaneler üniversite seçme sisteminde çok önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Yükseköğretimin kapasitesinin de öğrenci talebini karşılayamaması ile birlikte, özellikle ödeme gücü olanlar, bu ödeme güçleri ile paralel olarak dersanelere yatırım yapmaktadırlar. Aslında yükseköğretime yapması gereken yatırımı, yükseköğretim için neredeyse ön koşul haline gelen ve zaten yükseköğretimde parasız olduğu için dersanelere yapmaktadır. Ödeme güçlüğü içerisinde yoksul kesimler ise ilk merkezi sınavı aslında dersane aşamasında verip elenmektedirler (Türkmen,2009:26)

Türkiye’de özel dersanelerin, liselerde verilen eğitim-öğretimin üniversite sınavlarını kazanmada yeterli görülmediği için ortaya çıktığı görülmüştür (Özsoy,2003:59).

Orta öğretim ile yüksek öğretim arasında bir tür kopuş ifade eden öğrenci arz-talep dengesizliğindeki bu hızlı artış, en üst düzey devlet yetkililerinden, okul yöneticileri ve öğretmenlere kadar, bütün resmi sorumlular ile anne-baba ve öğrencilere kadar, toplumun bütün kesimlerini büyük ölçüde tedirgin etmektedir. Üniversiteye girişin zorlaşması ve rekabetin artması, Türkiye’de "Üniversite Giriş Sınavlarına Hazırlama Kursları" veya "Özel Dersaneler" olarak bilinen özgün ve özel öğretim kurumlarının ortaya çıkmasına ve hızla artıp yaygınlaşmasına yol açmıştır. Başta İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerdeki olmak üzere,

Türkiye'deki birçok anne-baba, ekonomik ve kültürel güçlerinin elverdiği ölçüde, üniversiteye girme şanslarını arttırmak için, çocuklarını bir de bu kulvarda koşturmaktadırlar. Türkiye'de üniversite öncesi eğitim-öğretim süreci ve bu süreç boyunca gösterilen çabaların büyük bir çoğunluğu üniversite giriş sınavlarına endekslenmiş durumdadır (Köse,1999:52).

Özel dersaneler üniversiteye öğrenci kazandırma oranları doğrultusunda tercih edilir duruma gelmiştir. ÖSS'de dereceye girerek başarı elde eden öğrenciler üzerinden reklam yaparak kaliteli eğitim verildiği empoze edilmektedir. Böylece özel dersanelerin verdiği eğitimin niteliği üniversiteye giriş başarısına göre değerlendirilmiş olmaktadır. Ancak eğitimin yalnızca sonuç olarak üniversiteye girişe dayandırılması eğitimde nitelik düşüşüne yol açacaktır. Öğrenciler de bu durumdan etkilenerek başarılarının gittikleri devlet okullarından değil de gittikleri özel dersanelerden kaynaklandığını hissettirecektir. Bu durumda üniversiteye giriş için daha fazla para ve zaman harcanacaktır.

Üniversitede okumaya istekli aday sayısı hızla artarken, üniversite sayısındaki artış ihtiyaca cevap verememektedir. Bu durum sadece bizde böyle değildir. Üniversiteleşme oranı yüksek olan ABD, Japonya gibi ülkelerde bile üniversiteye girebilmek için öğrenciler arasında kıyasıya bir yarış vardır. Örneğin, beşinci sınıftaki erkek öğrencilerin %80'i, kız öğrencilerin %86'sı üniversiteye girebilmek için ilave kurslar almaktadır. Üniversiteye giriş için verilen uğraşların sonucunda öğrencilerin yaklaşık %36'sı üniversiteye girebilmektedir (Erdoğan,1997:227). Üniversite konusundaki bu arz talep dengesizliği öğrencileri büyük bir yarış ortamına sürüklemiştir.

Öğrenci Seçme Sınavı artık öğrenciler için bir umut kapısı olmuştur. Sınavdan güzel bir puan alıp iyi bir üniversite ve iyi bir bölüm kazanmak öğrencilerin hayallerini süslemektedir. Çünkü Türkiye şartlarında bir insanın ortalama ömrü 75 yıl olarak kabul edilirse, bir öğrenci ortalama 50-55 yıl bu meslek ile yaşantısını sürdürecektir. Sevdiği beğendiği ve toplum tarafından da beğenilen bir meslek sahibi olmak artık tüm öğrenciler için kaçınılmaz bir amaç olmuştur (Yıldız,2006:4).

İyi bir meslek sahibi olmak ve daha öncesinde üniversiteli olmak için öğrenciler dershanelere gitmektedirler. Özel dershaneler öğrencilere üniversiteli olmak adına bir kişilik gelişimi ve donanım sağlamaktan çok sınavı kazanarak nasıl üniversitenin kapısından geçilir donanımı vermektedir. Üniversite sınavını kazanma yönünde öğrencileri koşullayarak sınavda karşılarına çıkacak konulara ve sorulara öğrenciyi hazırlamaktadır.

Öğrenciler okul saatleri dışındaki gün ve saatlerde özel dershanelerde etüt çalışmalarına, etap sınavlarına ve deneme sınavlarına katılarak bilgi seviyelerini tekrar kontrol etme imkânına sahip olmakta ve bilgilerini bu şekilde de pekiştirmektedirler.

YÖK tarafından yayımlanan bir raporda (YÖK,1999:25); yıllarca uygulanan testlerin salt ölçme açısından değerlendirildiğinde kötü bir sistem olmadığı ancak ciddi olumsuz sonuçlara da yol açtığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin okul dışı ortamlarda, kalıplara dayalı çok sayıda örnek soru çözümlerinin neticesinde temel kavramlara dayalı yorum yapma, yazılı ve sözlü ifade etme ve kaynak kullanma yetenekleri törpülenmiş ezbere alışmış bireyler haline dönüştüğü vurgulanmıştır.

Özel dershanelerin verdiği eğitim ile üniversite sınavı kazanıldığında özel dershaneler tarafından nitelikli bir eğitim gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Ancak üniversite sınavını kazanmak amacıyla sadece sınava girileceği yıl değil lise birinci sınıftan başlayıp lise mezunu olduktan sonra da birkaç kez daha dershaneye giden öğrenciler mevcuttur. Bir lisede okuyup takviye olarak özel ders aldığı ya da özel dershaneye gittiği halde ÖSS'yi kazanamayan öğrenciler bu kadar enerji harcamanın karşılığını göremediğinde öğrenilmiş çaresizlik yaşamaktadırlar.

Öğrenilmiş çaresizlik ise öğrencinin güdülenememe durumunun aksine, yıkıcı ve kronik bir durumdur. Öğrenci başarısızlığını kabul etmekte ve problemin kaynağı olarak kendisini görmektedir. Bu öğrenciler sürekli uyuşuk ve pasiftirler. Bu öğrencilerin en çok kullandıkları savunma ise “Ben aptalım”, “Ben şanssızım”, “Öyleyse niye uğraşayım” gibi sözlerdir. Bu öğrenciler kendilerini öğrenmeye kapamış kimselerdir. Öğrenmenin en üst düzeyde gerçekleşmesi için öğrenme ortamında stres, baskı ve öğrenilmiş çaresizliği kaldırmak gerekir. Bu da öğrencileri

daha aktif hale getirerek onları öğrenilmiş çaresizlikten kurtarmakla olur (Solmaz,2007:8).

Aslında bu sıkıyönetim usulüyle okul-dershane, gençlik-gelecek kavramları arasında kalmış bu gençlere bu içinde buldukları durumları anlatmak için çeşitli sıfatlar isimlerinin yanı sıra kullanılmaya başlanılmıştır. Bunlar; “Yarış atı”, “ÖSSzede”, “ÖSS savaşçıları”, “sınavzede”, “test ve tost çocuğu” gibi sıfatlardır. İşte bu ÖSS savaşçıları, ne için savaştıklarını bile bilmeden ellerine tutuşturulan test kitapları ve not defterleriyle “savaşa” hazırlanmaktadırlar. Sınav, eğitim sistemimizin ayrılmaz bir parçasıdır ancak bu sınavlara tabi olan gençler bunu çoğunlukla bir ölüm kalım savaşı olarak görmekte hatta sınavları kişilik testleri olarak algılamaktadırlar. Aslında böyle algılamalara neden olan kendi bakış açıları mı yoksa aile ve çevrelerinin bakış açıları mı olduğu tartışmalıdır (Özdemir,2006:45).

Adaylar farklı alanlarda sınavın kendileri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. ÖSS'nin olumsuz etkilerini adaylar şu şekilde sıralamışlardır: Maddi problemlere, strese, aileyle çatışmalara, sağlık açısından sorunlara neden oluyor. Bunun yanında sadece 9 kişi olumsuz bir yanı olmadığını belirtmiştir. Bu da üniversite sınavının adayların büyük çoğunluğunu farklı olumsuz şekillerde etkilediğini göstermektedir. Çünkü adaylar hayatlarının belli bir döneminde sadece sınava endekslenmektedirler. Özellikle birkaç yıl kazanamamış adaylar üzerinde daha olumsuz etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Çünkü kazanamamış aday tekrar dershaneye gitmektedir, ailenin ve çevrenin beklentisi, baskısı artmaktadır ve aday sınavı daha büyük bir problemmiş gibi görüp daha çok strese girmektedir (Özdemir,2006:45)

Her yıl yüz binlerce öğrenci üniversiteye girebilmek için beklemektedir. Liselerin öğretim programları genellikle öğrencileri yükseköğretime hazırlamaya yönelik olduğundan üniversiteye giremeyen ve sayıları her yıl artan bu öğrenciler çoğu defa iş bulamamaktadırlar. Böylece toplumdaki işsiz sayısı giderek arttığı gibi bu insanlar daha genç yaşta hayattan koparak mutsuzluğa itilmektedirler (Önsoy,1991:15)

Orta öğretim kurumlarının verdiği eğitim öğrenciler ve veliler tarafından yetersiz bulunmaktadır. Bu nedenle özel dersanelerin açıldığını daha önceden belirtmiştik. Öğrenciler okullarında aldıkları eğitimi bilgi yükleyici ve ezberci olduğundan yakınlıkla özel dersanelere yöneldiğinde orda da sınavlara hazırlık yönünde yine koşullayıcı ve ezberci bir eğitim anlayışıyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Öğrencisinden öğretmenine, bakanından velisine kadar herkes eğitim sisteminin “ezberciliğe” dayandığından yakınmaktadırlar. Öğrenci soru sormamakta ve eleştirel düşünce yapısı kazanamamaktadır. Eğitim sistemimiz beynimizin sol kısmını çalıştırarak, mantıksal düşünme, ayrıntılı öğrenme, çizgisellik, sayılar ve analiz faaliyetleri üzerinde yoğunlaşıldığından, eğitim sistemimizde öğrencilerin hayal gücü pek gelişmemiştir. Ancak bilgi birikimini ölçen ÖSS sonuçlarına baktığımızda liselerin belletme konusunda da başarılı olmadıklarını göstermektedir (Okçabol,1999:185).

Bu nedenden dolayı ortaöğretim kurumlarındaki boşluğu doldurmak için toplum özel ders almaya ya da daha kaliteli bir eğitim için özel dershanelere yönelerek bir çözüm üretmiştir. Devlet ve üretilen eğitim politikaları da bu çözümü desteklemiştir. Hatta dershanelerin varlığı okulların anlamını yitirmeye başlamasına neden olmuştur. Okul müfredatından kopuk bir sınav, öğrencilerin dersane eğitimine daha çok önem vermelerine neden olmuştur.

Özdemir’in 2006 yılında yaptığı araştırma öğrencilerin bu görüşünü desteklemektedir Araştırmada görüşülen adayların %9,2’si devlet okullarında verilen eğitimi yeterli bulurken, büyük çoğunluğu oluşturan %66,8’lik kısmı ise devlet okullarında verilen eğitimin yetersiz olduğu konusunda ortak fikir beyan etmişlerdir. Devlet okullarındaki eğitimin bazen yeterli olduğunu 60 kişi söylemiştir yani adayların %24’ü bu fikirdedir. Sonuçta görüyoruz ki adaylar devlet okullarını yetersiz bulmaktadırlar. Kısmen yeterli olduğunu söylemekle kastettikleri ise Fen liseleri ve Anadolu liseleri gibi sınavla öğrenci alan devlet liselerinde verilen eğitimin iyi, kaliteli olmasıdır (Özdemir,2006:46).

Türk eğitim yaşamında özel ders alma, özel okullara gitme önemli bir yer almıştır. Ancak devletin sağladığı imkanları kullanma bunun yanında özelden maddi kaynaklarla yararlanma eğitim sisteminde enerji savurganlığına yol açmaktadır. Öğrenciler zamanlarını okul ve dershanelerde geçirmekte, aileler çocuklarının eğitimi için maddi bir yükün altına girmekte ve üniversiteye girme yolunda birçok alan oluşmaktadır.

Osmanlı döneminde de özellikle bazı sanat dallarında tanınmış hocalardan özel ders almanın gelenek halini alarak bir ayrıcalık olarak görülmesi, özel dersanelerin doğmasında önemli rol oynamıştır. Türk toplumunun bu geleneksel özelliği halen devam etmektedir. Okuldaki eğitimin yanında, daha çok ve daha iyi öğrenme isteği ile özel dersanelere olan ilginin artması, özel dershaneciliğin bir sektör olarak doğup gelişmesine neden olmuştur (Coşkun,2005:24).

Eğitimdeki çağdaş gelişmeler örgün-yaygın, genel-mesleki ve teknik eğitim ayırımın ortadan kaldırarak bir bütünlüğe doğru gidilmesi eğilimindedir. Bu eğilim Türk Millî eğitimine yansıtılabilmesi için sözü edilen Kanunlarda kapsamlı değişiklikler yapılması gerekmektedir (DPT,2001:38).

Türk Eğitim Sistemi Fayda-Maliyet Analizi açısından istenilen düzeyde değildir denebilir. Yani yapılan yatırımlar karşısında bire~in kazandığı davranışlar, ülkenin kalkınmasını, hedeflerini gerçekleştirmesini sağlayacak nitelikten yoksundur. Türk Eğitim Sistemi verimli, etkili ve tutarlı işlememektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı Türk Eğitim Sistemi zaman kaybedilmeden yeniden düzenlenmelidir (Sönmez,1986:61).

Nitekim de eğitim sistemi içerisinde sistemden en çok etkilenenler olarak öğrenciler üniversiteye giriş için tüm sistemin üniversiteye girişe uyarlanmasını değil aldıkları eğitimin yükseköğretime giriş için hizmet edecek nitelikte olmasını tercih etmektedirler.

Özel yaygın eğitim kurumlarının arasında bulunan özel dersanelerin sayısının, gelişen teknoloji ve değişen şartları yüksek öğretime duyulan ihtiyacı arttırması ile doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Bu bağlamda özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenlerini özel dersaneleri test tekniği ile sunduğu daha işlevsel bilgi, daha iyi oluşturulmuş yönetsel ve eğitsel yapı, yeterli öğretmen kadrosu ve daha donanımlı ve az mevcutlu sınıf ortamları şeklinde belirtebiliriz.

Rekabetin gittikçe arttığı günümüzde işletmelerin veya kurumların devamlılıklarını sağlayabilmeleri oldukça zor bir hale gelmiştir. Artık geleneksel üretimin yerini teknolojik gelişmişlik almış ve teknolojilerini geliştiremeyen veya teknolojik gelişmelere ayak uyduramayan işletmelerin piyasada çok fazla bir şansları

kalmamıştır. Bu da işletmeleri veya kurumları sürekli gelişmeye ve diğer rakiplerinden üstün avantajlar elde etmeye sevk etmiştir (Solmaz,2007:138).

Son yıllarda sayıları hızla artan özel dershanelerin, birbirleriyle olan rekabetleri sonucunda, özel dershanecilik sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Özel dershane yöneticileri, öğretmenleri ve çalışanları, dershaneye daha fazla öğrenci çekebilmek için adeta birbirleriyle yarışmaktadırlar. Bu rekabet kalitenin daha da artmasına neden olmaktadır. Özel dershanelerin sınavlara hazırlık sürecinde sağladığı imkânların çeşitliliği, öğrenci ve velilerin seçiminde önemli rol oynamaktadır (Coşkun,2005:50).

Dershanecilik karlı bir sektördür, karlı bir sektör olmasında öğretmen işsizliğinin önemli bir payı bulunmaktadır. Dershanecilik sektörünü büyüüten faktörler arasında, eğitim sisteminin sınava endeksli olması, Milli Eğitim Bakanlığı ile YÖK arasındaki koordinasyonun zayıflaması ve öğretmen işsizliği de bulunmaktadır. Orta ve uzun vadede eğitim sisteminde yapılacak reformlarla “dershanecilik sektörüne son verilmesi ve dershaneciliğin eğitim sisteminin bir yan kolu olmaktan” çıkarılması gerekmektedir (Dinçer,2008).

Öğrencilerin özel dershanelere olan ilgisinin okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin bir sonucu olduğunu daha önce belirtmiştik. Nitekim orta öğretim kurumları devlet okulları olması nedeniyle başarılarını çok fazla özel sektör kadar ön plana çıkaramamıştır. Özel sektör ise kaliteli eğitim verdiği yönündeki reklamları kullanması ve böylece kendinin göstermesi nedeniyle öğrenciler kaliteli eğitimi özel dershanelerde aldıklarını düşünmektedirler.

Gelişmiş ülkeleri yakalayabilmek, ekonomik yönden güçlü olabilmek, ancak özgür düşünebilen, üretken, yaratıcı, bilgili ve eleştirel akabilen bireylerle mümkündür. Genç kuşakları bu alanda yetiştiremeyen uluslar geleceğe güvenle bakamazlar. Dolayısıyla, geleceğin teminatı olan gençlerin laik ve demokratik yüksek öğretim kurumlarında, çağdaş yöntemlerle eğitilmesi ve çağdaş bilgilerle donatılması zorunluluğu günümüz dünyasında kaçınılmaz hale gelmiştir (Bulut,2002:2).

Ayrıca günümüz şartlarında eğitimin temel hedefleri arasında sayılan istihdam ve barınmanın da ancak bir yüksek öğretim kurumunu bitirmeden geçtiği öngörüsünün revaçta olması da yüksek öğretime duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Buna

bağlı olarak da yüksek öğretime hazırlık eğitimi bir kat daha önem kazanmış ve dershanelerin sayılarında büyük artışlar gözlenmiştir.

Ortaöğretim kurumlarındaki eğitim sonucu elde edilen bilgilerin üniversite giriş sınavı ile ölçülmesi sonucu ortaya çıkan başarı öğrencilerin hangi branşta eğitim yapma hakkını kazandığını ortaya çıkarmaktadır. Yapılan sınavlar sayısal (Biyoloji, Fizik, Kimya ve Matematik), sözel (Sosyal Bilimler, Türkçe) alanlarını kapsamakta ve sonuçta sayısal, sözel ve eşit ağırlıklı puanlar hesaplanmaktadır. Söz konusu puanların mümkün olduğu kadar yüksek olması için çoğu öğrenciler ilave özel dersane eğitimi almayı tercih etmekte ve liselerde gördükleri derslerini pekiştirmektedirler. Bu uygulamalar yapılan deneme sınavları ile kontrol edilmekte ve uygulamalarda öğrencinin eksiklerinin kapatılması amaçlanmaktadır. (Morgil ve diğer,2001:89).

Kırbaç'ın özel dershaneye giden öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada özel dershanelerde verilen fizik eğitiminin ÖSS'deki başarısına katkısı araştırılmıştır. Araştırmada öğrencilere 6 deneme sınavı yapılmış, bu deneme sınavlarında fizik başarıları karşılaştırılmıştır. Daha il deneme sınavında öğrencilerin okudukları liselerde aldıkları fizik dersinin nitelikli olmadığı dolayısıyla da öğrencilerin dershaneye başladıklarında ÖSS'ye kıyasla fizik dersi açısından başarısız olduklarını ve dershanede fizik eğitimine yönelik destek almaları gerektiğini göstermektedir. Ayrıca özel dershanelerde aldıkları fizik dersi ile de ilk deneme sınavı ile Öss fizik netleri karşılaştırılarak dershanede verilen eğitimle öğrencilerin ÖSS'deki başarısının arttığı sonucuna varılmıştır (Kırbaç,2004:75). Bu sonuca göre de öğrencilerin okullarında bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda özel dershanelerde aradığını söyleyebiliriz.

Özel dershaneler üniversiteye girişte öğrenciye sunduğu cazip olanaklar mevcuttur. Düşük ücret ödeme, öğrenci başarı durumunu birebir takip etmesi, devlet okullarında bulamadığı 5-10 kişilik özel sınıflar oluşturulması, ekstra daha fazla para ödeyip interaktif eğitim ya da interaktif rehberlik sunması, birebir ders çalışma imkanı bulması vs. bu cazip olanakların sadece birkaçına örnektir.

Üniversiteye hazırlık programı uygulayan özel dersaneler öğrencilerine ücretsiz olarak dağıttığı ya da sattığı özgün yayınlar mevcuttur. Bu yayınlar test kitaplarını, soru bankalarını, konu anlatım kitaplarını ve rehberlikle ilgili yayınları kapsamaktadır. Bu yayınları kullanarak özel dersaneler üniversiteye giriş için sınav sistemine yönelik pratiği bu yayınlarla ve uygulamalarla öğrencilerine sunmaktadır.

1955’li yıllardan sonra ilk, orta ve yükseköğretim düzeyindeki öğrenci sayısında büyük artışlar olmuştur. Bu artış devlete, büyük bir ekonomik yükte birlikte beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Artan öğrenci sayısına paralel, okul ve öğretmen sayısının arttırılmayışı ya da okul, öğrenci ve öğretmen arasındaki bu dengesiz gelişme dersane (derslik) sıkıntısı yaratarak, sınıflardaki öğrenci sayısının arttırılmasına; ikili ve üçlü öğretime gidilmesine neden olmuştur. Sınıfların kalabalıklaşması ile, öğretimde araç ve gereçleri kullanma imkanı azalması, laboratuvarların sözel ders yapılan yerler haline gelmesi, ikili üçlü öğretime gidilmesi ve bunlara ek olarak; mevcut öğretmen sayısı yetmez duruma gelince, açığı kapatmak için çeşitli kimselerden yararlanma yoluna gidilerek, öğretmenlik standartları düşük kimselerin öğretim hizmetine alınması, öğretimin niteliğini olumsuz yönde etkilemiştir (Yıldız:2005:76).

Ortaöğretim kurumlarındaki artan öğrenci sayısı ile birlikte yükseköğretime olan talebin artması, yükseköğretim kurumlarının kapasitesini yetersiz duruma getirmiştir. Ülkemizde üniversite öğrenci kontenjanlarının lise mezunlarındaki artışın çok gerisinde kalması, liselerin öğrencileri üniversiteye hazırlama yönünden kalite bunalımına içine düşmesi ve ülkemizde eğitim imkanları arasında var olan önemli eşitsizliklerin giderilememesinin bir sonucu olarak, pek çok yetenekli öğrenci yükseköğrenim yapamaz duruma gelmiştir.

Türk Eğitim Derneği’nin 2005 yılında yapmış olduğu bir araştırmada “Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar şu şekilde dağılım göstermiştir. Dershaneler farklı seviyelerdeki öğrencileri sınıflandırarak aynı sınav için hazırlamaya çalışmaktadır. Okuldan kimi zaman hiçbir şey öğrenmeden gelen, derslerde hiç temeli olmayan öğrenciye dahi sınavı kazanabileceğine inandırarak öğrencinin güveninin yerine gelmesini sağlar (TED,2005:28).

Test sisteminden uzak bir eğitim sistemiyle yetişen öğrencilere test sisteminin inceliklerini öğretmek sınavda daha başarılı olmalarını sağlar. Özellikle son dönemlerde okullarda şiddet ve saldırganlığın gözle görünür bir biçimde arttığı gözlemlenmiştir. Bu noktada okullarda öğretmen-öğrenci ilişkileri, özellikle de rehberlik hizmetleri çok önem kazanmaktadır. Ancak okullarımızda yeterli rehberlik hizmeti sunulmamaktadır. Bin ya da daha fazla öğrenciyle bir rehber öğretmen ilgilenmektedir. Bu durumda verimli bir rehberlik hizmetinden söz etmek olanaksız hale gelmektedir. Ancak dersanelerde gerek öğretmen-öğrenci ilişkileri, gerekse rehberlik hizmetleri bu eksikliği kapatılabilir imkânı sunmaktadır. Sorunsuz görünen birçok öğrenci problemlerini dersane rehber öğretmeniyle paylaşabilmekte ve sorunlar büyümeden halledilebilmektedir.

Özel dersanelerde yapılan öğretim etkinlikleri, aslında bir okulda yapılan öğretim etkinliklerinden çok farklı değildir. Öğrencilerin daha başarılı olma isteğiyle devam ettikleri özel dersanelerdeki öğretim, okula paralel yürütülen tamamlayıcı ve pekiştirici bir öğretim seklidir. Yapılan öğretim şekli; öğrencinin ara sınıfta kendini daha iyi yetiştirmesi, okula takviye sağlaması ve bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlanması amacıyla değişmektedir. Ara sınıf yetiştirme kurslarında daha çok konu anlatımı yapılırken, üst okulların giriş sınavlarına hazırlama kurslarında konu anlatımı yanında test türü soru çözümüne önem verilmektedir (Şahin Toparlak, 2006:1) .

Deneme sınavları özel dersanelerin programlarında önemli yer tutan bir olgudur. Üniversiteye hazırlık programı uygulayan özel dersaneler uyguladıkları deneme sınavlarına ücret karşılığında dışarıdan (kendi öğrencisi olmayan) bireyleri de kabul etmektedir. Üniversite giriş sınavı öğrencinin bilgisinin yanında zamana karşı gerçekleştirdiği bir sınavdır. Bu nedenle aday ne kadar çok deneme sınavına girse zamana karşı yarışmasını da o derece başarmış olur (Şirin,1998:108).

Okullarda uygulanan sınav tipi ile,seçme sınavlarında uygulanan sınav tipinin farklı olması, giriş sınavlarının muhtevası ile öğrenim kurumlarında kazandırılan bilgi arasında özdeşlik olmayışı, birçok okullarımızda müfredat programlarının zamanında bitirilememesi, farklı program uygulayan lise öğrencilerinin aynı sorulardan sınava tabi tutulması gibi nedenler, özel dersanelere olan talebi daha da

arttırmıştır. Böylece üniversiteye giriş sınavında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı dershanelerde yaygınlaşmıştır.

Dershaneler; öğrencinin alanıyla ilgili dersleri vererek ÖSS’de daha yüksek puanlar almalarını, daha iyi bir üniversite ve daha iyi bir yükseköğretim programı kazanmalarını sağlayarak iyi bir mesleğe ulaşmalarına yardımcı olur (Solmaz,2007:90).

Her hangi bir özel dershaneye öğrenci kayıt ettirmeden önce veliler ve öğrencilerin dikkat ettiği bir nokta da dershanelerin geçmiş yıllardaki ÖSS’de öğrenci kazandırma oranlarıdır. Göreceli ve gizli de olsa özel dershaneler yaptıkları reklamlar ve sundukları eğitim tarzı ile üniversiteye giriş sınavını kazandıracağına dair bir güvenceyi öğrenciye ve veliye hissettirmektedir.

Özel dershanelerdeki öğrenciler arasında her çeşit okuldan gelenler bulunmaktadır. Üniversiteye hazırlık için özel dershaneye giden öğrencilerin yüzde 30’u genel liselerden, yüzde 22’si süper liselerden, yüzde 21’i Anadolu liselerinden gelmektedir. Anadolu liselerine ya da süper liselere girmek için özel dershaneye giden öğrenciler bile, bu okullardan mezun olacak olmalarına rağmen üniversiteye girmek için tekrar özel dershane yollarında umut aramaktadırlar. Çünkü her veli ve öğrenci, garantiye koşuyor (ATO,2004, www.ato.org.tr).

Türkiye’de Öğrenci Seçme Sınavı, tüm öğrencilerin ve onların velilerinin hayatında önemli bir yere sahiptir. Bir öğrencinin geleceğini belirleyecek olan bu sınavın hazırlık aşaması önemlidir. Öğrenciler sınav hazırlık aşamasında hazırlandığı kurum tarafından ne kadar ciddi ve disiplinli olarak yetiştirilirse ve kurum tarafından yapılan sınavlara ne kadar çok katılırsa o kadar başarılı olmaktadır. Öğrencilerin sınavda başarılı olması için gireceği sınavın kurallarını iyi bilmesi, sınav heyecanını yenmesi, sınavla ilgili bilgi eksikliklerini tamamlaması ön şarttır. Bu bağlamda da üniversite giriş sınavlarında dershaneler başarılı olmaktadır (Morgil ve diğer,2001:94).

Dershaneye giden öğrencilerin yüksek oranları ile ÖSS’de başarılı olmak için dershaneye gitmek gereğine ilişkin kanaatlere dair araştırma bulguları, dershaneye gitmenin ÖSS’de başarılı olmanın temel yöntemi haline geldiğini teyit etmektedir (TED,2005:280).

Yükseköğretim kurumlarının herhangi birisinde okuma hakkı kazanan küçük yüzdeler için girebilmek amacıyla öğrenciler çeşitli yollara başvurumaktadırlar. Bu yollardan biri de, ilkokuldan başlayıp lisede yoğunlaşan hazırlık çalışmaları esnasında, öğrencilerin özel dershanelere gitmesi olarak görülmektedir (Doğan,1999:10).

Yıldırım'ın 2005 yılında yaptığı çalışma dershanede verilen eğitimin, öğrencilerin genel sınavdaki başarısına etkili olduğu ve öğrencilere yaptığı ankette gerek dersane öğretmenlerinin gerekse öğrencilerin ailelerinin öğrenciye sağlayacakları ortamların ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur (Yıldırım,2005:85).

Öğrenciyi üniversite sınavlarına etkili bir şekilde hazırlayan en önemli eğitim kurumları dershanelerdir. Dershanede derslerin anlatım şekli, sınavlarda çıkan soruların özellikleri, verilen içerikli kaynaklar, etüt uygulamaları ve teknolojinin bu sınava hazırlıkta kullanılması (CD Programı) ÖSS'nin içeriğine yönelik olup doğrudan sonuca götürücü bir nitelik taşıyor (Solmaz,2007:89).

Türkiye'deki okullarda öğrenciler sınav sistemi ile daha İlköğretim 2. Sınıfta karşılaşmaktadır. Her ne kadar MEB İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflarda öğrencilere sınav yapılmasını kaldırmışsa da öğretmenler zaman zaman sınavla yönelik test örnekleri uygulamaktadırlar. Sınav sistemiyle eğitim hayatının en başında karşılaşan öğrenci sınıf seviyesi ilerledikçe ve sınavda başaramadığını gördükçe kaygı düzeyinde artışlar gözlemlenmeye başlıyor. İşte okullarda temelleri atılan bu sınav kaygısını özel dershanelerin de uyguladıkları deneme sınavlarında öğrencilerin yaşadığı bu kaygı düzeyi pekiştirilmektedir.

1970'li yıllardan bu yana sürekli olarak büyüyen Türkiye'deki orta ve yüksek öğretim arasındaki öğrenci arz-talebi arasındaki bu dengesizlik, öğrencilerin üniversiteye girişlerini daha fazla zorlaştırmakta ve dolayısıyla öğrenciler arasında aşırı bir rekabetin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Türk,2007:9).

Sınav kaygısı; sınav öncesinde öğrenilen bilginin, sınav sırasında etkili biçimde kullanılmasına engel olan ve başarının düşmesine yol açan yoğun bir kaygıdır (Yeşilyurt,2007:13).

İnsanı bütünden ayıran ve yalnızlaştıran rekabet ve seçme mekanizmalarını yaratan, toplum tarafından öğretilmiş korkular, ihtiyaca koşullanmalar ve yapay kimliklerdir. Yaşayan bir bilinç formuna bayat bir enerjinin yüklenmesi, hem bilinç dönüşümünün engellenmesi hem de insanın kendi içinde bölünerek doğasına aykırı, sadece dış icaplara göre yani korku temelinde tepkisel var olmasını, kendini ve ait olduğu bütündeki yaratıcı enerjiyi yıkıcı şiddet enerjisine dönüştürmesini kaçınılmaz kılar (Akgündüz, 2008:2).

Bu öylesine bir yarış halini almıştır ki; öğrenciler ve veliler yaygın bir şekilde sınav kaygısı yaşamaktadırlar. Türkiye’de Üniversite Giriş sınavına hazırlanan 4711 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin, ameliyata girecek hastaların kaygı düzeyinden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Cüceloğlu,1993:276).

1970’li yıllardan başlayarak seçme sınavlarının önemi artmış, gelişmeyi ve yetiştirmeyi esas alması gereken eğitim, sınavlara hazırlamaya yönelmiştir. Bu durumda öğrenciler arasında bir rekabet ortamı yaratılmıştır. Dershanelerin var olmaya başlamaları da, temellerinin atılması da bu sınav ortamında gerçekleşmiştir. Sınırlı sayıda üniversite kontenjanı için rekabet eden gençler dershanelerden yardım almaya başlamışlar, özel dershaneler üniversiteye giremeyen ya da girdikleri fakülteleri benimsemeyen gençler için çıkış noktası olarak görülmüştür (Çolak:2006,69).

Gerek aileler gerekse dershaneler, gençlerin başarı veya başarısızlıklarını kendi başarı ya da başarısızlıkları olarak gördüklerinden gençlerin üzerindeki baskıları giderek artmaktadır. Gençler o kadar sınavlarla iç içe eğitim görüyorlar ki, kendilerini sınav uzmanı olarak görüyorlar, hatta daha on yedi yaşında olan bir genç sınav geçmişini kitap haline getirebiliyor.

Üniversite giriş sınavlarına hazırlanan bir öğrencinin yaşadığı kaygının iki sebebi vardır: Birinci sebep bütünüyle gerçek ve akılcı bir temele dayanır. Sonuçları hayatını etkileyecek büyük bir yarışta yer alacak olmaktan kaygı duymak, doğal ve yerinde bir durumdur. Ancak ikinci sebep, birincisi gibi gerçek ve akılcı bir temele dayanmaz. “Anneme babama ne diyeceğim?”, “Tanıdıklarım karşı mahcup olacağım?”, “Akrabalarımın önüne nasıl çıkarım?” gibi düşünceler sınavlara hazırlanan öğrencinin kaygısını yükseltir (Karadeniz,2005:7). Görüldüğü gibi

dershaneye gitmeyen öğrenciler giden öğrencilere göre daha kaygılıdır (Karadeniz,2005:158).

İş bulmanın çok zor olduğu, üniversite mezunlarının bile iş bulmakta zorlandığı ülkemizde öğrencilerin tamamı sınava iş bulabilmek için girmektedirler. Çünkü ülkemizde adayların üniversite sınavına kültürlerini geliştirmek için girmeleri pek nadir görülen bir durumdur. Bu durumda olan kişiler genellikle ikinci üniversite okuyan kişilerdir. İş bulmak için sınava giren öğrenciler ise henüz birinci üniversiteyi okumak isteyen kişilerdir ve tek kaygıları bir üniversite sınavını kazanmak ve mezun olduktan sonra bir iş bulabilmektir (Özdemir,2006:56).

Eğitim - öğretim sistemimiz içinde önemli bir rol oynayan ve etkin birer eğitim öğretim kurumu olan özel dershanelerde, son yıllarda öğretimin yanı sıra eğitime de büyük önem verilmeye başlanmıştır. Öğrencilerin çeşitli gereksinimlerine daha iyi cevap verebilmek, onları daha başarılı ve uyumlu kılabilmek için yeni arayışlara yönelmişlerdir. Bu gereksinim alanlarında da özel dershanelerde rehber öğretmenler çalışmaktadırlar.

Özel dershanelerin, eğitimden çok öğretime ağırlık verdiği şeklinde yaygın bir kanı vardır. Ancak, başta rehberlik servisi çalışmaları olmak üzere, özel dershanelerde eğitim kategorisine girebilecek pek çok etkinlik yapılmaktadır (Bekleyiş,2007:31).

Özel dershanelerin rehberlik servisleri, bu sorunların çözümü noktasında rehberlik faaliyetlerini; “eğitsel rehberlik”, “mesleki rehberlik” ve “psikolojik danışma” çalışmaları olarak üç ana başlıkta ele almaktadır. Eğitsel rehberlik; öğrencinin devam ettiği öğrenim dalında başarılı olabilmesi için yapılan yardımları ifade etmektedir. Özel dershane öğrencilerinin, mesleki rehberlik kapsamında ihtiyaç duydukları konuları; kendi ilgi ve yeteneklerine uygun mesleği seçme, üniversiteleri tanıma ve doğru tercihte bulunma olarak sıralayabiliriz. Mesleki rehberlikteki temel amaç öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin belirlenerek, sağlıklı karar vermelerinin sağlanmasıdır. Özel dershanelerin rehberlik faaliyetleri kapsamında yer alan ve öğrencilerin sınavlarda başarısını saklayan en önemli unsurlardan biri de psikolojik danışma faaliyetleridir. Özel dershaneler, öğrencilerin sınav stresi altında yaşamış

oldukları psikolojik sorunlara çözüm bulmak amacıyla, psikolojik danışmanlık faaliyetleri yürütmektedir (Coşkun,2005:43-45).

Özel dershanelerde rehberlik hizmetleri ile paralel sürdürülen bir diğer çalışma da ölçme - değerlendirme çalışmalarıdır. Birçok özel dershanede bu çalışmalar bilgi - işlem birimi ve rehberlik servisinin koordinasyonu ile gerçekleştirilmektedir. Elbette özel dershanelerde ağırlıklı olarak kullanılan ölçme yöntemi test türü sınavlardır. Özel dershanelerdeki öğrencilerin hangi özelliklerinin ölçülmesi, yorumlanması, yeni uygulamalarda kullanılması gerektiğini, yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın 13 Ağustos 1987 gün ve 18112 sayılı "Özel Dershanelerde Rehberlik, Ölçme ve Değerlendirme Servisi" başlıklı yazısı ölçme ve değerlendirme bölümünde belirtilmiştir.

Öğrencilere yönelik bilgilendirme faaliyetleri, devlet okulları tarafından da yürütülmekte ancak öğrenci sayısının fazlalığı, rehberlik servislerinin yetersizliği veya olmayışı gibi nedenlerle özel dershanelerdeki kadar etkili olmamaktadır. Ülkemizde devlet okullarındaki öğrenci başına düşen rehber öğretmen sayısı, dershanelerdekine göre oldukça az hatta yetersiz durumdadır. Ancak bu durum tüm dershaneler için geçerli değildir. Daha az öğrenci ile daha yakından ilgilenilmesi, daha fazla teknolojik imkânlarla sahip olunması, hizmet içi eğitim programları ile yeniliklerin takip edilebilmesi gibi avantajlara sahip olan özel dershane rehberlik öğretmenlerinin daha verimli oldukları görülmektedir. Dershaneye devam eden öğrenci ve velilerin öncelikli beklentileri iyi bir rehberlik hizmetinin sunulmasıdır. Özel dershanelerin birçoğu sahip oldukları imkânlar ölçüsünde nitelikli rehberlik hizmeti sunmaktadır (Coşkun,2005:49).

Ortaöğretim kurumları öğrencileri, yükseköğretime hazırlama ve mesleki rehberlik noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu durum okul öğretmenleri ve yöneticileri tarafından da kabul edilmektedir. Meslek seçme aşamasında bulunan gençlere okullarda ve dershanelerde rehberlik hizmeti çerçevesinde verilen mesleki rehberlik hizmetlerinin, öğrencilerin kendi ilgi ve becerilerine yönelik, gizli güçlerini en üst düzeyde kullanarak meslek seçimi yapmalarındaki katkısı büyüktür (Çomak,1997:134).

Şimdiye kadar Türkiye güncelinde değerlendirmeye çalıştığımız özel dershanecilik olgusunu 2008-2009 eğitim öğretim yılının verileri ile 2010 yılı güncelinde Diyarbakır örneğinde de değerlendirmek mümkündür. Bu doğrultuda ortaöğretimde öğrenci sayısı, okullaşma oranı ve 2009 ÖSS’de sınava başvuran ve yerleşen öğrenci sayısı ve özel dershanelerin mevcut durumları kapsamında betimlemeler yapılmıştır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde, “İlçe Kurulması Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 5747 numaralı Kanun” ile 22/03/2008 tarihinde kararla Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir olarak dört merkez ilçeye ayrılmıştır (Resmi Gazete,2008). Bu bağlamda Diyarbakır Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı işleyen eğitim-öğretim işlemi bu kanunla dört merkez ilçede kurulan Kaymakamlıklar ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Diyarbakır ilindeki 2008-2009 eğitim öğretim yılı verilerine bakarak 2010 yılı ortaöğretimin mevcut durumunu değerlendirebiliriz. Diyarbakır ilinde toplam öğrenci sayısı: 399.817, bunların 183.386 kız, 216.431 ise erkektir (MEB,2010:68). Diyarbakır geneline bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az okullaştırıldığını söyleyebiliriz.

Türkiye genelinde ortaöğretim (14-18) yaş gurubu içinde olan 3.837.164 öğrenci ortaöğretim devam etmektedir. Diyarbakır ilinde ise 81.252 öğrenci orta öğretime gitmektedir (MEB,2010:68). Türkiye genelinde ortaöğretim düzeyinde kız ve erkek öğrencilerin okullaşma düzeyi birbirine yakın iken Diyarbakır genelinde sayısı 33.865olan kız öğrencilerin 47.387 erkek öğrenciye göre daha az okullaşma oranına sahip olduğu görülmektedir.

2008-2009 istatistikleri doğrultusunda Diyarbakır ilinde ilçeler de dahil olmak üzere 6 özel lise, 63 tane genel lise ve 38 meslek lisesi toplam 107 ortaöğretim kurumu eğitim-öğretim hizmeti vermektedir (MEB,2010:70).

2009 yılı ÖSS sonuçlarına göre Diyarbakır ilinde 33.600 adayın sınavı geçerli sayılmıştır. 145 ve üstünde puan alan 31.025 aday ile Diyarbakır Türkiye başarı

sıralamasında 53. il olmuştur. Bu adayların 6.488'i bir lisans programına yerleşerek illere göre başarı sıralamasında Diyarbakır Türkiye'de 76. il olmuştur (diyarbakir.meb.gov.tr,2010). Bu verilerden Diyarbakır'daki ortaöğretim kurumlarının öğrencilerini üniversiteye yerleştirme ve üniversiteye giriş sınavına hazırlamada 2009 yılında başarı oranının diğer illere göre düşük olduğunu söyleyebiliriz. Bunda da ortaöğretim kurumlarının öğrenci mevcutlarının fazla olması etken olmuş olabilir.

Diyarbakır'da yüksek öğretime daha fazla öğrencinin gidebilmesi ve daha fazla öğrencinin üniversiteye giriş sınavını kazanması amacıyla il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri bazı çalışmalar yapmaktadırlar. Üniversiteye hazırlık kapsamında okullarda ücretli ve ücretsiz olmak üzere kurslar düzenlenmektedir.

Diyarbakır ve 17 ilçede oluşturulan SBS ve ÖSS'ye yönelik 80 kurs merkezinde öğrenciler ücretsiz olarak ÖSS ve SBS'ye yönelik Türkçe, matematik, fen, sosyal bilimler ve İngilizce derslerinde eğitim görüyor. Bu merkezlerde hafta sonları 12. sınıfta okuyan 1589 öğrenci de ÖSS kurslarından ücretsiz olarak faydalaniyor. Oluşturulan kurs merkezleriyle Diyarbakır'da derslerinde başarılı olan ihtiyaç sahibi her çocuğa imkan tanımaya çalışıyoruz. Amacımız dershaneye gitme imkanı olmayan öğrencilerin dershaneye giden öğrencilerle rekabet edebileceği eşit şartları sağlamaktır (Yaşa,2009).

İl ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin yanında bazı kuruluşlar da üniversiteye hazırlık kursları düzenlemektedir. Özellikle Mehmetçik dershanesi bu alanda çok düşük ücretle askerliğini yapan öğretmenlerle kurslarını yürütmekte ve öğrenciler ve aileler tarafından da rağbet görmektedir. Ayrıca Türkiye geneli ve Diyarbakır örneğinde de başarılı ancak maddi imkânı olmayan öğrencilere özel dershaneler ücretsiz eğitim sunarak bu öğrencileri kazanma yönünde çalışmalar yapmaktadırlar.

11.01.2010 tarihi güncel verileri itibariyle 1984 sonrasında açılan ve açıldıktan sonra kapatılmış 44 özel dersane, hala açık olup eğitim öğretime devam eden ise 47 özel dersane mevcuttur. Diyarbakır ilinin 1900 yılı sonrası Büyükşehir olması, ayrıca 1974 yılında kurulan Dicle Üniversitesi'nin Güneydoğu'nun en köklü üniversitesi olması Diyarbakır'ı özel dershanelerin açılması ve eğitim öğretim hizmeti vermesi için uygun bir konuma getirmiştir.

Halen 23.03.2010 tarihi itibariyle Diyarbakır ilinde M.E.B.'e bağlı kayıtlı toplam 53 dersane bulunmaktadır ki, bunun 41'i Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer almaktadır. 2009 Kasım ayından buyana merkez ilçelerde bulunan 3 dershanenin kapandığını bu verilerden anlayabiliriz. Diğer 12 özel dershanenin 4'ü Bismil, 1'i Çermik, 1'i Çınar, 4'ü Ergani ve 2'si Silvan'dadır.

Diyarbakır il merkezinde bulunan ve farklı programlar uygulayan 41 özel dershanenin uyguladıkları programlar yönünden görünümüleri Tablo7'de verilmiştir.

Tablo7: Diyarbakır Merkezdeki Özel Dershanelerin Programlarına Göre Dağılımı

Uygulanan Programlar	Dershane Sayısı	%
SBS Hazırlık	41	100
ÖSS Hazırlık	41	100
(DMS) KPSS Hazırlık	15	30

Tablo 7'deki verilere bakıldığında Diyarbakır ilindeki özel dershanelerin SBS hazırlık, ÖSS hazırlık ve KPSS hazırlık programları uyguladıkları görülmektedir. Tüm dershanelerin SBS ve ÖSS hazırlık programları mevcuttur. Bu programları uygulamada bazı dershaneler aynı şubede her iki programı birden yürütmekte bazı dershaneler bu programları ise farklı şubelerinde ayrı ayrı uygulamaktadırlar. Yine de özel dershanelerde en yoğun ve en fazla sayıda öğrenciye uygulanan program ÖSS hazırlık programıdır. KPSS hazırlık programını ise tüm dershaneler uygulamamaktadır. Bazı dershaneler aynı şubede farklı günlerde üç programı da uygulamaktadırlar. KPSS hazırlık programları ÖSS ve SBS hazırlık programları kadar yoğun olmadığından yalnızca bu programı uygulayan özel dersane mevcut değildir.

Diyarbakır İl M.E.M. Özel Öğretim Kurumları Bölümü'nden alınan verilere göre; Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan, üniversiteye hazırlık eğitimi veren ve halen faal olan dershanelerden ilki 11.04.1984 tarihinde açılan ve hala eğitim-öğretime devam eden Özel Karacadağ Dershanesidir.

2. YÜKSEK ÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANECİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ / Diyarbakır Örneği

Araştırmanın amacı doğrultusunda ölçme aracı uygulanarak elde edilen verilerin ve öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi bu bölümde yapılmıştır. Ayrıca verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar diğer ilgili araştırmalarda elde edilen bulgular ve yorumlarla karşılaştırılarak verilmiştir. Alt amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular izleme kolaylığı olması amacıyla ana ve alt başlıklar olarak sunulmuştur.

2.1. Kişisel Durum Bilgileri

Yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi odaklı betimlenmesi amacıyla Diyarbakır il merkezi olarak dört merkez ilçede bulunan yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanede tesadüfi yöntemle belirlenen toplam 1870 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu çalışmanın yapıldığı tarih itibariyle Diyarbakır il merkezinde yüksek öğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelerdeki öğrencilerin % 20'si örnekleme alınmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, program ve ikametgâhlarına göre kişisel durum bilgilerinin dağılımı ilgili tablolarda sunulmuştur.

Cinsiyet

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Özellikleri

Cinsiyet	Öğrenci Sayısı (N)	Yüzde (%)
Kız	775	41.4
Erkek	1095	58.6
Toplam	1870	100.0

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1870 öğrencinin % 58.6’sını erkekler, % 41.4’ünü de kızlar oluşturmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan erkek öğrencilerin kızlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak erkek öğrencilerin okullaşma oranının kız öğrencilerin okullaşma oranına göre daha fazla oluşu gösterilebilir. Diyarbakır il genelinde toplam 81.252 ortaöğretim öğrencisinin 47.387 erkek, 33.865 ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Kız öğrencilerin orta öğretim kurumlarına gönderilmemesi nedeniyle özel dershaneye gitme oranının da düştüğü söylenebilir.

Özel dershanelerle ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dershaneye gitme oranı daha yüksek çıkmıştır (Şahin,2002;Coşkun,2005;Cenk,2005 Karagüzel,2007). Kız öğrencilerin dershaneye gitme oranının yüksek çıktığı araştırmalarda uygulama yapılan iller batı ve iç Anadolu ve Karadeniz bölgelerindedir. Şahin Ankara merkez’de, Cenk Ankara ili Sincan ilçesinde, Coşkun İstanbul-İzmir-Bursa illerinde ve Karagüzel ise Zonguldak il merkezinde araştırma yapmıştır. Kız öğrencilerin oranlarının erkek öğrencilere göre yüksek çıktığı bu araştırmalarda erkek çocuklarının eğitilmesi düşüncesinin değiştiğini ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç da mevcut coğrafi konumun cinsiyete göre okullaşma oranlarında etkili olduğunu göstermektedir.

Bazı araştırmalarda da özel dershaneye giden kız ve erkek öğrenci sayılarının bir birine yakın olduğu gözlemlenmiştir (Tunay,1992; Öztürk,1994; Şirin,1998). Şirin ve Tunay Ankara’da, Öztürk ise İzmir’de araştırma yapmışlardır. Bu araştırmaların yapıldığı illerde eğitim almada cinsiyet farkının olmadığını belirtmektedir.

Bir kısım araştırmalarda ise erkek öğrencilerin dershaneye gitme oranı daha yüksek çıkmıştır (Öztük,2001;Özdemir,2006;). Öztürk Kayseri’de, Özdemir ise Elazığ il merkezinde araştırma yapmıştır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla olduğu araştırmaların yapıldığı iller ise genelde doğu illerimizdedir. Bu bulgular kız öğrencilerin okullaşma oranının doğuda düşük olduğunu ve bu nedenle de dershaneye gitme oranının erkeklere göre daha düşük olduğunu desteklemektedir.

Program

Özel dershaneler yükseköğretime hazırlık eğitiminde üniversiteye giriş sınavının özelliğine uygun olarak öğrencilere yönelik sayısal, sözel ve eşit ağırlık programlarında uygulamalar yapmaktadırlar. Sayısal, sözel ve eşit ağırlık programlarına yönelik ayrı sınıflar oluşturulmuş ve bu sınıflardaki öğrencilere de programlarına yönelik derslerde ayrı eğitim verilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin özel dershanede eğitim aldıkları programlara göre dağılımı Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9: Programlarına Göre Öğrencilerin Özellikleri

Program	Öğrenci Sayısı (N)	Yüzde (%)
Sayısal	612	32.7
Sözel	466	24.9
Eşit Ağırlık	792	42.4
Toplam	1870	100.0

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1870 öğrencinin % 32.7’sini sayısal, % 24.9’unu sözel ve % 42.4’ünü de eşit ağırlık bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 42.4 oranla en fazla eşit ağırlık, sonra % 32.7 oranla sayısal ve % 24.9 oranla da en az sözel bölüm öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranlar öğrencilerin programa göre bakıldığında en fazla eşit ağırlık alanında özel dershanelere gitme ihtiyacı duyduğu söylenebilir. Sözel alanda öğrencilerin dershaneye gitme ihtiyacının daha az olduğu da görülmektedir. Bu bulgularla Cenk’in (2005:36) bulguları benzerlik göstermektedir. Cenk’in bulgularında da en çok eşit ağırlık, daha sonra sayısal ve en az sözel programda öğrenciler özel dershaneleri tercih etmişlerdir.

İkametgâh

Araştırmaya katılan öğrencilerin ikametgâhlarına göre dağılımı Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: İkametgâhlarına Göre Öğrencilerin Özellikleri

İkametgâh	Öğrenci Sayısı (N)	Yüzde (%)
Sur	275	14.7
Bağlar	619	33.1
Yenişehir	437	23.4
Kayapınar	528	28.2
Diğer	11	0.6
Toplam	1870	100.0

Tablo 10’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1870 öğrencinin % 14.7’si Sur İlçesinde, % 33.1’i Bağlar İlçesinde, % 23.4’ü Yenişehir İlçesinde, % 28.2’si Kayapınar İlçesinde ve % 6’sı da diğer ilçelerde (Bismil, Kulp, Silvan, Çınar ve Ergani İlçelerinde) ikamet etmektedirler. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin en fazla oranla Bağlar İlçesinde ikamet ettiği daha sonra sırasıyla Yenişehir, Kayapınar, Sur ve diğer ilçelerde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer ilçelerde de özel dersaneler olmasına rağmen öğrenciler il merkezindeki özel dershanelere gelmeyi tercih etmektedirler. Diğer ilçelerin merkeze ulaşım açısından uzak olması nedeniyle diğer ilçelerde ikamet edip merkeze gelerek özel dershanelere giden öğrencilerin oranı %0.6 ile en düşük orandadır. Diğer ilçelerden gelen öğrencilerle ilgili bulgulara Duru’nun (2007,55) bulguları benzerlik göstermiştir. Duru’nun bulgularında ilçelerinde dersane bulunmasına rağmen buralardan öğrencilerin Ankara şehrine gelip burada eğitim almalarına dikkat çekmiştir.

Diyarbakır merkezde bulunan özel dersaneler en fazla Yenişehir İlçesinde toplanmıştır. Yenişehir’de 22 özel dersane mevcuttur. Bağlar ilçesinde ikamet eden öğrenciler ilçede fazla dersane sayısı bulunmadığından Bağlar’a yakın olan Kayapınar İlçesindeki özel dershanelere ve merkezde olan Yenişehir’deki özel dershanelere gitmektedir. Bu bulgular Tunay’ın (1992:34) bulguları ile benzerlik göstermektedir. Tunay’ın bulgularında da özel dersane öğrencilerinin çoğunluğunun oturduğu ilçeler özel dershanelerin bulunduğu şehir merkezine yakın ya da ulaşımına yakın olduğu ilçelerdir sonucu ortaya çıkmıştır.

2.2. Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Görüşler

“Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelere giden öğrencilerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin görüşleri nelerdir? Eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşleri onların cinsiyetlerine, programlarına ve ikametgâhlarına göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna bu bölümde cevap aranmıştır. Öğrencilere uygulanan ölçme aracı neticesinde elde edilen sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Genel Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İfadeler	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
		N %	N %	N %		
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	1427 76,3	339 18,1	104 5,6	2,71	,564
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.	755 40,4	633 33,9	482 25,8	2,15	,800
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	993 53,1	554 29,6	323 17,3	2,36	,759
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	1167 62,4	464 24,8	239 12,8	2,50	,711
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	772 41,3	623 33,3	475 25,4	2,16	,801
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	626 33,5	583 31,2	661 35,3	1,98	,830
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	1180 63,1	416 22,2	274 14,7	2,48	,737

Tablo 11’de sunulan bulgular doğrultusunda her bir maddeye göre yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Ölçme aracının 1. maddesi olan “*Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.*” ifadesine öğrencilerin % 76,3’ü *Katılıyorum*, % 18,1’ i *Kısmen katılıyorum* ve % 5,6’sı da *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin bu ifadeye 2,71 aritmetik ortalama ile % 76,3’ünün katılıyorum şeklinde görüş bildirmesi yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dersane sayısının artması eğitimde kaliteyi getirmediği öğrencilerden para kazanmak adına daha çok ticarileştiği şeklinde düşündüklerini gösterebilir. Kısmen katılıyorum görüşünün %18,1 olması bazı özel dersanelerin eğitime önem vererek niteliği düşürmediği şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin çok azı % 5,6’sı katılmıyorum ifadesiyle eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına herkesin gidebileceği kadar çok sayıda özel dersane olmasını istediğini ifade etmiş olabilir. Bu bulgular ile Duru’nun (2007,60) bulguları arasında benzerlik vardır. Duru’nun bulgularında özel dersanelerin sayısının artarak semtlerde açılmasının ulaşım açısından iyi olduğu ancak çeşitli faaliyetlere katılmadıklarından dolayı eğitim kalitesinin düşmesinin kötü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçme aracının 5. maddesi olan “*Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.*” ifadesine öğrencilerin % 40,4’ü *Katılıyorum*, % 33,9’u *Kısmen katılıyorum* ve % 25, 8’i de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Bu maddede öğrenciler 2,15 ortalama ile kısmen katılıyorum cevabını vermiştir. Öğrencilerin bu görüşe kısmen katılması özel dersanelerin üniversiteye girişte kaliteli eğitim verdikleri anlayışının yaygın olduğunu göstermektedir. Yine de %40 oranı bu görüşe katılarak sırf üniversiteye girişte özel dersanelerin etkili olmasının enerji kaybını kabul etmektedir. Şahin’in (2002:103) yaptığı araştırmada da öğrencilerin dershaneye gitmelerinin en önemli amacın üniversite sınavını kazanmak için olduğu sonucu özel dersanelerin eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgediğini desteklemektedir.

Ölçme aracının 7. maddesi olan “*Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.*” ifadesine öğrencilerin %53, 1’i *Katılıyorum*, %29, 6’sı *Kısmen katılıyorum* ve %21, 3’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin 2,36 ortalama ile bu maddede öğrenciler katılıyorum demiştir. Öğrencilerin %53,1 gibi büyük bir oranının ortaöğretim kurumlarının verdiği eğitime güvenmedikleri görülmektedir. Bunun nedeni ise özel dershanelerde üniversite sınavına yönelik yoğun bir program sunulması ve öğrencilerle birebir daha yoğun ilgileniliyor olması olabilir. Bu bulgularla Cenk’in (2005:43) ve Duman ve Avcı’nın (1990:69) bulguları benzerlik göstermektedir. Cenk’in bulgularında öğrenciler özel dershanelere gitme nedeni olarak lisede verilen eğitime göre özel dershanede verilen eğitimin daha etkili olduğu belirtilmektedir. Duman ve Avcı’nın bulgularında da okullarının yetersizliğinden dolayı lise öğrencileri özel dershanelere gitmektedir sonucuna ulaşılmıştır. TED’in (2005:278) araştırmasında ise ortaöğretim kurumlarındaki yetersizliğin öğrenciler ve aileleri nezdinde psikolojik bağlanmayı zayıflatmıştır yorumu özel dershaneciliği toplumun yarattığı bir çözüm olarak gördüğü bulgusunu desteklemektedir.

Ölçme aracının 10. maddesi olan “*Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.*” ifadesine öğrencilerin %62, 4’ü *Katılıyorum*, %24, 8’i *Kısmen katılıyorum* ve %12, 8’i de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin geneli 2,50 ortalama ile bu maddedeki görüşe katılmaktadırlar. Ticari maksatlı kurulan özel dershanelerin amacının öğrencileri bir üst basamağa hazırlamak olduğu değerlendirilirse katılıyorum cevabının fazla olması yadırganacak bir durum değildir. Cenk’in (2005:46) bulgularında ulaşılan dershanede pratik bilgilerin verildiği ve anlatılan konuların çoğunun sınavda çıktığı yönündeki %50’nin üzerindeki katılım oranı bu araştırma bulgularını dershane eğitiminin kişilik gelişimi olmadığı bağlamında dolaylı da olsa desteklemektedir.

Ölçme aracının 11. maddesi olan “*Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.*” ifadesine öğrencilerin %41, 3’ü *Katılıyorum*, %33, 3’ü *Kısmen katılıyorum* ve %25, 4’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,16 ortalama ile kısmen katılıyorum görüşü ile öğrencilerin bu

dershaneleri tercih etme sebebi çaresizliklerini pekiştirmek değil kendilerini bir üst basamağa taşıyacak eğitimi almak olduğunu göstermektedir. Ancak %41'inin de katılıyorum demesi okul eğitiminin yanında birden fazla kez dershaneye gittiği halde üniversiteye gidemeyen öğrencilerde öğrenilmiş çaresizlik yaşattığını söylemektedir.

Ölçme aracının 13. maddesi olan “*Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.*” ifadesine öğrencilerin %33, 5'i *Katılıyorum*, %31, 2'si *Kısmen katılıyorum* ve %35, 3'ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin genel görüşü 1,98 ortalama ile kısmen katılıyorum şeklindedir. Tüm cevapların birbirine yakın olması gösteriyor ki özel dershanelerde verilen eğitim için öğrenciler tamamen öğrencidir diyememektedirler. Yani özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların eğitim tarzına göre benzerlikler ve farklılıklar da göstermektedir. Şahin'in (2002:105) yaptığı araştırmada öğrencilerin özel dershanelerin en önemli fonksiyonunun sistematik çalışmayı öğretmesi olduğunu düşünmeleri özel dershanelerin sınava yönelik pratik bilgiler sunması ezberden uzak bir eğitim anlayışını gösterir bu da araştırmada çıkan kısmen katılıyorum görüşüne paralel niteliktedir.

Ölçme aracının 14. maddesi olan “*Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.*” ifadesine öğrencilerin %63, 1'i *Katılıyorum*, %22, 2'si *Kısmen katılıyorum* ve %14, 7'si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,48 ortalama ile katılıyorum görüşü ile burada öğrencilerin üniversiteye girişte bu kadar fazla enerji harcanılan bir sistemin değil de öğrencinin üniversiteye kadar aldığı eğitimin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilip üniversiteye yönlendirildiği bir sistem istemektedirler. Eğitim sisteminin hâlihazırdaki durumu oldukça karmaşık bir hal almıştır. Bu önermede de %63 gibi büyük bir katılıyorum cevabının verilmesinin sebebi budur. Bu araştırma bulguları ile Öztürk'ün(1994:126) bulguları benzerlik göstermektedir. Öztürk'ün bulgularında öğrencilerin önerileri alınarak üniversiteye girişte sınavın olmadığı, bunun için yetenekleri doğrultusunda öğrencilerin ilkokuldan sonra mesleğe yönlendirildiği ve okudukları okullarda verilen eğitimin ve olanakların iyileştirildiği bir eğitim sistemi istediği vurgulanmıştır. TED'in (2005:281) bulgularında ise yükseköğretime hazırlık eğitiminin sadece lise son sınıfa

ait bir olgu olmaktan çıkıp, ilköğretimin birinci sınıfından üniversiteye girişten ümidin kesildiği döneme kadar devam eden bir süreç haline geldiği değerlendirilmesi eğitim sistemimizin sadece üniversite sınav odaklı değil bütüncül bir yaklaşımda olması isteğini desteklemektedir.

Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşleri ile cinsiyet arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İfadeler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	Sig
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	Kız	775	2,71	,550	,391	,314
		Erkek	1095	2,70	,574		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır	Kız	775	2,17	,784	4,147	,000*
		Erkek	1095	2,13	,811		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	Kız	775	2,42	,728	2,872	,005*
		Erkek	1095	2,32	,777		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	Kız	775	2,54	,675	2,339	,000*
		Erkek	1095	2,46	,735		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	Kız	775	2,14	,814	-1,06	,332
		Erkek	1095	2,18	,792		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	Kız	775	1,99	,827	,547	,547
		Erkek	1095	1,98	,932		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	Kız	775	2,56	,681	3,869	,000*
		Erkek	1095	2,43	,770		
Eğitim Bilinci Etmeni Genel		Kız	775	2,36	,353	2,76	,011*
		Erkek	1095	2,31	,389		

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 12’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin cinsiyete göre öğrenci görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde; 1 ve 11. ifadelerde kız öğrencilerin görüşlerinin ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek, 13. İfadede ise erkek

öğrencilerin görüşlerinin ortalamalarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, bunun ise anlamlı olmadığı ($p>0.05$) görülmüştür.

Ancak 5, 7, 10 ve 14. ifadelerde eğitim bilinci etmenine ilişkin cinsiyete göre öğrenci görüşlerinin ortalamalarında anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Bu bulgular ve bulgulara ait yorumlar maddelerin sırasına göre aşağıda verilmiştir.

“Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.” ifadesinde cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2,17) ve erkek öğrenciler (2,13) ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu kız öğrencilerin ortaöğretimde bulamadıkları nitelikli eğitimi özel dershanelerde aradıklarını, ancak bunu da özel dershaneler üniversiteye giriş odaklı hizmet verdiği için bulamadıkları anlamına gelebilir.

“Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.” ifadesinde cinsiyete göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2,42) ve erkek öğrenciler (2,32) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bunun nedeni ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ortaöğretimdeki eğitimi daha nitelikli bulması olabilir. Bu bulgularla Cenk’in (2005:47) bulguları birbirine benzer durumdadır. Cenk’in bulgularında kız öğrenciler erkeklere göre okullarda verilen eğitimin, üniversite sınavını kazandıracak kadar yeterli olduğunu düşünmüyorum ifadesine daha yüksek oranda katılıyorum demişlerdir.

Eğitim bilinci etmenine ilişkin cinsiyete göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0.005$) saptanan diğer bir ifade ise, *“Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.”* ifadesidir. Kız öğrencilerin (2,54) ve erkek öğrenciler (2,46) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum kız öğrencilerin dershaneye

üniversiteye giriş başarısı odaklı olarak gittiğini özel dershanelerin sunduğu eğitim faaliyetlerine yani kişilik gelişimine katkıda bulunacak sosyal etkinliklere fazla katılmadığını göstermektedir. Bu bulgulara Cenk'in (2005:47) bulguları benzerlik göstermektedir. Cenk'in bulgularında dershanede pratik bilgiler veriliyor ifadesine kız öğrenciler daha yüksek oranda katılıyorum demiştir.

“Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.” ifadesinde cinsiyete göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2,56) ve erkek öğrenciler (2,43) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Burada kız öğrenciler üniversiteyi kazanmak için özel dershaneye gitmek istiyor ancak Diyarbakır örneğinde kızların okullaşma oranı düşük olduğundan özel dershaneye gönderilme oranı da düşüktür. İşte bu nedenle kız öğrenciler üniversiteye özel dershaneye gitmeden de gidebilecekleri bir eğitim sistemi istemektedirler.

Eğitim bilinci etmeni geneline ilişkin öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre ortalamaları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin ortalaması (2,36) *Katılıyorum*, erkek öğrencilerin ortalaması ise (2,31) *Kısmen Katılıyorum* düzeyindedir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre eğitim bilincine ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda kız öğrencilerin özel dershaneye gitme ve yüksek öğretim okuma şansı daha az olduğu için üniversiteyi kazanma adına dershaneye giderek ÖSS'yi kazanmak istemeleri önemli bir etkidir. Şirin'in (1998:115) bulgularında erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda özel dershanelerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde etkili olduğu yönünde görüşleri saptanmıştır. Şirin'in bulguları bu araştırmanın bulgularından farklı çıkmıştır bu farklılık da Şirin'in araştırmasında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre biraz daha yüksek oranda özel dershaneleri tercih etmesinden kaynaklı olabilir.

Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin programa göre öğrenci görüşleri ile öğrencilerin programları arasındaki ilişki düzeyleri tek yönlü (One-Way) varyans analizi ile istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İfadeler	Program	N	\bar{X}	Ss	f	Sig
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	Sayısal	612	2,73	,539	1,188	,305
		Sözel	466	2,71	,557		
		Eşit Ağırlık	792	2,69	,587		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır	Sayısal	612	2,14	,797	,083	,920
		Sözel	466	2,15	,828		
		Eşit Ağırlık	792	2,15	,787		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	Sayısal	612	2,36	,737	1,264	,283
		Sözel	466	2,40	,736		
		Eşit Ağırlık	792	2,33	,777		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	Sayısal	612	2,44	,711	2,339	,097
		Sözel	466	2,50	,692		
		Eşit Ağırlık	792	2,47	,721		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	Sayısal	612	2,15	,788	,073	,930
		Sözel	466	2,16	,811		
		Eşit Ağırlık	792	2,16	,807		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	Sayısal	612	1,92	,839	2,700	,067
		Sözel	466	2,02	,815		
		Eşit Ağırlık	792	2,01	,829		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	Sayısal	612	2,55	,679	4,043	,018*
		Sözel	466	2,42	,786		
		Eşit Ağırlık	792	2,47	,750		
Eğitim Bilinci Etmeni		Sayısal	612	2,32	,362	,495	,610
		Sözel	466	2,34	,389		
		Eşit Ağırlık	792	2,32	,377		

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 13'te yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin programa göre öğrenci görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde; 1, 5, 7, 10, 11 ve 13. ifadelerde sayısal, sözel ve eşit ağırlık programlarına göre birbirine yakın ortalamalarda katılma düzeylerinde oldukları, bunun ise anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0,05$) görülmüştür.

Ancak 14. madde olan “*Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.*” ifadesinde programa göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sayısal (2,55) program öğrencilerinin ortalaması, sözel (2,42) program öğrencilerinin ortalaması ve eşit ağırlık (2,47) program öğrencilerinin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Sayısal program öğrencilerinin sözel program öğrencilerine göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu da sayısal öğrencilerinin üniversite girişte daha yüksek puanlar almak zorunda olmaları onları giriş sınavı olmadan üniversiteye gidebilecekleri daha bütüncül bir eğitim sistemi istemelerine yol açmıştır.

Eğitim bilinci etmenine geneline ilişkin öğrenci görüşleri programa göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmamıştır. Sayısal (2,32) program öğrencilerinin ortalaması ve eşit ağırlık (2,32) program öğrencilerinin ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyinde iken sözel (2,34) program öğrencilerinin ortalaması ise *Katılıyorum* düzeyindedir. Sözel program öğrencilerinin sayısal ve eşit ağırlık program öğrencilerine göre eğitim bilinci etmenine ilişkin görüşlerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Sözel programdaki öğrencilerin daha yüksek oranda katılıyorum demesi sözel bölüm öğrencilerinin kendini sözel derslerde daha rahat ifade etmesi derse katılımı getirdiği ve bu nedenle dersanelerde verilen eğitimi nitelikli bulmalarından kaynaklanabilir. Bu bulguları Cenk’in (2005:59) bulgularında da özel dersanelere gitme nedenleri bakımından sözel program öğrencilerinin okullarında kendilerini ifade edemedikleri, özel dershanede kendini daha iyi ifade edebildiği için özel dersanelerde verilen eğitimi daha nitelikli bulduğu yönünde sonuçlara varılmıştır.

Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşleri ile ikametgâh arasındaki ilişki düzeyleri tek yönlü (One-Way) varyans analizi ile istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Bilinci Etmenine İlişkin İfadeler	İkametgah	N	\bar{X}	Ss	f	Sig
1	Özel dershanecilik eğitim kurumlarının sayısını arttırmış olmakla beraber niteliğin düşmesine eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.	Sur	275	2,73	,567	,781	,538
		Bağlar	619	2,71	,577		
		Yenişehir	437	2,69	,565		
		Kayıpınar	528	2,71	,544		
		Diğer	11	2,45	,688		
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır	Sur	275	2,23	,784	,987	,413
		Bağlar	619	2,15	,795		
		Yenişehir	437	2,11	,809		
		Kayıpınar	528	2,13	,806		
		Diğer	11	2,09	,831		
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.	Sur	275	2,33	,762	2,539	,038*
		Bağlar	619	2,38	,757		
		Yenişehir	437	2,27	,776		
		Kayıpınar	528	2,41	,738		
		Diğer	11	2,64	,809		
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.	Sur	275	2,36	,771	3,952	,003*
		Bağlar	619	2,53	,695		
		Yenişehir	437	2,47	,740		
		Kayıpınar	528	2,55	,665		
		Diğer	11	2,64	,674		
11	Özel dershaneler nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.	Sur	275	2,20	,772	,358	,839
		Bağlar	619	2,17	,807		
		Yenişehir	437	2,14	,818		
		Kayıpınar	528	2,14	,796		
		Diğer	11	2,09	,831		
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.	Sur	275	2,01	,828	,898	,464
		Bağlar	619	2,01	,832		
		Yenişehir	437	1,92	,923		
		Kayıpınar	528	1,98	,828		
		Diğer	11	2,09	1,044		
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.	Sur	275	2,45	,764	3,912	,004*
		Bağlar	619	2,41	,782		
		Yenişehir	437	2,50	,725		
		Kayıpınar	528	2,57	,672		
		Diğer	11	2,80	,405		
Eğitim Bilinci Etmeni Geneli		Sur	275	2,32	,394	1,289	,272
		Bağlar	619	2,33	,381		
		Yenişehir	437	2,30	,383		
		Kayıpınar	528	2,35	,349		
		Diğer	11	2,40	,403		

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 14'te yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin ikametgaha göre öğrenci görüşlerinin

ortalamları incelendiğinde; 1, 5, 11 ve 13. ifadelerde Sur, Bağlar, Yenişehir, Kayapınar ve Diğer İlçelerde ikamet edenlere göre birbirine yakın ortalamalarda katılma düzeylerinin oldukları, bunun ise anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$) görülmüştür.

Ancak 7, 10 ve 14. ifadelerde eğitim bilinci etmenine ilişkin ikametgâha göre öğrenci görüşlerinin ortalamalarında anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Bu bulgular ve bulgulara ait yorumlar maddelerin sırasına göre aşağıda verilmiştir.

“*Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.*” ifadesine ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Bağlar ilçesinde (2,38) Kayapınar ilçesinde (2,41) ve Diğer ilçelerde (2,64) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katlıyorum* düzeyinde iken Yenişehir ilçesinde (2,27) ve Sur ilçesinde (2,33) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Kısmen Katlıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet eden öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Diyarbakır merkezi dışından gelen öğrenciler buldukları yerdeki ortaöğretim kurumlarının eğitimini yeterli bulmayıp merkezdeki özel dershanelerin daha nitelikli eğitim verdiğini düşünüyorlar ve bu nedenle de daha iyi bir eğitim almak adına Diyarbakır il merkezine geli. Bu bulgular ile Duru'nun (2007:55) oturduğu semtte ve ilçede dersane bulunmasına rağmen daha iyi eğitim verdiğini düşündüğü için öğrencilerin merkezdeki bir başka özel dershaneye gittiği yönündeki bulguları benzerlik göstermektedir.

“*Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.*” ifadesine ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sur ilçesinde (2,36), Bağlar ilçesinde (2,53), Yenişehir ilçesinde (2,27), Kayapınar ilçesinde (2,55) ve Diğer ilçelerde (2,64) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katlıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet eden öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Bunun nedeni ise Diyarbakır merkezi dışında diğer ilçelerden gelen öğrencilerin dersane saatleri dışında sosyal faaliyetlere katılma

imkânı olmamasıdır. Dershanede sadece sınava hazırlık faaliyetlerine katılmaları bu öğrencilerde kişilik gelişimlerine katkısı olmadığı bilgi birikimini arttırdığı görüşüne yol açmaktadır.

“*Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığını aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.*” ifadesine ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sur ilçesinde (2,45), Bağlar ilçesinde (2,41), Yenışehir ilçesinde (2,50), Kayapınar ilçesinde (2,57) ve Diğer ilçelerde (2,80) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenışehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet eden öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Diyarbakır merkezi dışında oturan öğrenciler üniversite sınavını kazanabilmek için buldukları ilçede bir ortaöğretim kurumuna gitmekte özel dersane için Diyarbakır merkeze gelmektedirler. Bu durum onlar için hem zaman hem de maddi açıdan zorlamaktadır. İşte bu nedenle diğer ilçelerden gelen öğrenciler üniversiteye özel dershaneye gitmeden de gidebilecekleri bir eğitim sistemi istemektedirler.

Eğitim bilinci etmenine geneline ilişkin ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmamıştır. Sur ilçesinde (2,32) Bağlar ilçesinde (2,33) ve Yenışehir ilçesinde (2,30) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyinde iken Kayapınar ilçesinde (2,35) ve Diğer ilçelerde (2,40) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenışehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet edenlere göre daha yüksek düzeyde katılım göstermişlerdir. Bu bulguyla diğer ilçelerden gelen öğrencilerin Diyarbakır il merkezindeki özel dershanelerin verdiği yükseköğretime hazırlık eğitimini yönünde özel dershanecilik olgusunun eğitim bilinci etmeniyle beslediği görüşündedir.

2.3. Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Görüşler

İkinci alt amacımız olan “Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dershanelere giden öğrencilerin, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin

görüşleri nelerdir? Eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşleri onların cinsiyetlerine, programlarına ve ikametgâhlarına göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna bu bölümde cevap aranmıştır. Öğrencilere uygulanan ölçme aracı neticesinde elde edilen sonuçlar tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Genel Öğrenci Görüşleri

Sıra	Eğitim Teknolojisi etmenine İlişkin İfadeler	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor	Ortalama	Standart Sapma
		N %	N %	N %		
2	Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	172 74,4	306 16,4	1392 9,2	2,65	,641
3	Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	731 29,2	593 31,7	546 39,1	2,10	,821
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	1070 57,2	499 26,7	301 16,1	2,41	,751
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.	1316 70,4	374 20,0	180 9,6	2,61	,657
8	Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	1128 60,3	493 26,4	249 13,3	2,47	,718
9	Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikle taşımaktadır.	948 50,7	585 31,3	337 18,0	2,33	,762
12	Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	767 41,0	609 32,6	494 26,4	2,15	,808

Tablo 15’da sunulan bulgular doğrultusunda her bir maddeye göre yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Ölçme aracının 2. maddesi olan “Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.” ifadesine öğrencilerin %74,24’ü *Katılıyorum*, %16,4’ü *Kısmen katılıyorum* ve %9,2’si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,65 ortalama ile katılıyorum ifadesi öğrencilerin özel dershanelere olan ilgisinin okullarda yeterli eğitim verilmediğini düşünmeleri sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Yine görüşler incelendiğinde “Kısmen Katılıyorum” önermesinin de %30,8 olması öğrencilerin bu önerme hakkında tereddütte olduğu ve kararsız kaldıklarını da göstermektedir. Bu bulguları Şirin’in (1998:96) ve Öztürk’ün (1994:111) bulguları desteklemektedir. Hem Şirin’in hem de Öztürk’ün bulgularında öğrencilerin özel dershane gitmelerinin sebepleri arasında okullardaki eğitimin sınavı kazanmak için yeterli olmadığı ve okulda öğrendiklerini tekrar etmek için sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ölçme aracının 3. maddesi olan “*Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.*” ifadesine öğrencilerin %39,1’i *Katılıyorum*, %31,7’si *Kısmen katılıyorum* ve %29,2’si de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,10 ortalama ile kısmen katılıyorum görüşü ile öğrencilerin cevaplarının birbirine yakın olması birçoğunun nitelikli eğitimin yanında dershaneler arası rekabet nedeniyle sundukları cazip (indirim, ücretsiz ders, özel ders, servis... v.b.) olanakların da payının olduğunu göstermektedir. Kendileri kadar aileleri açısından da olanakların önemli olduğu düşünülebilir. Bu araştırma bulgularını Öztürk’ün (1994.111) yaptığı araştırma bulguları desteklemektedir. Öztürk’ün araştırmasında öğrencilerin dershaneye gitmelerinde %75 gibi yüksek oranda dershanenin isminin etkili olduğu sonucu çıkması özel dershanelerin sunduğu olanaklarla diğer dershanelere göre fark yarattığı ve tercih edilme sebebi olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca Duru’nun (2007,70) bulgularında dershanelerin sunduğu bina, tesis, yayınlar, servis gibi olanakların öğrencilerin dershane seçiminde etkili olduğu sonucuna ulaşması, bu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Ölçme aracının 4. maddesi olan “*Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.*” ifadesine öğrencilerin %57,2’si *Katılıyorum*, %26,7’si *Kısmen katılıyorum* ve %16,

1’i de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin geneli 2,41 ortalama ile katılıyorum demiştir. Dershaneçilik olgusunun gelişimi ile birlikte devlet okullarının yeterli eğitim veremediğini düşünen öğrenci sayısındaki artış bu madde ile de desteklemektedir. Özellikle Diyarbakır örneğinde devlet okullarında öğrenci sayılarının çok fazla oluşu öğrencilerin bu ifadeye katılıyorum şeklinde görüş bildirmesinde etken olmuştur. Görüldüğü gibi öğrencilerin %57,2 gibi büyük bir oranı dershanelerde, okullardaki eğitimden daha nitelikli eğitim aldıklarına inanmaktadır. Bu bulgular ile TED’in (2005:281) ve Şahin’in (2002:105) bulguları benzerlik göstermektedir. TED’in araştırmasında öğrencilerin okuldaki eğitimle dershane eğitimini karşılaştırmaları istenmiş ve dershanedeki eğitimin her bakımdan daha kaliteli olduğu sonucuna varılması bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Yine Şahin’in bulgularında da okullarda öğrenci sayılarının ve teknik donanımın yetersizliğinden dolayı seviye gruplarının oluşturulmaması dershaneye olan ihtiyacı zorunlu hale getirmiştir sonucuna ulaşılmıştır. Duman ve Avcı’nın (1990:69) bulgularındaki öğrencilerin devam ettikleri dershaneleri yeterli bulmaları sonucuyla araştırma bulgularını dolaylı da olsa desteklemektedir.

Ölçme aracının 6. maddesi olan “*Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır.*” ifadesine öğrencilerin %70, 4’ü *Katılıyorum*, %20’si *Kısmen katılıyorum* ve %9, 6’sı da *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu 2,61 ortalama ile bu maddeye katılıyorum demiştir. Yine yüksek oranda katılıyorum cevabından yola çıkarak, yoğunluklu olarak üniversite giriş sınavına hazırlamak amacıyla kurulan dershanelerin amacı doğrultusunda başarıyla çalışması sonucu öğrencilerin dershanelere ilgisinin arttığı söylenebilir. Şirin’in (1998:96) ve Cenk’in (2005:43) araştırmaları sonucunda elde ettikleri öğrencilerin özel dershaneye gitmelerindeki en önemli sebepler olarak sınav tekniğini öğrenmek ve sınavı kazanmak için olduğu bulguları araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Ölçme aracının 8. maddesi olan “*Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.*” ifadesine öğrencilerin %60, 3’ü *Katılıyorum*, %26, 4’ü *Kısmen katılıyorum* ve %13, 3’ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,47 ortalama

ile öğrenciler katılıyorum görüşünü bildirmiştir. Özel dersanelere olan yüksek ilginin yoğunluklu olarak üniversiteye giriş sınavı olduğu bilinmektedir. Bunun yanında dershaneye gitmek kesinlikle üniversiteyi kazanmak manasına gelmemektedir. Bu önermede de görüldüğü gibi öğrencilerin yarıya yakın bir kısmı bu durumun farkındadır. Bu bulgular Taşkın ve Büyük'ün yaptığı ve Öztürk'ün yaptığı araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Taşkın ve Büyük'ün (2002:216,222) bulgularında öğrencilerin özel dersanelerin eğitim kalitesinin ve üniversiteye kazandırma oranını yüksek buldukları, Öztürk'ün (1994:122) araştırma bulgularında da özel dersanelerin en önemli fonksiyonunun tercih edebilecekleri üniversite ve programı kazandırma olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Ölçme aracının 9. maddesi olan “*Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikle taşımaktadır.*” ifadesine öğrencilerin %50, 7'si *Katılıyorum*, %31, 3'ü *Kısmen katılıyorum* ve %18'i de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin geneli 2,33 ortalama ile bu maddeye kısmen katılıyorum demiştir. Dershanecilik öğrencileri belli bir sınava hazırlamayı amaç edindiğinden rekabet ve sınav kaygısını pekiştirici olmasına normal gözü ile bakılabilir. Öğrenciler dershaneye de gittiğim halde sınavı ya kazanamazsam düşüncesiyle sınav kaygısı yaşamaktadırlar. Bu bulgularla Tekbaş'ın lise öğrencilerinde dershaneye gitmek sınav kaygısını arttırıcı bir etken olarak ortaya çıkmamıştır bulgusu farklıdır. Bu durum lise öğrencilerinin içinde bulunduğu koşulları ve ailesinin ekonomik olanaklarını kabullenip sınava ona göre hazırlandığını göstermektedir (Tekbaş,2009:81).

Ölçme aracının 12. maddesi olan “*Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.*” ifadesine öğrencilerin %41'i *Katılıyorum*, %32, 6'sı *Kısmen katılıyorum* ve %26, 4'ü de *Katılmıyorum* şeklinde görüş bildirmiştir. 2,15 ortalama ile kısmen katılıyorum görüşü bu maddede belirtilmiştir. Burada katılıyorum önermesinin daha fazla ilgi görmesinin nedeni özel dersanelerde var olan danışman öğretmen uygulamasının öğrencileri etkileyebilmiş olmasındandır. Görülüyor ki rehber öğretmenlerin varlığı öğrencilerin dershaneye yönelişinde önemli bir etkidir. Ancak kısmen katılıyorum ortalaması da bazı dersanelerin rehberlik hizmetlerini alan uzmanı olmayan

elemanlarla çok etkili bir şekilde yürütemediğini de göstermektedir. Şirin'in (1998:102) bulgularında öğrencilerin büyük çoğunluğu rehberlik hizmetlerinden düzenli bir biçimde yararlandıklarını ancak bir kısmı da rehberlik servislerinde görevli uzmanların yetersiz olduğu yönünde görüşlere ulaşılmıştır. Ayrıca Öztürk'ün (1994:120) ulaştığı rehberlik hizmetlerini yetersiz buluyorum sonucu bu bulguları desteklemektedir.

Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşleri ile cinsiyet arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Cinsiyete Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra	İfade	Kız		Erkek		t	Sig.
		X	ss	X	ss		
2	Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	2,73	,560	2,60	,689	4,147	,000*
3	Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	2,12	,813	2,08	,926	1,048	,695
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	2,39	,738	2,43	,760	-1,106	,280
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır.	2,63	,624	2,59	,678	1,516	,001*
8	Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	2,52	,691	2,43	,735	2,600	,001*
9	Özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikle taşımaktadır.	2,38	,743	2,29	,773	2,763	,177
12	Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	2,20	,801	2,11	,812	2,259	,677
Eğitim Teknolojisi Etmeni Geneli		2,42	,357	2,36	,420	3,420	,000*

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 16’da yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin cinsiyete göre öğrenci görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde; 3, 9 ve 12. ifadelerde kız öğrencilerin görüşlerinin ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek, 4. ifadeye ise erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalamalarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, bunun ise anlamlı olmadığı ($p>0.05$) görülmüştür.

Ancak 2, 6 ve 12. ifadelerde eğitim teknolojisi etmenine ilişkin cinsiyete göre öğrenci görüşlerinin ortalamalarında anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Bu bulgular ve bulgulara ait yorumlar maddelerin sırasına göre aşağıda verilmiştir.

“Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.” ifadesinde cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2.73) ve erkek öğrenciler (2,60) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu kız öğrencilerin ortaöğretimde bulamadıkları nitelikli eğitimi özel dershanelerde aradıklarını, ancak bunu da özel dershaneler üniversiteye giriş odaklı hizmet verdiği için bulamadıkları anlamına gelebilir.

“Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır.” ifadesine cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2.63) ve erkek öğrenciler (2,59) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu kızların daha başarılı olduğunu ve üniversiteye girişe daha fazla önem verdiğini gösterir. Cenk’in (2005:47) bulguları bu bulguları desteklemektedir. Cenk’in araştırmasında kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda özel dershaneye gitmenin üniversite sınavını kazanmama yardım ettiği için özel dershaneye gittikleri sonucuna ulaşılmıştır.

“Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.” ifadesinde cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Kız öğrencilerin (2.52) ve erkek

öğrenciler (2,43) ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Okullaşma oranı düşük olan kız öğrenciler daha fazla okuyabilmek ve bir üniversiteyi kazanmak adına yüksek öğretime girişte daha fazla güvence veren özel dersanelere yöneldiğini göstermektedir. Bu bulgularla Cenk'in (2005:47) bulguları benzerdir. Cenk'in bulgularında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda dershaneye gitmeden üniversite sınavını kazanamayacağı düşündüğünden dolayı özel dershaneye gittikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim teknolojisi etmeni geneline ilişkin öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre ortalamaları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin ortalaması (2,42) *Katılıyorum* ve erkek öğrencilerin ortalaması da (2,31) *Kısmen Katılıyorum* düzeyindedir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre eğitim bilincine ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumda kız öğrencilerin özel dershaneye gitme ve yüksek öğretim okuma şansı daha az olduğu için üniversiteyi kazanma adına dershaneye giderek ÖSS'yi kazanmak istemeleri önemli bir etkidir. Şirin'in (1998:115) bulgularında erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda özel dershanelerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde etkili olduğu yönünde görüşleri saptanmıştır. Şirin'in bulguları bu araştırmanın bulgularından farklı çıkmıştır bu farklılık da Şirin'in araştırmasında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre biraz daha yüksek oranda özel dershaneleri tercih etmesinden kaynaklı olabilir.

Eğitim teknolojisi etmenine ilişkin genel öğrenci görüşlerine bakıldığında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($p < 0,05$). Kız öğrencilerin ortalaması (2,42) *Katılıyorum* ve erkek öğrencilerin (2,36) ortalaması da *Katılıyorum* düzeyindedir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre eğitim bilincine ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Yine burada da kız öğrencilerin özel dershaneye gitme ve yüksek öğretim okuma şansı daha az olduğu için üniversiteyi kazanma adına dershaneye giderek ÖSS'yi kazanmak istemeleri önemli bir etkidir.

Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin programa göre öğrenci görüşleri ile öğrencilerin programları arasındaki ilişki düzeyleri tek yönlü (One-Way) varyans analizi ile istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Programa Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin İfadeler	Program	N	\bar{X}	Ss	f	Sig
2	Öğrencinin özel dershanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	Sayısal	612	2,64	,630	2,642	,071
		Sözel	466	2,71	,590		
		Eşit Ağırlık	792	2,63	,676		
3	Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	Sayısal	612	2,08	,824	,412	,662
		Sözel	466	2,10	,813		
		Eşit Ağırlık	792	2,11	,824		
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	Sayısal	612	2,33	,758	5,338	,005*
		Sözel	466	2,45	,744		
		Eşit Ağırlık	792	2,45	,746		
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi arttırmıştır.	Sayısal	612	2,59	,657	,342	,711
		Sözel	466	2,62	,655		
		Eşit Ağırlık	792	2,61	,657		
8	Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	Sayısal	612	2,44	,723	,747	,474
		Sözel	466	2,50	,713		
		Eşit Ağırlık	792	2,47	,718		
9	Özel dershanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikle taşımaktadır.	Sayısal	612	2,36	,730	2,034	,131
		Sözel	466	2,27	,784		
		Eşit Ağırlık	792	2,33	,772		
12	Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	Sayısal	612	2,09	,797	2,158	,116
		Sözel	466	2,19	,811		
		Eşit Ağırlık	792	2,16	,814		
Eğitim Teknolojisi Etmeni		Sayısal	612	2,36	,389	1,875	,154
		Sözel	466	2,40	,399		
		Eşit Ağırlık	792	2,39	,399		

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 17’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin programa göre öğrenci görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde 2, 3, 6, 8, 9 ve 12. ifadelerde sayısal, sözel ve eşit ağırlık programlarına göre birbirine yakın ortalamalarda katılma düzeylerinde oldukları, bunun ise anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) görülmüştür.

Ancak 4. madde olan “Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.” ifadesinde programa göre

öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sayısal (2,33) program öğrencilerinin ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyindeyken, sözel (2,45) ve eşit ağırlık (2,45) program öğrencilerinin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Buna göre sayısal program öğrencilerinin sözel ve eşit ağırlık program öğrencilerinin ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu da Türkiye ve Diyarbakır örneğinde sözel ve eşit ağırlık programlarında öğrencilere özel dersanelerde daha nitelikli eğitim hizmeti sunulduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim teknolojisi etmenine geneline ilişkin programa göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmamıştır. Sayısal (2,36), sözel (2,40) ve eşit ağırlık (2,39) program öğrencilerinin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Sözel program öğrencilerinin sayısal ve eşit ağırlık program öğrencilerine göre eğitim teknolojisi etmenine ilişkin görüşlerinin ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgular doğrultusunda programa göre öğrenciler yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunun eğitim teknolojisi etmeni yönünden de beslendiğini düşündüğünü söyleyebiliriz.

Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşleri ile ikametgâh arasındaki ilişki düzeyleri tek yönlü (One-Way) varyans analizi ile istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenine ilişkin ikametgâha göre öğrenci görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde; 2, 3, 4, 8 ve 9. ifadelerde Sur, Bağlar, Yenişehir, Kayapınar ve Diğer İlçelerde ikamet edenlere göre birbirine yakın ortalamalarda katılma düzeylerinin oldukları, bunun ise anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$) görülmüştür.

Ancak. 6 ve 12. ifadelerde eğitim bilinci etmenine ilişkin ikametgâha göre öğrenci görüşlerinin ortalamalarında anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Bu bulgular ve bulgulara ait yorumlar maddelerin sırasına göre aşağıda verilmiştir.

Tablo 18: Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin İkametgâha Göre Öğrenci Görüşleri

Sıra No	Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin İfadeler	İkametgah	N	\bar{X}	Ss	f	Sig
2	Öğrencinin özel dersanelere olan ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.	Sur	275	2,62	,653	,961	,428
		Bağlar	619	2,66	,641		
		Yenişehir	437	2,63	,660		
		Kayıpınar	528	2,69	,615		
		Diğer	11	2,45	,820		
3	Özel dersanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dersanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.	Sur	275	2,02	,841	1,098	,356
		Bağlar	619	2,11	,818		
		Yenişehir	437	2,09	,804		
		Kayıpınar	528	2,13	,827		
		Diğer	11	2,36	,809		
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde dersaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.	Sur	275	2,34	,764	,925	,449
		Bağlar	619	2,43	,765		
		Yenişehir	437	2,39	,770		
		Kayıpınar	528	2,44	,713		
		Diğer	11	2,45	,688		
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.	Sur	275	2,51	,696	2,655	,031*
		Bağlar	619	2,60	,672		
		Yenişehir	437	2,62	,658		
		Kayıpınar	528	2,65	,616		
		Diğer	11	2,91	,302		
8	Özel dersanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı göreceli güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini arttırmaktadır.	Sur	275	2,40	,725	1,245	,290
		Bağlar	619	2,48	,738		
		Yenişehir	437	2,45	,720		
		Kayıpınar	528	2,51	,691		
		Diğer	11	2,64	,505		
9	Özel dersanelerin eğitim anlayışı okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikle taşımaktadır.	Sur	275	2,29	,770	1,921	,104
		Bağlar	619	2,31	,775		
		Yenişehir	437	2,30	,768		
		Kayıpınar	528	2,39	,739		
		Diğer	11	2,64	,505		
12	Özel dersanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.	Sur	275	2,01	,806	3,712	,005*
		Bağlar	619	2,18	,796		
		Yenişehir	437	2,11	,836		
		Kayıpınar	528	2,21	,796		
		Diğer	11	1,82	,751		
Eğitim Teknolojisi Etmeni Geneli		Sur	275	2,31	,406	4,276	,002*
		Bağlar	619	2,39	,406		
		Yenişehir	437	2,36	,403		
		Kayıpınar	528	2,42	,368		
		Diğer	11	2,46	,344		

*: $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dersanelere ilgiyi arttırmıştır.” ifadesinde ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p < 0,05$) saptanmıştır. Sur ilçesinde (2,51), Bağlar

ilçesinde (2,60), Yenişehir ilçesinde (2,62), Kayapınar ilçesinde (2,65) ve Diğer ilçelerde (2,91) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet eden öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulguda Diyarbakır merkezi dışında oturan öğrenciler özel dershanelere üniversiteyi kazanmak amacıyla geldiğini ve özel dershanelerin de başarı odaklı ölçme anlayışının etkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ile Duru'nun (2007:55) oturduğu semtte ve ilçede dersane bulunmasına rağmen daha iyi eğitim verdiğini düşündüğü için öğrencilerin merkezdeki bir başka özel dershaneye gittiği yönündeki bulguları benzerlik göstermektedir.

“Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir ifadesinde ikametgâha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sur ilçesinde (2,01), Bağlar ilçesinde (2,18), Yenişehir ilçesinde (2,11), Kayapınar ilçesinde (2,21) ve Diğer ilçelerde (1,82) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyindedir. Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin Sur, Bağlar, Yenişehir ve Kayapınar ilçelerinde ikamet eden öğrencilere göre bu ifadeye ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha düşük olduğu söylenebilir. Bu durum diğer ilçelerden gelen öğrencilerin özel dershanelerdeki rehberlik hizmetlerinden yeterince faydalanamadığını göstermektedir.

Eğitim teknolojisi etmenine ilişkin genel görüşlere bakıldığında ikametgâha göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Sur İlçesinden gelen öğrenciler diğer ilçelere göre 2,31 ile daha düşük bir oranda kısmen katılıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum Sur ilçesinden gelen öğrencilerin eğitim teknolojisi etmenleri kaynaklı değil eğitim bilinci etmenleri doğrultusunda dershanelere yöneldiklerini göstermektedir. Diğer ilçelerden gelen öğrencilerin özel dershanelerin sunduğu olanakları da göz önünde bulundurdıklarını söyleyebiliriz.

Eğitim teknolojisi etmenine geneline ilişkin ikametgaha göre öğrenci görüşlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) saptanmıştır. Sur ilçesinde (2,31) ikamet eden öğrencilerin görüşlerinin ortalaması *Kısmen Katılıyorum* düzeyinde iken, Bağlar ilçesinde (2,18), Yenişehir ilçesinde (2,11), Kayapınar ilçesinde (2,21) ve Diğer

ilçelerde (1,82) ikamet eden öğrencilerin ortalaması *Katılıyorum* düzeyindedir. Sur ilçesinde ikamet eden öğrencilerin, Bağlar, Yenişehir Kayapınar ve Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilere göre eğitim teknolojisi etmeni geneline ilişkin görüşlerinin ortalamalarından daha düşük olduğu söylenebilir. Bu bulgu doğrultusunda Sur ilçesinde ikamet eden öğrencilerin Bağlar, Yenişehir Kayapınar ve Diğer ilçelerde ikamet eden öğrencilerin özel dershanelerin sunduğu olanaklardan ziyade verdiği eğitimin niteliğinin daha önemli olduğunu düşündüğünü söyleyebiliriz.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Araştırmanın genel amacı; *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğrenci görüşlerinin Diyarbakır örneğinde betimlemektir. Bu bağlamda araştırmanın birinci bölümünde yükseköğretime hazırlık eğitiminin doğası ve vizyonu, Türkiye’de yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunun özgeçmişi, Türkiye ve Diyarbakır güncelinde yükseköğretime hazırlık eğitimi ve özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenler hakkında kuramsal çözümlenmeye yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğrenci görüşleri doğrultusunda yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin güncel profili çıkartmayı sağlayacak hipotez testine yoğunlaşarak, değerlendirmeler sonucunda konuya ilişkin gerekli çözümlenme ve yorumlamalar yapılmıştır. Bu sayede kavramsal bölümde yer alan ifadelerle, ölçme aracı uygulaması sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak sonuç bölümünde görüş ve öneriler sunulmuştur.*

Eğitim bilinci etmenine ilişkin olarak özel dershanelerin sayısının arttığı, sayının artmasının kaliteyi beraberinde getirmediği daha çok eğitimi ticarileştirdiği sonucuna varılmıştır. Özel öğretim sektöründe özel dershanecilik kar getiren kurumlar olarak görülmüşlerdir. Özellikle yükseköğretime hazırlık eğitiminde ise daha da önemli bir rant kapısı durumuna gelmiştir. Bu durumu Diyarbakır genelinde açılan ve kapanan özel dersane sayılarının sürekli değişmesi ile de gözlemleyebiliriz.

Özel dershanelerin eğitim anlayışının yükseköğretime hazırlık eğitiminde kişilik gelişiminden çok bilgi birikimini artırmaya yönelik olduğu sonucu özel dershanelerin sunduğu eğitim hizmetinin doğal bir sonucudur. Öğrencilere sınava yönelik bilgi birikimi verilmesi eğitimden ziyade öğretim olsa gerektir. Öğretim boyutu da insanı geliştirmeye yönelik değil pratik bilgi bağlamında oluşmaktadır. İnsana öğretim yoluyla bilgi aktarımı ve bu yolla koşullama bir kaynakta şöyle değerlendirilmektedir (Akgündüz,2008:2):

Genel olarak her insanın doğuştan getirdiği potansiyeli gerçekleştirme eğilimi, evrimsel bir dürtüdür. Bunun açılımı insanın gelişmeye eğilimli olduğu ancak hangi boyuta nasıl evrileceğine ilişkin bilgiden yoksun olduğudur. O'na toplum tarafından yüklenen ideallerin ve hazır cevapların yani pozitif programlamanın, potansiyeli insan yapan yegâne köprü olacağı varsayım ve pratiğidir. İlginç olan husus, tarih boyu bu anlayışla yürütülen eğitsel hizmetlerin sürekli koşullanmaya dönüşmesi, insana eğitim yoluyla yüklenen ideallerin insanda suçluluk duygusu yaratması, idealize bir kişilik formatına göre kültürlemenin ince bir şiddet olan rekabet duygusunu beslemesi ve insanı nesnel hipnoz ve manipulasyona maruz bırakmasıdır. Sözkonusu tarihsel/ sosyal tablonun işaretlediği gerçek, insanın dışarıdan yüklenecek hiçbir ideal ve hazır cevaba ihtiyacı olmadığı, bilginin kendisi olan bir varlığa bilgi yüklemenin onda şizofreni yarattığı hususudur. Buna göre toplumun öngördüğü normal insan, yani düşüncesi davranışına öncelenen politik/ şizofrenik insanı aşmanın yolu, tamamen içsel yönergeleriyle doğal zekâsı üzerinde gelişen, yetkin insanın çiçeklenmesine ortam oluşturmaktır. Çünkü bir insan kendi saf varlığına inebildiği ölçüde potansiyelini kinetiğe dönüştürmüş ve bütünlenmiş varlık vizyonuna evrimleşmiş olmaktadır.

Özel dersanelerin öğrencilerin ÖSS'ye yönelik tutumlarını da olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Bu durum dersanelerde öğrencilerin yoğun bir şekilde sınava konsantre edilmesi ve sınava yönelik hazırlık çalışmaları yaptırılmasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü artık sistemde pek çok öğrenci derhaneye gitmeden sınavları kazanamayacaklarını düşünmektedirler. Ayrıca dersanelerde verilen rehberlik hizmetleri öğrencilerin ÖSS'ye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Ekici,2005:87).

Ortaöğretimde verilen eğitimi yetersiz bulan öğrenciler özel dersanelere yönelmektedir. Özel derhanede ortaöğretim kurumlarından daha nitelikli eğitim verildiği bu nedenle de özel dersanelere gidilmeden üniversiteye gidilemeyeceği koşulması oluşmuştur. Bu koşullanma doğrultusunda özel derhanecilik olgusu beslenerek büyümüş ve gelişmiştir. Hatta derhanede alınan kaliteli eğitimle başarıya ve mutluluğa ulaşılacağı sloganları yer almaktadır. Ancak insanın yaşam vizyonunda sadece bilgi birikimiyle bunlara ulaşılmaz. Bir kaynakta şöyle ifade edilmiştir (Akgündüz,2008:3):

Öğretisel eğitim yoluyla insanda yetkinlik oluşturma yaklaşımı, insanın dış dünyada tüm deneyimleri bir ömre sığdıramayacağı, yaşam kavgasında üstün gelebilmek için doğanın ve hayatın inceliklerini önceki yaşamışlıklardan hazır olarak yüklenmesi gerektiğine ilişkin yanılmadan beslenir. Sözkonusu yanılısama, kurumsal dış eğitime bağımlılık yaratan önemli bir bilinç ve düşünce blokajıdır. Yaşamak için mutlaka ödünç akıl gerekliliği konusunda yaratılan bu koşullanma, toplum denilen aslında insan varoluşunun aracı konumundaki sosyal varlığın, insanı sömürmesinin ve bireyselliğini ortadan kaldırmasının en etkili negatif dinamiğidir. Ve yine bu sayededir ki insan kendini yaşamaya başlamadan, dıştan giydirilmiş

düşünceler ve ideal kalıplara uyarlanma çabasıyla birnevi açılmadan iade konumuna düşmekte ve ömrünü tamamlamaktadır. Hâlbuki öncelikle yaşam bir ihtiyaç giderme süreci ve koşullarla kavga/ çatışma/ dualistik anlayışla bir hedefe varma/ birşey olma etkinliği değildir. Öte yandan okulların önceki yaşanmışlıklardan derleyerek yüklediği hiçbir bilgiye insanın var olmak için ihtiyacı yoktur. Aksine bu bilgilerden özgürleşmeye ihtiyacı vardır. Etkili yaşam, nesnel dünyayı tanımaktan geçmez. Bilakis kendini tanıma, kendini gerçekleştirme ve aşma yani özgürleşmede ifadesini bulur. Kollektif ve bireysel bilinçaltı, öğrenilmesi gereken değil aşılması gereken engeller yumağıdır. İnsanın yaşam vizyonu, kendini keşfetmek, deneyimlemek ve saf varlık dediğimiz salt kendi olabilmektir. İnsanın varacağı hiçbir ideal, gelecekte ulaşacağı, oluşturacağı hiçbir kalite yoktur. Yaşamın yegane amacı yaşamaktır. Yüklenmiş hedeflerden vazgeçildiğinde, insanın hayal dahi edemeyeceği yüksek bilinç düzeylerine ait hedefler gerçekleşir. Yapay planlardan özgürleşildiğinde, bilincin iç planı işlemeye başlar. Bunun yolu insanın dış öğretimden ve tavsiyelerden özgürleşmesi, kendi iç öğretmenine uyanmasıdır. Yani dürtüsel ve zihinsel yaşamdan sezgisel yaşama sıçramasıdır. Dış öğretmenlerden bağımsızlaşıp, iç rehberin aydınlığında kendi iç planının spontan açılımına göre gizemi keşfetmektir.

Milli eğitim sistemimiz, eğitimin odağı haline gelmiş olan ‘sınav’ olgusunun ortaya çıkardığı başka bir sistemle ikame edilmektedir. Başlangıçta sadece lise son sınıf öğrencileri ile başarısız yeni mezunlara dönük hizmet veren ‘dershane’ olgusu, devasa bir sektöre dönüşmüş; araç, usul ve kurum alternatifleriyle zenginleşerek ilk ve orta öğretim kademelerinin tümünü teslim almış, ikame ettiği sistemi de adeta yeniden şekillendirmeye çalışmıştır (TED,2005:5).

Araştırmada Türk eğitim sisteminin enerji savurganlığına yol açmayacak bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Çünkü öğrenciler yükseköğretime giriş sınavını kazanmak adına okulundan aldığı eğitimin yanında özel dershaneye gitmekte, özel ders almakta ve sınav yönelik olarak ek çalışmalar yapmaktadır. Bu durum hem öğrencileri hem de velileri maddi ve manevi yönde yıpratmaktadır. Sadece öğrenci ve veliler adına değil aynı zamanda eğitim sisteminde sınava yönelik düzenlemelerin devlete de yük getirdiği ortadadır.

Diyarbakır’da kız öğrencilerin ortaöğretimde okullaşma oranı düşük olduğundan yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershaneye gitme oranı da düşüktür. Kız öğrenciler yükseköğretime gidebilmek adına dershanelerin eğitimine erkek öğrencilere göre daha fazla önem verdiği ve özel dershane olmazsa olmaz koşullanmasını daha fazla yaşadıkları görülmektedir.

Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen eğitim teknolojisi etmenlerine ilişkin öğrenci görüşlerinde özel dershanelerin yükseköğretime girişte sağladığı göreceli güvence özel dershanelere rağbeti arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Her yıl kayıt dönemi başlamadan özel dershanelerin reklamlarında kullandıkları “ Bir Yıl Daha Kaybetmek İstemeyenlerin Dershanesi”, “En Çok Kazandıran Dershane” gibi sloganlarla ve üniversiteye yerleştirilen öğrenci isimlerinin dersane önlerinde afişlerde asılması öğrencilere göreceli bir güvence kazandırmaktadır.

Özel dershanelerin özel öğretim kurumu olmalarının sağladığı yararlar ile özel dershaneler az mevcutlu sınıflar, daha iyi donatılmış sınıf ortamı, daha görsel eğitim olanakları ve daha nitelikli bir eğitim öğretim ortamının sunması devlet okullarından farklı olarak öğrenciler ve veliler tarafından da daha nitelikli bir hizmet alındığı itibarı uyandırmaktadır. Hatta veliler ve öğrenciler bu olanakları hazır bulmaktadır. Oysa çoğu devlet okulunun imkanlarının sağlanması için velilerden ücret toplanmaktadır bu da öğrenci ve velileri okuldan koparmaktadır.

Araştırmada “*özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmetleri öğrenci ve velilerin yönelişini destekleyen bir etkidir*” görüşüne verilen cevaplarda kısmen katılıyorum sonucu düşündürücüdür. Özel dershanelerde devlet okullarına göre daha etkili rehberlik hizmeti verdiği düşünülmektedir. Ama kısmen katılım özel dershanelerin rehberlik hizmetlerini etkili kullanmadığını gösterebilir. Bunun nedeni ise özel dershanelerin rehberlik servislerinde alan mezunu olamayan deneyimsiz öğretmenleri rehber öğretmen kadrosunda çalıştırmaları olabilir. Diğer bir yanda da alan mezunlarıyla rehberlik hizmetlerinde de fark yaratmak isteyen özel dershaneler ekstra ücretler karşılığında interaktif rehberlik hizmetleri sunmaktadır. Ancak daha nitelikli rehberlik hizmetleri daha fazla ücret getirdiği için bu özel rehberlik hizmetinden tüm dersane öğrencileri faydalanamamaktadır.

Yüksek öğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlerden eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenlerinin değerlendirilmesi bize dershanecilik olgusunun gelişiminde özel dershanelerin sunduğu eğitim hizmetinin mi ön planda olduğu yoksa eğitimin özelleştirilmesi ile eğitimin hizmet sektörü

olarak teknolojik imkânlardan ve uygulamalardan yararlanılmasının mı ön planda olduğu sonucuna ulaştırır.

Genel sonuçlara göre öğrencilerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik görüşlerinin durumu Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: Eğitim Bilinci ve Eğitim Teknolojisi Etmenine İlişkin Öğrenci Görüşleri

	N	En düşük	En yüksek	X
Eğitim Bilinci Etmeni	1870	1.98	2.71	2.39
Eğitim Teknolojisi Etmeni	1870	2.10	2.65	2.37

Tablo 19’da öğrencilerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşleri ile ilgili istatistik verileri bulunmaktadır. Buna göre eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşlerinin genel ortalaması (2.39) *Katılıyorum* düzeyinde ve eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşlerinin genel ortalaması (2.37) da *Katılıyorum* düzeyindedir. Bu sonuç Diyarbakır örneğinde araştırmaya katılan öğrencilerin yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin görüşlerinin eğitim bilinci alanındakilerin eğitim teknolojisi alanındakilere göre biraz daha yüksek olduğu yönünde değerlendirilebilir. Bu bulgu doğrultusunda yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusu eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenleri ile birlikte beslenmekte ve büyümektedir.

Sonuç

Araştırmanın genel amacı; *yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin, öğrenci görüşlerinin Diyarbakır örneğinde betimlenmesidir*. Bu genel amaca bağlı olarak ulaşılan bütünleştirilmiş eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenine ilişkin ara sonuçları ve tablo referansları şöyle sıralanmıştır.

- ✓ Araştırmada ulaşılan birinci alt sonuç, eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşleri yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanelerin sayısının artmasının niteliğin düşmesine ve eğitimin ticarileşmesine yol açtığı, özel dershanelerin eğitim anlayışının kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yönelik olduğu ve Türk eğitim sisteminin enerji savurganlığına yol açmayacak bütüncül bir bakış açısıyla geliştirilmesi gerektiği yönündedir (Tablo 11). Bu alt sonuca kız öğrencilerin (2,36) ortalaması *Katılıyorum* düzeyinde iken erkek öğrencilerin (2,31) ortalaması kısmen katılıyorum düzeyindedir. Kız öğrencilerin Diyarbakır örneğinde daha fazla okullaşma isteğiyle eğitime önem verdikleri yönünde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Tablo 12). Eğitim bilinci etmenine ilişkin öğrenci görüşlerinde sözel program öğrencileri genelde *Katılıyorum* düzeyinde demiş olsa da programa göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 13). Diğer ilçelerden gelen öğrenciler okullarında aldıkları eğitimi yetersiz bularak bilgilerini artırmaya yönelik olarak büyükşehirdeki özel dershanelere yöneldikleri, ancak bu durum onlarda enerji savurganlığına yol açtığından bunu aşacak bütüncül bir eğitim sistemi istedikleri yönünde ikametgâha göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Tablo14).
- ✓ Araştırmada ulaşılan ikinci alt sonuç, yükseköğretime hazırlık bağlamında yükseköğretime girişte sağladıkları göreceli güvence doğrultusunda öğrencilerin özel dershanelere ilgisinin arttığı ve Türkiye ve Diyarbakır örneğinde özel dershanelerin test tekniği bazında pratik bilgi vermesi, birebir öğrenci takibi ve. daha donanımlı bir yapıda olması yönüyle resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır (Tablo 15). Bu alt sonuca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre 2,42 ortalama ile katılım göstermesiyle kız öğrencilerin özel dershanelerin sunduğu olanaklara da önem verdikleri yönünde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Tablo 16). Eğitim teknolojisi etmenine ilişkin olarak sözel program öğrencileri için sadece özel dershanelerin resmi okullardan daha nitelikli eğitim verdiği yönünde anlamlı farklılık saptanmıştır (Tablo17). Diğer ilçelerden gelen öğrenciler özel dershanelerin sundukları olanaklar doğrultusunda merkez ilçelerde ikamet

edenlere göre 2.46 ile daha yüksek oranda katılımı anlamlı farklılıklar saptanmıştır (Tablo18).

Araştırmanın nihai sonucu; Eğitim bilinci ve eğitim teknolojisi etmenine ilişkin öğrenci görüşleri bağlamında toplumdaki özel dershanecilikle üniversiteye giriş arasında kurulan bağın eğitim sistemimizde bir bilinç uyanışı şeklinde olmadığı, yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershaneler olmazsa olmaz şeklinde kitlesel bir koşullanma olduğudur. Bu doğrultuda da diyebiliriz ki; yükseköğretimde hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusu Türkiye ve Diyarbakır örneğinde hem verdikleri eğitim ve sundukları olanaklar ile birlikte beslenmektedir. Bu sonucu açıklayan bir yaklaşım ise bir kaynakta şöyle belirtilmiştir (Akgündüz;2010):

Bunun açılımı özel dershaneciliğin bilinçaltında nitelik arayışına bir ilame/sahte çözüm olarak toplum tarafından yaratılmış olduğu ama özünde resmi okul sistemi ile arasında nitel değil manidar olmayan niceliksel bir derece farkına sahip olduğudur. Yani özel dershaneler yükseköğretime hazırlık eğitiminde var olan sistem içinde yerini korumaya çalışıyor. Diyarbakır örneğinde ise bu durum ayrı bir özellik taşımayıp ek olarak bir rehabilitasyon ve fırsat eşitliğine destek olan palyatif bir çözüm şeklinde değerlendirilebilir. Diğer bir yandan da özel dershaneler Mehmetçik dershanesi girişimleri, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencileri ücretsiz olarak okutma v eğitimde nite düşüklüğü dengeleyici fonksiyonları ile bir nebze de olsa özel dershanecilik olgusunun sosyal bağlantılar yarttığı yönünde mevcuttur.

Öneriler

Uygulayıcılara Öneriler

- ✓ Türk eğitim sistemi yükseköğretime hazırlık eğitimi boyutunda özel dershaneleri ve ortaöğretim kurumlarını birlikte ele alarak, öğrencilerde enerji kaybı yaratmayacak ve sınav kaygısı oluşturmayacak şekilde insan varoluşuna dayandırılan bir felsefeyle yeniden ele alınıp incelenmelidir.
- ✓ Özel eğitim açısından, özel dershanelerin okullara göre daha az mevcutlu sınıfları olması, etüt ve deneme sınavları yapılması ve birebir öğrenci takibi gibi sunduğu olanaklar bakımından da tercih edilir konumdadır. Bu nedenle devlet okullarında da öğrenciye sunulan bu olanaklar bağlamında düzenlemelere gidilerek zenginleştirilmesi sağlanabilir. Diyarbakır'da da

ortaöğretimde teknolojik olanaklar olarak yaşanan sıkıntılar varsa giderilmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

- ✓ Bu araştırmanın 2008-2009 öğretim yılı Diyarbakır il merkezindeki yükseköğretime hazırlık eğitimi veren özel dersaneler ile sınırlandırılmış olması sonuçların değerlendirilmesinde Türkiye'deki tüm özel dersanelere genellemesinden kaçınılıp, değişik bölgelerde ve Türkiye genelinde daha büyük çapta da benzer araştırmalar yapılabilir
- ✓ Yükseköğretime hazırlık eğitiminde özel dershanecilik olgusunu besleyen etmenlere ilişkin öğrenci, eğitimci ve veli görüşlerinin karşılaştırılarak değerlendirilmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- ✓ Akgündüz, Hasan (2008). **Eğitime Dair Kuramsal ve Tarihsel Çözümlemeler**. Yayınlanmamış 2007-2008 Yüksek Lisans Ders Notları, Diyarbakır.
- ✓ Akyüz, Yahya (2005). **Türk Eğitim Tarihi**. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- ✓ Aksöz, Zeki (2001). **Yeniden Üretim Kuramı Açısından Dershanelerdeki Farklılaşmalar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Alpkaya, Faruk (1999). **Eğitim: Ne İçin? Üniversite: Nasıl? YÖK: Nereye?** Ütopya Yayınevi, Ankara.
- ✓ Alpman,Burak (2002). **Hizmet işletmelerinde Talep ve Kapasite Yönetimi ve Dershaneler Üzerine Uygulama**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Arslan, Mehmet (2004). **Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yarası-Yükseköğretime Geçiş**. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:16 Yıl:2004/1.
- ✓ Ata, Mustafa Kemal (2006). **Özel Öğretim Kurumlarının Kuruluşu, İşleyişi ve Denetimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ✓ Ata, Tezbaşaran (1994). **ÖSYS Testlerinde Yoklanmak İstenen Bilişsel Davranışlar**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:1994, Sayı:10, Ankara.
- ✓ Ataüinal, Aydoğan (1993). **Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler**. Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- ✓ _____ (1994). **21. Yüzyıla Girerken Eğitim**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:1994, Sayı:10, Ankara.
- ✓ ATO, (2004). **“ATO Dershaneler Dosyası”** (http://www.ato.org.tr/ato_bulten_php3.htm). [Erişim tarihi:31.01.2010].

- ✓ Başar, Erdoğan (1996), “**Türk Yüksek Öğretim Sisteminin Dünü, Bugünü; Yarını**”, İlhami Fındıkçı (Ed), Eğitimimize Bakışlar, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul
- ✓ Baykul, Yaşar. (1990). **İlkokul Beşinci Sınıftan Lise ve Dengi Okulların Son Sınıflarına Kadar Matematik ve Fen Derslerine Karşı Tutumda Görülen Değişmeler ve Öğrenci Seçme Sınavındaki Başarı İle İlişkili Olduğu Düşünülen Bazı Faktörler**. Ankara: ÖSYM Yayınları, 1990-1.
- ✓ Bekleyiş, Fatmagül (2007). **Öğrencilerin Mesleki İlgi Alanları ve Ailenin Meslek Seçimine Etkisi (Bolu İli Özel Dershanelerde Üniversiteye Hazırlık Kursu Gören Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- ✓ Bowles, Frank (1967). Çeviren: Necmi Z. Sarı. **Yüksek Öğrenime Giriş**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- ✓ Brown, James W. ve James W. Thornton (1965). Çevirenler: Ferhan Oğuzkan, Ahmet Akgün ve Şefik Uysal. **Yüksek Öğretim**. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- ✓ Bulut, İlhami (2002). **Türk Yükseköğretimindeki Özelleşme ve Sivilleşme Eğilimlerinin Programlar Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Büyükbaş, Nihat (1996). **Özel Dershanelerin Türk Eğitim sistemindeki Yeri Ve Denetimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ✓ _____ (1997). **Özel dershaneler ve Türk Eğitim Sisteminin Genel Amaçları**. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl:3, Sayı:2,1997 Bahar.
- ✓ Cenk, Erzan (2005). **Öğrencilerin Özel Dershanelere Gitme Nedenleri İle Özel Dershanelerde Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara İli Sincan İlçesi Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- ✓ Cicioğlu, Hasan (1985). **Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)**. A.Ü.E.B.F. Yayın No:140
- ✓ Coşkun, Gökhan (2005). **Özel Dershanelerin Orta Öğretimde Verimliliğe ve İstihdama Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- ✓ Cüceloğlu, Doğan (1993). **İnsan ve Davranışı**. Remzi Kitapevi, İstanbul
- ✓ Çakır, Çağatay (2007). **Özel Dershane Ve Kursların Kuruluş Ve İşleyişinde Karşılaştıkları Hukuki Yetersizlikler Ve Bu Yetersizliklerin Öğretim Faaliyetine Etkileri (Kayseri İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- ✓ Çolak, Nevin (2006). **Eğitim Sosyolojisi Bakımından Dershaneler ve Eğitim: Üniversite Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel Durum Analizleri; Bursa Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- ✓ Çomak, Erhan (1997). **Özel Dershanelerdeki Mesleki Rehberlik Faaliyetleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ✓ Dağlı, Süleyman (2006). **Velilerin Özel Dershaneler Hakkındaki Beklentileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- ✓ Dinçer, Alaaddin (2008). **Dershaneye Giden Öğrenci Sayısı Arttı**. 21.01.2008 Tarihli Hürriyet Gazetesi. (www.hurriyet.com.tr), [Erişim Tarihi:29.01.2010].
- ✓ Doğan, Nuri (1999). **Dershane Deneme Sınavları İle ÖSS Ve ÖYS Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Doğan, Oya (2002). **Türkiye’de Özel Dershaneler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

- ✓ DPT (1963). **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).**
- ✓ ____ (1968). **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).**
- ✓ ____ (1973). **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).**
- ✓ ____ (1979). **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983).**
- ✓ ____ (1985). **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).**
- ✓ ____ (1990). **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).**
- ✓ ____ (1996). **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).**
- ✓ ____ (2000). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).**
- ✓ ____ (2006). **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013).**
- ✓ ____ (2000)a. **Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** Ankara.
- ✓ ____ (2001). **Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.** Ankara.
- ✓ Duman, Tayyip (1984). **Özel Dershaneler ve İşlevleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Duman, Tayyip ve Nurcan Avcı (1990). **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri.** Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- ✓ Duru, Ümit (2007). **Ankara Şehrinde Dershanelerin Dağılışı.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Durgun, Özlem (2002). **Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ✓ Ekici, Gülay (2005). **Lise Öğrencilerinin Öğrenci Seçme Sınavına (ÖSS) Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.** Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2005, Sayı:28, Ankara.

- ✓ Ergin, Osman (1977). **Türk Maarif Tarihi**, Eser Matbaası, Cilt 5, İstanbul.
- ✓ Gök, Fatma. (2006). **Üniversiteye Girişte Umut Pazarı: Özel Dershaneler**. Eğitim Bilim Toplum Dergisi Yıl:1997-Yaz.
- ✓ Gürüz, Kemal (koordinatör) (1994). **Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji**. Yayın No. TÜSİAD-T/94, 167, İstanbul.
- ✓ Kaptan, Saim (1998): **Bilimsel Araştırma Teknikleri**, Tekışık Ofset, Ankara
- ✓ _____ (1986). **Türkiye’de Yüksek Öğretim Reformu ve İnsangücü Potansiyeli**. DPT Yayın No:2026.
- ✓ Karadeniz, Eylem (2005). **Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencileri ve Velilerinin Kaygı Düzeyleri, Başetme Yolları ve Denetim Odağı Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ✓ Karagüzel, Aynur (2008). **Zonguldak’taki ÖSS Ve OKS Hazırlık Dershanelerinde Müşteri İlişkileri Yönetimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- ✓ Karasar, Niyazi (1996). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Nobel Basımevi, Ankara.
- ✓ Kartal, Sadık (2008). **Türk Eğitim Sisteminde Özel Okullar**. Mülkiye Dergisi Cilt: XXXII Sayı:258 Bahar 2008.
- ✓ Kavak, Yüksel (1997). **Eğitim, İstihdam Ve İşsizlik İlişkileri**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:1997, Sayı:13, Ankara.
- ✓ Kaya, Yahya Kemal, (1984). **İnsan Yetiştirme Düzenimiz Politika-Eğitim-Kalkınma**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, Ankara..
- ✓ _____, (1991). **Eğitim Yönetimi, Kuram Ve Türkiye’deki Uygulama**. Ankara.

- ✓ Kelecioğlu, Hülya (2002). **Ortaöğretim Öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Sınavları Ve Sınavın Öğrenimlerine Etkisi Hakkındaki Görüşleri**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2002, Sayı:23, Ankara.
- ✓ Kırbaç, Memduh (2004).**Öğrencilerin Özel Dershanelerdeki Fizik Dersi Başarıları İle Öğrenci Seçme Sınavındaki Fizik Dersi Başarıları Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Köprülü, Faruk (2007). **500 dershane kapanacak**. 20.11.2007 Tarihli Hürriyet Gazetesi. (www.hürriyet.com.tr), [Erişim Tarihi:29.01.2010].
- ✓ Köse, Ruhi (1999). **Üniversiteye Giriş Ve Liselerimiz**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:1999, Sayı:15, Ankara.
- ✓ Kutluer, Saliha (2001). **Üniversite Giriş Sınavındaki Sitem Değişikliğinin Ortaöğretim Kurumları Ve Özel Dershaneler Üzerine Bir İnceleme**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- ✓ Küçük, Necat (2006). **Hedefteki Kurum Dershaneler**. Nüve Yayıncılık İstanbul.
- ✓ Laurillard, L. , (2002). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper&Row Publishers.
- ✓ M.E.B. (2000) . **TBMM 2000 Yılı Bütçe Raporu**. MEB Basımevi, Ankara.
- ✓ _____ (1961). **Özel Okullar Komitesi Raporu**. MEB Basımevi, Ankara.
- ✓ _____ (1991). **Dünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları -I- Özel Okullar**. MEB Basımevi, Ankara
- ✓ _____ (1996) **2000'li Yıllarda Türk Milli Eğitim Sistemi**, MEB Talim Terbiye Kurulu Bşk., 15. Milli Eğitim Şurası Raporu, Ankara.
- ✓ _____ (1997). **Özel Okullar**. MEB Basımevi, Ankara.
- ✓ _____ (2010). **2010 Yılı Bütçe Raporu**. MEB Basımevi, Ankara.

- ✓ MEB ve YÖK Başkanlığı Araştırma Grubu (1991). **Yükseköğretim Gelişme Planı (1992-2012)**. MEB Basımevi, Ankara.
- ✓ Melanlıoğlu, Deniz (2005). **Ortaöğretim Müfredat Programı İle Üniversiteye Giriş Sınavlarındaki Türkçe Sorularının Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- ✓ Memduhoğlu, H.Basri (1999). **Türk Eğitim Sisteminde Özel Öğretimin Yeri ve Günümüz Açısından Önemi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- ✓ Morgil, İnci, Ayhan Yılmaz, Nilgün Seçken ve Seçil Erökten (2000). **Üniversiteye Giriş Sınavında Özel Dershaneler Ve ÖZ-DE-BİR Tarafından Uygulanan ÖSS Deneme Sınavlarının Öğrenci Başarısına Katkısının Ölçülmesi**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2000, Sayı:19, Ankara.
- ✓ Morgil, İnci, Yılmaz Ayhan, Ömer Geban (2001). **Özel Dershanelerin Üniversiteye Girişte Öğrenci Başarısına Etkileri**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2001, Sayı:21, Ankara.
- ✓ Okçabol, Rifat (1999). **Cumhuriyet'in 75. Yılında Ortaöğretim Sistemimiz**. Editör; Fatma GÖK, **75 Yılda Eğitim**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ✓ Öğreten, Aşkın (2008). **Okulöncesi Eğitimde Özel Okulculuk Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- ✓ Öner, Gürkan (2007). **Özel Dershanelerin ilköğretim Matematik Öğrenimindeki Yeri ve Önemi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- ✓ Önsoy, Rifat (1991). **Cumhuriyetten Bugüne İlk Ve Orta Öğretimimiz Ve Bazı Meseleleri**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl:1996, Sayı.6.
- ✓ Özdamar, Kazım (1997). **Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi**. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- ✓ Özden, Yüksel (2005). **Öğrenme ve Öğretme**, Pegema Yayınları, Ankara.
- ✓ ÖZ-DE-BİR (2005). **20. Yılında ÖZ-DE-BİR**. Özel Dershaneler Birliği Derneği Yayınevi, Ankara.
- ✓ Özdemir, Sibel (2006). **Üniversiteye Giriş Sınavının Üniversite Sınavına Giren Öğrenciler Üzerindeki Etkileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ✓ Özgüven, Ethem (1977). **Üniversiteye Girişte Özel Dershanelerin Rolü**. TÜBİTAK, Ankara.
- ✓ Özsoy, Mustafa (2003). **Özel Öğretim Kurumları Olarak Dershaneler ve Sorunları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- ✓ Öztürk, Turan (1994). **Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Özel Dershanelerin Yeri, Gelişmesi Ve Fonksiyonları (Aydın Körfez Dershaneleri Örneğinde)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- ✓ Öztürk, Ahmet (2001). **Üniversite Sınavını Kazanamayan Özel Dershane Öğrencilerinin Ortak Özellikleri ve Özel Dershanelerin Bu Öğrencilere ÖSS'deki Puan Getirisi (Kayseri Örnekleme)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üniversitesi,
- ✓ Resmi Gazete (2008). **22/03/2008 tarihli ve 26824 –Mükerrer**. (<http://secim.ih.a.com.tr/Kanunlar/buyuksehirsinirlari.aspx>), [Erişim tarihi: 22.02.2010].
- ✓ Senemoğlu, Nuray (2005). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**. Yorum Matbaası, Ankara.
- ✓ Solmaz, Ahmet (2007). **Özel Öğretim Kurumlarında Kurumsal Kimliğin Müsteri Tercihlerine Etkisi Ve Kültür Dershaneleri Üzerine Bir Uygulama**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- ✓ Sönmez, Veysel (1986). **Türkiye'de Eğitimin Kalitesi Ve Geleceği**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Ankara.

- ✓ Şahin, Burhan (2002). **Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- ✓ Şahin Toparlak, Melek (2006). **Özel Dershanelerde Tarih Öğretimi ve Tarih Öğretmenlerinin Sorunları Kastamonu İli Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Şirin, Hüseyin (1998). **Özel Dershanelerin Genel Görünümü Ve Öğrenci Görüşleri (Ankara İli Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Taşkın, Ercan ve Köksal Büyük (2002). **Hizmet Pazarlaması Açısından Eğitim Hizmetlerinde Kalite (Kütahya'daki Özel Dershane Öğrencileri İle İlgili Bir Saha Araştırması)**. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:Aralık 2002, Sayı:7.
- ✓ TED (2005). **Türkiye'de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması Sonuç Raporu**. Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- ✓ Tekbaş, Serap (2009). **Edirne Merkez İlçe'de İlköğretim Son sınıf öğrencilerinde OKS ve Lise Son Sınıf Öğrencilerinde ÖSS Sınav Kaygısı ve Etkileyen Etmenler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- ✓ Tezcan, Mahmut (1997). **Eğitim Sosyolojisi**, Zirve Ofset, Ankara.
- ✓ _____ (2006). **Eğitimin Toplumsal Temelleri**. Sönmez, Veysel (Editör/Yazar). Eğitim Bilimine Giriş. Anı Yayıncılık, Ankara.
- ✓ Tunay, Uğur (1992): **Lise Öğrencilerini Özel Dershanelere İten Faktörler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ✓ TUİK (2010). **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Nüfus Sayımı Sonuçları, 2009**. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, sayı:15. [Erişim Tarihi:16.02.2010].

- ✓ Türk, Emrullah (2007) . **Ailenin Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Özellikleri İle Mezun Olunan Okul Ve Özel Dershanenin Öğrencilerin Kontrol Odakları, Akademik Tutumları Ve Liselere Giriş Sınavındaki Başarıları Üzerindeki Etkileri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- ✓ Türkmen,Fatih (2009). **Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Finansman Modeli Önerisi.** DPT Yayınları No:2787).
- ✓ Ural, Atıf (2007). **Bilgi ve Bilişim Çağında Eğitimin Önemi, Yapılması Gerekenler Türkiye ve Üniversiteler.** 30 Ağustos Derneği Yayını: No:1, İstanbul.
- ✓ Uygun, Selçuk (2003). **Türkiye’de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış (Gelişim Ve Etkileri).** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl:2003, Cilt:36, sayı.1-2.
- ✓ Vahapoğlu, Hidayet (1990). **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları.** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 109 Seri: I Sayı: A.20. Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık.
- ✓ Varış, Fatma (1981). **Eğitim Bilimine Giriş,** A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- ✓ Yaşa, Faysal (2009). **13 Bin Öğrenciye Eğitimde Fırsat!** 17 Aralık 2009, Tarihli Milliyet Gazetesi. (www.milliyet.com.tr), [Erişim Tarihi:17.01.2010].
- ✓ Yeşilyurt, Ferahim (2007). **ÖSS ve OKS’de Sınav Kaygısı ve Baş Etme Yolları.** Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ✓ Yıldırım, Zeliha Vildan (2005). **Oks’deki Başarıya Bir Dershanedeki Öğretimin Etkilerinin Tekrarlı Ölçümler Analizi İle Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- ✓ Yıldız, Cengiz (2005). **1980’lerin Eğitim Politikalarının Özel Dershanelere Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

- ✓ Yıldız, Salih (2006). **Üniversite Sınavına Hazırlanan Dershane Öğrencilerinin Matematik Dersine Karşı Tutumları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ✓ Yüksek Öğretim ve Toplum Çalışma Grubu (2001). **Gelişmekte Olan Ülkelerde Yüksek Öğrenim, Sorunlar ve Çözüm Umutları**. Bilsit Uluslar Arası Eğitim Kurumu Raporlaştırmıştır.
- ✓ YÖK, (1981). **Yükseköğretim Kanunu**. 6.11.1981 Tarihli Resmi Gazete, Tertip:5, Cilt:21, Sayfa:3. (www.yok.gov.tr.) [Erişim tarihi:04.03.2010].
- ✓ _____ (1999). **Yüksek Öğretime Giriş Sınavı Geçmiş Yıllarla Karşılaştırma Ve Değerlendirme**. Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara.
- ✓ (www.yok.gov.tr) [Erişim tarihi:03.01.2010].
- ✓ (www.osym.gov.tr) [Erişim tarihi:10.05.2010].
- ✓ (www.ozdebir.org.tr) [Erişim tarihi:28.09.2009].
- ✓ (www.tuik.gov.tr) [Erişim tarihi:03.04.2010]
- ✓ (diyarbakir.meb.gov.tr) [Erişim tarihi:12.03.2010]
- ✓ (ookm.gov.tr) [Erişim tarihi:15.04.2010]

İlgili mevzuat

- 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası
- 254 sayılı Yasa Hükmünde Kararname
- 326 sayılı Yasa Hükmünde Kararname
- Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği
- Özel Dershaneler Tip Yönetmeliği
- Özel Öğretim Kurumları Öğrenci Ücretleri Tespit ve Tahsil Yönetmeliği
- Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz Okuyacak Öğrenciler Hakkında Yönetmelik
- Resmi veya Özel Öğretim Kurumlarının Hapishane, İçkili Yer ve Umuma Açık Yerlere Olan Uzaklıklarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik
- Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi
- Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilen Personelin Adaylık İşlemleri ile Sicil ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönerge
- Özel Öğretim Kurumlarında Görevlendirilecek Bakanlık Danışmanlığı Yönergesi
- Özel Kurslar, Özel Dershaneler, Özel Öğrenci Etüt Eğitim Merkezleri ile Örgün Eğitim Dışındaki Diğer Kurslara Ait Program Çerçevesi
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın çok sayıda genelgesi ve yazısı.

EKLER

Ek 1: Onay

Ek 2: Ölçme Aracı

Ek 3: Tutanak

T.C
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

02 Ocak 2009

Sayı: B.08.4.MEM.4.21.00.08. Ar-Ge/06
Konu: Anket İzni

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

17.12.2008 tarih ve B.30.2.DİC.0.E1.00.00/1102 sayılı anket araştırma izni konulu yazıya istinaden Eğitim Yönetimi ve Teftişi Planlaması ve Ekonomisi yüksek lisans programı öğrencisi Nuray Sevinç'in Diyarbakır'daki dersanelerde uygulayacağı **"Yükseköğretime Hazırlık Eğitiminde Özel Dershanecilik Olgusunu Besleyen Etmenlere İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi/ Diyarbakır Örneği"** adlı veri toplama aracı Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, Müdürlüğümüzce anket uygulama izni verilmesi uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Zülfı TOMAN
İl Millî Eğitim Müdürü

EK:

- 1- Araştırma Değerlendirme Formu
- 2- Onaylı Anket Örneği

ÖLÇME ARACI

I. Araştırma Konusu

YÜKSEKÖĞRETİME HAZIRLIK EĞİTİMİNDE ÖZEL DERSHANEÇİLİK OLGUSUNU BESLEYEN ETMENLERE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Diyarbakır Örneği

Sayın Öğrenci, bu anket yukarıda yazılı araştırma konusunda öğrenci görüşlerinin betimlenmesi amacıyla tasarlanmıştır. Toplanan verilerin amacı dışında kullanılması söz konusu değildir.
Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Nuray SEVİNÇ

D.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

II. Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyeti	1() Kız	2() Erkek		
2. Program	1() Sayısal	2() Sözel	3() Eşit Ağırlık	
3. İkametgâh				

III. Anket İçeriği

Sıra No	*Aşağıdaki her önerme için paralel seçeneklerden bir tanesi işaretlenecektir. *Aşağıdaki önermeler araştırma konusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin betimlenmesine yöneliktir. *Önermeler araştırmaya konu olan olgunun arka planındaki nedensellik örüntüsünü farklı değişkenler açısından doğrulama / yanlışlama desenlemeleriyle çözümleyecek nitelikte inşa edilmiştir.	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
1	Özel dershanecilik, eğitim kurumlarının sayısını artırmış olmakla beraber, niteliğin düşmesine ve eğitimin ticarileşmesine yol açmıştır.			
2	Öğrencinin özel dershanelere ilgisi, okullarda bulamadığı nitelikli eğitimi dışarıda arama eğiliminin sonucudur.			
3	Özel dershanelere artan ilgi, eğitimde nitelik arayışından çok dershanelerin sunduğu cazip olanaklara yönelişin sonucudur.			
4	Türkiye ve Diyarbakır örneğinde özel dershaneler, resmi okullardan daha nitelikli bir eğitim hizmeti sunmaktadır.			
5	Özel dershanecilik, eğitimi üniversiteye giriş başarısına indirgemiş, bu nedenle eğitimde nitelik düşüşüne ve enerji savurganlığına yol açmıştır.			
6	Üniversiteye giriş sınavlarında öne çıkarılan başarı odaklı ölçme anlayışı, özel dershanelere ilgiyi artırmıştır.			
7	Özel dershanecilik, ortaöğretim kurumlarının nitelik boşluğunu doldurmak için toplumun yarattığı bir çözümdür.			
8	Özel dershanelerin yükseköğretime giriş konusunda sağladığı güvence, öğrencilerin bu kuruluşlara rağbetini artırmaktadır.			
9	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların yarattığı rekabet ve sınav kaygısını pekiştiren özellikler taşımaktadır.			
10	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, kişilik gelişiminden çok koşullanma ve bilgi birikimini arttırmaya yöneliktir.			
11	Özel dershaneler, nitelikli eğitimden ziyade öğrenilmiş çaresizliği pekiştirici rol oynamaktadır.			
12	Özel dershanelerin sunduğu etkili rehberlik hizmeti, öğrenci ve veli yönelişini destekleyici bir etkidir.			
13	Özel dershanelerin eğitim anlayışı, okulların ezberci ve koşullayıcı eğitim tarzını pekiştirici niteliktedir.			
14	Türk eğitim yaşamında enerji savurganlığının aşmanın yolu, Türk eğitim sistemini bütüncül bir bakış açısıyla geliştirmektir.			

TUTANAK

**Yukarıda sunulan tezde aşırma yahut toplu intihal yapmadığımı,
yazdıklarımın tümünden şahsımın sorumlu olduğunu
beyan ve taahhüt ederim. 18./05./2010**

Nuray SEVİNÇ

*Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi*